

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

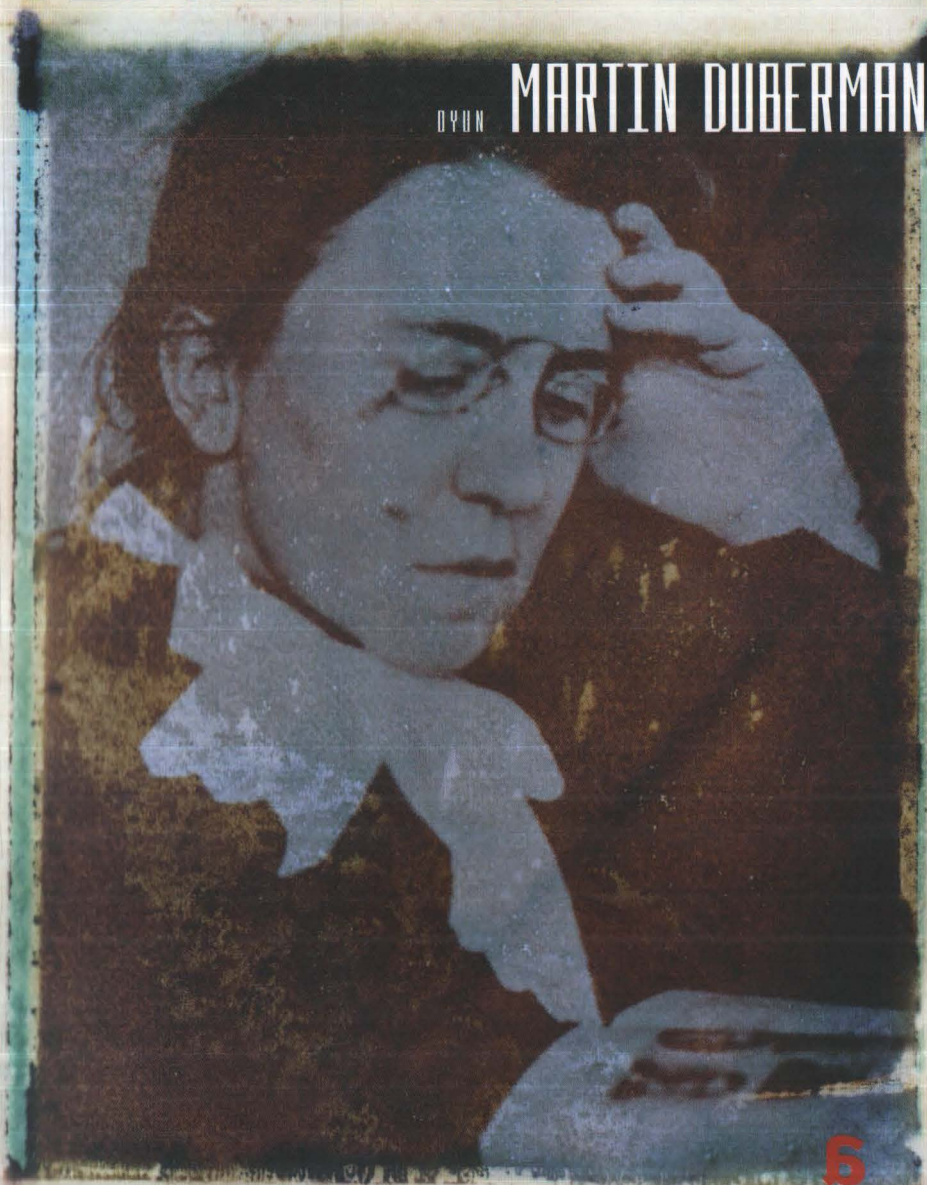
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

6 TOPRAK ANA-EMMA

ÖYÜN MARTIN DUBERMAN

6

agorakitaplığı

6

MARTIN DUBERMAN TOPRAK ANA-EMMA

MARTIN DUBERMAN

The City University of New York'ta tarih profesörü olan Martin Duberman, içlerinde *Charles Francis Adams* (Bancroft Ödülü), *James Russell Lowell* ve Paul Robeson'un biyografisinin de bulunduğu yirmiye aşkın kitabın yazarıdır. Türkçe'de daha önce *Haymarket - 1 Mayıs'ın Romanı* (Agora Kitaplığı, 2004) adlı kitabı yayınlanan Duberman'ın ilk oyunu *In White America* Vernon Rice Ödülü'ne layık bulunurken, *Toprak Ana - Emma* ve *Beat kuşağı* hakkındaki *Aylak Kerouac* başlıklı oyunları da yakın zamanlarda sahnelenmiştir.

OSMAN AKINHAY

1960, İzmir, Ödemiş doğumlu. 1976'da SBF'ye, 1980'de hapse girdi. İçeride çevirmenliğe başladı, 80'e yakın kitap çevirdi. *Gün Ağarmasa* (2002) ve *Ölüme Bakmak* (2005) adlı iki romanı; *Piyasa Sosyalizmi Tartışması* (1991) ve Özcan Özen'le birlikte hazırladığı *Çeçenistan: Yok Sayılan Ülke* (2002) ve *Dünyanın Bütün Sokakları İsyanda* (2003) başlıklı üç derlemesi, Mehmet Uğur'la yaptığı *Müzakerelerden Üyeliğe: AB-Türkiye Gündemindeki Sorunlar* (2005) adlı bir söyleşi kitabı var.

Martin Duberman

TOPRAK ANA – EMMA

Türkçesi: Osman Akınhay

a

agorakitaplığı

Tiyatro 3

Toprak Ana – Emma
Martin Duberman

Eserin özgün adı:
Mother Earth
St. Martin's Press, 1991

İngilizce'den çeviren: Osman Akınhay
Kapak tasarımı: Mithat Çınar
Dizgi: Sibel Yurt

© 1991, Martin Duberman
© 2006; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Agora Kitaplığı'na aittir.

Birinci Basım: Temmuz 2006

ISBN: 9944-916-33-1

Baskı ve Cilt: Kitap Matbaacılık
Tel: (0212) 501 46 36

AGORA KİTAPLIĞI

Gümüşsuyu Mahallesi Osmanlı Yokuşu,
Muhtar Kâmil Sokak No: 5/1 Taksim/İSTANBUL
Tel: (0212) 243 96 26-27 Fax: (0212) 243 96 28
www.agorakitapligi.com
e-posta: agora@agorakitapligi.com

TOPRAK ANA – EMMA

1. PERDE

(Boşaltılmayı bekleyen limana bağlı Buford'un iskelesi –1919. Kadınlı erkekli bir grup insan, geminin bordasına dayanmış iskeleye doğru yürümektedirler. Emma Goldman ve Alexander Berkman gelince etrafları hemen bir grup muhabirle sarılır. Ahşap iskelenin önünde bir kargaşa olur.)

BİRİNCİ MUHABİR: Yapmak istediğiniz son bir açıklama var mı Bayan Goldman? Ya sizin, Bay Berkman?

BERKMAN: Biz görüşlerimizi mahkemede söyledik.

EMMA (iskeleden yukarı doğru bir bakış atarak): Geminin bizsiz gitmesini istemezsiniz, değil mi?

BİRİNCİ MUHABİR: Alaycılığınızdan bir şey kaybetmemişsiniz.

EMMA: Hiç gitmez o duygu.

İKİNCİ MUHABİR: Başkan Wilson'ın sürgün emrini imzalamasına kızgın mısınız?

BERKMAN: Biz üç yüz kadar kişi içinde sadece iki kişiyiz.

(Sedyeye konmuş bir adam yanlarından geçirilip iskeleden yukarı çıkarılır. Emma yanından geçerken adama sarılmak için eğilir ve kulağına birkaç kelime fısıldar.)

EMMA (muhabirlere): Doktor, eğer yolculuk bir ayı geçmezse, o adamın hayatta kalma şansının yüksek olduğunu söyledi. Belki de duymuşsunuzdur (gemiye göstererek), 'iyi gemi Buford' ABD hükümetince denize çıkmayacak bir gemi diye ilan edilmişti.

ÜÇÜNCÜ MUHABİR: Nereye gittiğinizi biliyor musunuz?

EMMA: Bunu kimse söylemiyor. Esas siz bizi aydınlatabilirsiniz memnun oluruz.

ÜÇÜNCÜ MUHABİR: Size hiçbir şey söylemediler mi?

EMMA: Bize çok şey söylediler. Ülkenin 'tehlikeli düşmanları' olduğumuzu, kiliseyi ve devleti haksız yere

zorbalıkla suçlayan yasadışı anarşistler olduğumuzu söylediler. Böylesi fikirleri savunmak delilikmiş; onların *deyişiyle*, ihanetmiş. Ama şu anda nereye gittiğimiz... Hayır, bu konuda hiçbir şey söylemediler bize.

ÜÇÜNCÜ MUHABİR: Galiba Rusya'ymış, öyle bir laf dolanıyor.

BERKMAN: Umarız Rusya olur.

İKİNCİ MUHABİR: Bolşeviklere bağlısınız, öyle değil mi Bayan Goldman?

EMMA: Ben halka bağlıyım. Hiçbir ulusun şişkin gururunu benimseyecek değilim.

İKİNCÜ MUHABİR: Amerika'dan niçin nefret ediyorsunuz?

EMMA: Af buyrun, bayım, ama aptalca bir soru bu.

İKİNCİ MUHABİR: Yirmi beş yıldır bizim hükümetimize dil uzatıp durdunuz.

EMMA: Tam *otuz beş* yıldır. Ve *bütün* hükümetlere.

İKİNCİ MUHABİR: Öyleyse Amerika'dan nefret ettiğiniz doğru.

EMMA: Bayım, *siz* bir aptalsınız. Bu ülkeyi sevmekten asla vazgeçmeyeceğim ben. Özleyeceğim... İmkânlarını özleyeceğim.

BİRİNCİ MUHABİR: Bay Berkman, Henry Clay Frick'in -otuz yıl önce suikastla öldürmeye çalıştığınız adamın- geçen hafta ölmüş olması bir ironiye benzemiyor mu?

BERKMAN: Geçen hafta binlerce insan daha ölmüştür.

BİRİNCİ MUHABİR: Hadi, Bay Berkman, yapmayın.

EMMA: Alexander Berkman borcunu tamamen kapattı; sizin hapishanelerinizde yirmi iki yıl kaldı. Henry Clay Frick ise *kendi* borcunu ödemedi. Öbür dünyaya gitti.

İKİNCİ MUHABİR: Frick hakkında bütün söyleyeceğiniz bu mu?

BERKMAN: Şunu da ekleyebilirsiniz. Bay Frick, Tanrı'nın sürgününe uğradı.

(Emma ile Berkman iskeleden çıkmaya başlarlar.)

ÜÇÜNCÜ MUHABİR *(peşlerinden seslenerek)*: Bu, yolun sonu, Emma Goldman, değil mi?

EMMA: Ah, hayır. Sadece başka bir başlangıç...

BİRİNCİ ADAM: Yaşasın anarşizm!

İKİNCİ ADAM: Yaşasın devrim!

(Kalabalık sürgünler "Enternasyonal"i söylemeye başlarlar. Geminin düdüğü öter. Emma ile Berkman kol kola girmişlerdir.)

EMMA (*sanki kendi kendine*): Neredeyse otuz beş yıl oldu...
İnanması o kadar güç ki...

BERKMAN: Ne dedin, canım?

EMMA: Burada, New York'ta gemiden ineli neredeyse günü gününe otuz beş yıl oldu... Belki de aynı iskeleden yürüyerek inmişizdir... (*güler*) Ne yapmıştım o zaman? Doğruca Sachs'ın Yeri'ne gitmiştim! Hatırlıyor musun, yoldaş?

(İki genç kadın, 'Emma' [ikinci bir aktris] ile Helena devam eden bu diyalog sırasında ağır ağır sahnede görünürler. İkisi de valizlerini sürüklüyorlardır; Emma da bir dikiş makinesi de vardır.)

BERKMAN: O gülünç dikiş makinesini sürüklüyordun!
Kim unutabilir?

(Bir muhafız Berkman'ı tutup ayırır)

MUHAFİZ: Erkek mahkûmlar ambara. Aşağı! Çabuk!

GENÇ EMMA: Bak, orada! 31 numara. Geldik işte, Helena!

HELENA: Oh, Emma, Tanrı'ya şükürler olsun! Bitmiş-tim yoksa...

(Yaşlı Emma ve Berkman kucaklaşırlar. Emma ona sımsıkı sarılır.)

EMMA: Saşa... Saşenka...

BERKMAN: Tamam, tamam, yaşlı kız. Sadece birkaç hafta. Yıllarca dayandık biz.

(Muhafız Berkman'ı kaba bir hareketle güverteden kaldırır. Sahne değişir. New York'un yoksul mahallelerinden kalabalık bir sokak görünür.)

GENÇ EMMA: Sana neyle karşılaşacağımızı anlatmıştım, salağım. New York, St. Petersburg'dan daha çılğın bir yer değil.

HELENA: Babamın uyarısı günlerdir kulağımdan çıkmıyor: Polis sizi 'hafifmeşrep kadınlar' olarak tutuklayacak.

(31 numaranın kapısında dırlar. Emma isimleri tarar.)

GENÇ EMMA: İnanamıyorum –Tanta Rosenzweig! Geldik. Doğru yerdeyiz. Helena!

(Birbirlerine sarılıp kucaklaşırlar. Emma apartman ziline basar.)

GENÇ EMMA: Tanta'ya benim akşamüstü geleceğimi söyle.

HELENA *(afallamış bir surat ifadesiyle)*: Sen ne diyorsun?

GENÇ EMMA *(gözleri parlayarak)*: Sana yemin ederim, Yeni Dünya'da kapısından içeri adım atacağım ilk yer Sachs'ın Yeri olacak.

(Merdivenlerin üstünden heyecanlı gürültüler duyulur.)

GENÇ EMMA (*Helena'yı öper*): İki saatçik, sevgili kardeşim...

HELENA: *Meşugana!** Tıpkı babam gibi konuştun. *Meşugana!*

(Emma ayrılmaya başlar, sonra aceleyle geri döner ve dikiş makinesini de yanına alır. 'Yaşlı' Emma, dikiş makinesini sahnenin dışına doğru çıkan 'genç' Emma'nın elinden alır.)

HELENA: Ne yapıyorsun?

EMMA ve GENÇ EMMA: Bu dikiş makinesi hiç gözümün önünden ayrılmamalı.

HELENA: Küp gibi ağır! Daha Sachs'ın Yeri'nin nerede olduğunu bile bilmiyorsun sen!

EMMA (*makineyi kaldırıp kucaklayarak*): Bağımsızlık: tüy kadar hafif!

(Hızlı adımlarla uzaklaşır. Sahnede Sachs'ın Yeri görünür. Emma barmenle konuşmaktadır. Masaların birinde oturan iki adam dışında görünürde hiç kimse yoktur.)

BARMEN (*seyircilere*): Sachs'ın Yeri, 1886.

EMMA: Fakat onun hep buraya geldiğini sanırdım.

*) Delisin sen. (ç.n.)

BARMEN: Johann Most meşgul bir adamdır, genç bayan.

EMMA: Adım Emma Goldman.

BARMEN: Pekâlâ, Bayan Goldman, gazeteler kendi kendine hazırlanmıyor.

EMMA: *Die Freiheit* benim İncil'im oldu. Rusya'da elden ele dolaşır o gazete. Johann Most, Rusya'da bir kahraman...

BARMEN: Evet, bazıları öyle söylüyor.

EMMA: *Bazıları?*

BARMEN: Bu küçük bir hareket, ama hepimiz kendimizin önderi olmasaydık anarşist de olmazdık, değil mi?

EMMA: Ah, sen bir yoldaşsın!

ÜÇÜNCÜ ADAM (*kendini tutamayarak*): Bu yoz gerici burjuva gevezeliği!

BARMEN: Burası Sachs'ın Yeri, Bayan Goldman.

(*gülerler.*)

BARMEN: Rusya'dan ne zaman geldiniz?

EMMA: Bugün.

BARMEN: *Bugün* mü? New York'taki ilk gününüz mü?

EMMA: Günü bile dolmadı. Ellis Adası'ndan bu sabah çıktık.

BARMEN: Ulu Tanrım! *(Masada oturan iki adama seslenir.)*
Saşa! Fedya!

(İki adam kafalarını kaldırırlar.)

BARMEN: Gelin de yeni yoldaşınızla tanışın. *(Emma'ya)*
New York'ta kimseyi tanıyor musun?

EMMA: Bir halam var. Kız kardeşim de benimle geldi.

(Berkman ve Fedya bara gelmişlerdir.)

BARMEN: Bayan Goldman, bu Alexander Berkman. Herkes ona Saşa der.

(Emma elini güçlü bir şekilde uzatır.)

EMMA: Nasılsın, Saşa.

BERKMAN *(soğukça)*: Siz nasılsınız, Bayan Goldman.

BARMEN: Bu da Fedya Meyerman.

(Fedya eğilerek selam verir.)

FEDYA: Büyük onur duydum, Bayan Goldman.

BERKMAN: Soytarı.

FEDYA *(şakayla takılarak)*: Bir soytarı ve bir 'müsriף'. Aynı anda ikisiyle de tanışıyorsunuz, Bayan Goldman.

(Emma sevinçten kızarır.)

BARMEN: Bayan Goldman şehrimize daha bu sabah geldi. Johann Most'u arıyor.

EMMA: Lütfen, bana Emma deyin. Resmiyete gerek yok.

(Fedya kolunu uzatır.)

FEDYA: Peki, Emma, masamıza buyur.

BERKMAN: Johann Most'u niçin arıyorsun?

EMMA: Çünkü ben anarşistim. Dava uğruna çalışmak istiyorum.

FEDYA: Lütfen, önce biraz şarap alın, sonra Dava'ya geliriz. (Emma'nın elinden dikiş makinesini almak için eğilir.) Buraya koyalım onu.

EMMA: Niçin?

FEDYA (şaşkın bir halde): Niçin mi?

EMMA: Benim gücüm var. (Dikiş makinesini havaya kaldırır.)

FEDYA (şaka yaparak): Ah –özgür kadın. Bir radikal! Şaşa sana bayılacak.

EMMA: Bu bir dikiş makinesi. St. Petersburg'da geçimimi onunla sağlardım.

BERKMAN: Ben de St. Petersburg'liyim. O şehir devrime çok sayıda cesur erkek verdi. Birkaç tane de kız evlat.

EMMA: Amcam Yegor, Petro-Pavlovsky Kalesi'ne hapsedildi. Anarşist olduğu için.

BERKMAN (*kararlı bir ses tonuyla*): Masaya gelin.

(*Masaya yönelirlerken konuşmaya başlarlar.*)

EMMA: Benim kız kardeşim de dikiş diker. Burada bir kooperatif konfeksiyoncu kurmayı umuyoruz. Çernişevski'nin *Ne Yapılmalı*'sındaki Vera gibi. Bu arada bir fabrikada işe gireceğim tabii.

BERKMAN (*şaşırmış*): Siz Çernişevski'yi okudunuz mu? Olamaz. Onun kitapları Rusya'da yasak.

EMMA (*kızgın*): Ben bütün yasak kitapları okudum: Çernişevski, Turgenyev, Gonçarov. Evet ve liseye kabul edildim; bir kız, bir Yahudi kızı, liseye kabul edildi! İngilizce'yi orada öğrendim...

FEDYA: Bu çok güzel, Emma!

EMMA (*Berkman'a serzenişte bulunarak*): Benim babam kızların okula gitmesi gerekmediğini düşünürdü.

FEDYA: Sen gittin ama.

EMMA: Babama, eğer okumama izin vermezse kendimi Neva nehrine atacağımı söyledim. O da, "Domuz kadın beni aldattı, sen oğlan olmalıymışsın," dedi.

EMMA: Hayalimde korkunç bir hastalığa yakalanıp, o musibeti yeneceğimi kurardım. O sayede babamın sertliği de gidecekti. Babam, Sukkoth bayramında şarap içince olduğu gibi.

BERKMAN: Acınızı deştiysem üzgünüm... Emma.

FEDYA (*barmene heyecanla seslenerek*): Şarap, şarap! Sukkoth'a ve domuz kadınlara, Çernişevski'ye ve Vera'ya!

BERKMAN: Şaraba para kalmadı.

EMMA: Bende para var. Beş dolar! Sachs'ta yiyecek bir şey bulunur mu? Gün boyunca hiçbir şey yemedim.

FEDYA: New York'taki en iyi biftek buradadır, Emma, kırk sent!

EMMA: Sen aç değil misin, Saşa?

BERKMAN: Benim kırk sentimi Fedya'ya ver. Onunla çiçek alır.

FEDYA: Saşa benim parayı çiçek, şarap, boya ve resim fırçaları gibi faydasız şeylere israf ettiğimi düşünüyor.

EMMA: Sen ressamısın! Bu harika, Fedya.

BERKMAN: Halk açlıktan kırılırken bir anarşist lüks hayat süremez.

EMMA: Güzel şeyler zorunluluktur, lüks değil.

FEDYA (*gülümseyerek*): Ah! Bir 'burjuva' müttefik daha!

BERKMAN: Yalnızca tek bir zorunluluk vardır, o da Dava'dır. Dava, fedakârlık gerektirir. Fedya'ysa *işine gelince* fedakârlıkta bulunur.

EMMA: Sen Çernişevski'nin romanındaki Rahmetov'a benziyorsun. Çok küt kafalısın.

BERKMAN: İltifatınız için teşekkür ederim.

FEDYA: Saşa, Johann Most'un gerçek bir mürididir. O 'eylem' adamının, planlı suikastların adamının...

BERKMAN: İnsanlığın düşmanlarına karşı savaşta bütün araçlar mubahtır.

FEDYA (*canlanmış ve ciddileşmiş bir halde*): Şiddet, anarşizmi yok eder. Anarşistler hayatın savunucularıdır. Most'un 'eylem' felsefesi hayata burun kıvrır.

BERKMAN: Eylem gerçekleştirmek, çığı indirecek ilk taşı atmaktır. Bir tiranı suikastla ortadan kaldırmak, çok sayıda insana hayat vermek için bir can almaktır.

DÖRDÜNCÜ ADAM (*el çırparak*): Buraya, buraya!

EMMA: Ama Johann Most bile eylemin son çare olması gerektiğini düşünüyor, başka hiçbir yol kalmayınca...

BERKMAN: Most, bir Alman.

FEDYA (*Emma'ya*): Sen onu hiç gördün mü?

EMMA: Hayır.

FEDYA: Romeo'ya pek benzemez.

EMMA: Fedya!

FEDYA: Yaşlı. Avurtları çökmüş. Yüzü tamamen kırışmış.
Sen güzel şeylerden hoşlandığını söyledin.

EMMA: Güzellik, fiziksel bir özellik değildir. Benim kafam tezgâhtar kızlar gibi çalışmaz, Fedya.

BERKMAN (*Emma'ya*): Ne demek istediğimi anlıyorsun. Most'la tanışmak ister misin? Ukrayna Salonu'nda sosyalist Schleier'le tartışacağı zaman seni götürürüm. Toplantı bitince de tanıştırırım. Most sana eylemi kavratır.

EMMA: Most'la tanışacak mıyım? Buna inanamıyorum!
(*ayağa fırlayıp gitmeye davranır.*) Bunu kız kardeşime anlatmalıyım!

FEDYA: Zamanın var. Önce bifteğini ye.

(*Berkman hoşnutsuzlukla homurdanır.*)

EMMA: Evet, önce yemeklerimizi yiyelim, bunu kutlayalım. (*barmene seslenerek*) Üç kişilik biftek!

FEDYA: Ve şarap.

EMMA: Ve şarap!

BERKMAN: Sana aç olmadığımı söyledim.

EMMA: Senin gibi güçlü bir adam aç değil ha! Bu mümkün değil. Lütfen, Saşa. Beni kutlamış olursun.

FEDYA (*gönül alıcı bir edayla*): Eh, Saşa, hadi, hadi...

EMMA: Yoldaşlar paylaşmayı bilir sanırdım, öyle değil mi yoksa? *Lütfen*, Saşa.

(Berkman surat asıp kaşlarını çatarken, sahne değişir. Buford gemisi [I. Sahne, 1919]. Emma ve kamara arkadaşları bavullarını boşaltmaktadırlar.)

MUHAFİZ: Tamam. Acele edin. Acele edin, bayanlar. Bu elbiseleri aşağıdaki adamlara göndermek istiyorsanız şimdi vermelisiniz bana. Yoksa güverte nöbetime geç kalırım.

BİRİNCİ KADIN: Onlara iç çamaşırlarımızı da göndermemizi sahiden istiyor musun, Emma?

EMMA: Acil ihtiyacın olmayan her şeyi gönder. Saşa, ambardaki koşulların inanılmaz olduğunu söylüyor. Adamlar donuyorlar. Her şeyimizi paylaşmalıyız. Faniyeler, çoraplar, iç çamaşırları, *her şeyi*...

BİRİNCİ KADIN: Onu görmene izin vermelerinden dolayı hâlâ şaşkırım.

EMMA: Onlara açlık grevine gideceğimi söyledim... Saşa'nın sevimli yüzünü görmeliydin. Her tarafı enerjiyle parladı. Erkekler taleplerini dile getirsinler diye içlerinden onu seçmişler. O da yemeklerimizden ne kadar arttırabilirsek kendileri için iyi olacağını söyledi. Onlara verilen yiyecek o kadar kötüymüş ki, hastaların bir lokma yemesi mümkün değilmiş.

BİRİNCİ KADIN: Ben de kendiminkini zorlukla yiyebiliyorum.

İKİNCİ KADIN: Onlara göre biz şanslıyız.

EMMA: Her zaman, sevgili Dora. (gülür) Çünkü kadınların hassas olduklarını düşünürler hep. (*Alay ederek söylenir.*) Fakat bir fabrikada günde on iki-on dört saat çalışamayacak kadar da hassas değilizdir!

MUHAFİZ: Bekliyorum bayanlar, ama çok da bekleyemem.

BİRİNCİ KADIN: En azından biraz iyileşme sağlandı. Senin sayende, Emma, artık günde on dört saat çalışmaya mecbur değiliz.

EMMA: Niçin mecbur olmadığımızı biliyor musun? Çünkü biz bunun için mücadele ettik, köle olmayı reddet-

tik. Oysa ben bu ülkeye 1886'da ilk defa geldiğimde - dikkatinizi çekerim, otuz beş yıl önce!- girdiğim ilk işlerden biri (*değiştikçe sesi alçalır*) Garson adlı bir adamın... iğrenç bir adamın fabrikasındaydı...

(Garson'ın fabrikasındayız [yıl 1886]. Öğlen yemeği arası. Emma ve öteki genç kadınlar, getirdikleri yemeklerini yemektedirler. Emma heyecanla elindeki gazeteyi onlara doğru sallar.

İKİNCİ KADIN: Emma, öyle bağırmayı kes. Biliyorsun, Garson yasakladı.

EMMA: Ama onlar masum, *masum!* Bunun sizin gözünüzde bir önemi yok mu?

BİRİNCİ KADIN: Öyle diyen *sensin*. Doğrusunu kim biliyor?

EMMA (*gazeteye eliyle vurarak*): Bak! 14 Mayıs tarihli *Chicago Tribune*: "Anarşistler Haymarket Meydanı'na Bomba Attılar. Kızılar Terörün Hükümlerini Kuruyor." Bu adamların hepsi işçi, bizim gibi. Haymarket'ta polis vahşetini protesto etmek amacıyla toplandılar.

İKİNCİ KADIN (*sempatik bir bakışla*): Ama birileri de bir bomba attı, Emma. Beş *insan* öldü.

EMMA: 'Birileri.' Ama Parsons ve Spies *değil*. Onlar anarşist hareketin tanınmış önderleri oldukları için tutuklandılar. Size söyleyeyim, bu, hareketin belini kırmaya

yönelik bir bahane! Devlet hepsini asacak, bu sözlerimi bir kenara yazın.

BİRİNCİ KADIN: Sen her şeyden o kadar eminsin ki.

İKİNCİ KADIN: Benim Fred, kadınların politikaya karışmaması gerektiğini söylüyor.

BİRİNCİ KADIN: Özellikle ülkeye yeni gelen kadınların. Amerika Rusya değil, bunu anlamam gerekir.

EMMA: Rusya'dan da kötü! *(elini çevresindekilere doğru sallayarak)* Günde on bir saat palto kemeri dikerek... İki buçuk dolar haftalıkla... Rusya'da en azından muhabbet edebiliyor ve şarkı söyleyebiliyorduk. İzin almadan tuvalete gidebiliyorduk.

BİRİNCİ KADIN: Haymarket'taki polis kimseyi öldürmedi, ama onları birileri katletti. Katiller asılmalı.

(Emma bunu söyleyen kadına vuracakmış gibi bakar, ikinci kadın kendini geri çeker.)

İKİNCİ KADIN: Derdini Bay Garson'a anlat. Bu fabrikanın sahibi o. Size laf yetiştireceğim derken yemeğim soğudu.

EMMA: Öyle mi, ona niçin sadece Garson demiyorsun?

(Kızgınlıkla ve hızlı adımlarla uzaklaşır.)

BİRİNCİ KADIN *(peşinden seslenerek)*: Hükümet onları asarsa, bu, namuslu insanlara yapılmış bir hizmet olacak!

(Sahne değişir. Garson'un bürosu. Emma, patronun sekreterine niçin Garson'u görmesi gerektiğini açıklamaktadır.)

EMMA: Bay Garson'a sorunun acil olduğunu söyleyin. Fabrikanın üretimiyle ilgili. Muhtemel bir iş yavaşlatmayla ilgili.

SEKRETER: Makinenizin başından ayrılma izniniz var mı?

EMMA: Siz dert etmeyin, bunu ona söylerim!

(Emma, itiraz eden sekreteri geçip, Garson'un bürosuna girer. Garson, içinde güller bulunan bir Amerikan Güzeli vazosunun durduğu masasında oturmaktadır.)

GARSON: Evet?

EMMA: Ne güzel güller bunlar böyle. *(Garson kafasını kaldırır, şaşırmıştır)* Bir keresinde bir çiçekçi dükkânından almayı denemiştim. Fiyatı 1 dolardı, aylığımın nerdeyse yarısı.

GARSON: Ne istiyorsunuz?

EMMA: Dün Tanya Rosenbluth, yanımdaki makinede çalışan kadın, bayıldı ve yere yığıldı.

GARSON: Senin ismin ne?

EMMA: Emma Goldman.

GARSON: Tahmin etmiştim. Sen ustabaşının makineyi durdurmasında ısrar eden işçisin.

EMMA: Tanya çok hastaydı. Ağzına bir dilim portakal sıkıştırırmam gerekti.

GARSON: Olayla ilgili tam bir rapor verdiler bana. Kız numara yapıyormuş. Sen de onu teşvik etmişsin, sonra da ikiniz işi kırıp parkta aylaklığa gitmişsiniz.

EMMA: Ustabaşına ücretimden kesmesini söyledim. Tanya'nın temiz havaya ihtiyacı vardı.

GARSON: Şimdi de saatinden kesiyor mu?

EMMA: Ona sormadım ki, kastettiğiniz buysa.

GARSON: Bunu da tahmin etmiştim.

EMMA (*kızmaya başlayarak*): Ücretimden kesilmeden bir şikayetimi, *haklı* bir şikayetimi bile dile getirmeme izin yok mu?

GARSON: Neyin haklı olduğuna ben karar veririm! Burası *benim* fabrikam, Bayan Goldman. Anlaşılan birilerinin bunu size hatırlatması gerek.

EMMA (*kabaran öfkesini kontrol etmeye çalışarak*): Anlaşılan birileri de *size*, sizin için çalışan işçilerin akşam evlerine gittiklerinde masalarına koyacak yemeği zorlukla bulduklarını hatırlatmalı. Oda kirası, yiyecek masrafı ve yol parasını çıkınca, Bay Garson, haftalığımdan bana sadece *kırk sent* kalıyor!

GARSON: Öteki kızlarımın hiçbiri bu durumdan şikayetçi değil.

EMMA: Ne bir kitap alabiliyorum, ne de bir konsere...

GARSON: Tabii ya, öteki kızlarım Alman. Göçmen bir kıza göre aşırı zevklerin var, Bayan Goldman. Ruslar müsriflikleriyle tanınır. Çok çalışmanın faziletini öğrenmeniz gerekir, Bayan Goldman, ayrıca...

(Emma, Garson'ın masasındaki gül dolu vazoyu alır ve patronun üstüne atar.)

(Sahne değişir. Ukrayna Salonu. Johann Most ile Ari Schleier, koyu bir tartışmaya gömülmüşlerdir. Most, kırklarının ortasında, otokrat tavırlı ve mesafeli, fakat karizmatiktir, ayrıca parlak bir hatiptir: sert, akıcı, iğneleyici bir dili vardır. Emma, Berkman, Fedya ve Helena dinleyiciler arasındadırlar.)

MOST: Anarşistlerin, iyi toplum hedefine ulaşmak için kullandıkları taktiklerin farklı olduğu doğrudur. Fakat bizi anarşist yapan da, iyi toplum konusunda hemfikir olmamızdır. Bu, emredenlerden, otorite kuranlardan kurtulmuş bir toplumdur. Bize dayatılan her türlü otoriteye niçin karşıyız? Çünkü biz, hayattan *yanayız*. Anarşizmin özü *budur*. İnsan olmak için yönetmeyi istememek ve yönetilmeyi reddetmek gerekir. Sosyalizmin yanlış bir yola sokulmasının sebebi de *budur*. Sosyalizm, toplumsal dönüşümün aracı olarak siyasal eylem ve devlete bel bağlar... Bizimse şu ana dek, parlamentoların Kuklalar Meclisi olduğunu öğrenecek ka-

dar tecrübemiz oldu. Elbette, araçların amaçlar haline geldiğini de öğrendik. Hedefinize ulaşmak için devleti kullanırsanız, devlet sizin hedefiniz haline gelir, sonra da kendi başına bir amaç haline...

(Dinleyicilerden bir kısmı alkışlar ve anarşizmin siyah bayrağını sallarlar. Heyecan içindeki Emma, Berkman'a yaslanır ve gayri-iradi bir hareketle onu kucaklar. Berkman buna çok şaşırılmış ve kızmıştır. Kürsüde şimdi Schleier vardır.)

SCHLEIER: ...araçların amaçlar haline geldiğinden bahsettiniz. Takdire şayan bir uyarı bu. Yine de, nitrogliserin bombalarını hazırlamanın el kitabı *Devrimci Savaşın Bili-mi'*ni yazmış olan Johann Most'tun ağzından bunların çıkması çok tuhaf.

(Dinleyicilerin bir kısmı yuhalamaya başlar ve yerine oturması için Schleier'e bağırırlar.)

SCHLEIER: Sizin deyişizle, 'eylemli propaganda'. Başka bir ifadeyle, Dr. Most, siz şiddet-dışı bir toplum getirmek için şiddete başvurulmasını savunuyorsunuz. Oysa anarşistler ayrı bir hamurdan mı yoğrulmuşlardır, kullandıkları araçları, onlar tarafından bozulmadan hayata geçiremezler mi?

(Most, platformda kızgınlıkla ileri geri adım atar.)

MOST: Görüşümü daha berrak ifade etmek için bir dakikanızı rica edeceğim. Gerçi sizinki gibi akli karışmış in-

sanları ikna etmek de bir zaman kaybı ya, neyse. Ben 'eylemli propaganda'yı *sadece* öteki değişim yolları kapandığı zamanlar için savundum. Barış vazetmek için ortaya çıkan Nasıralılar bile, tefecileri tapınaktan sürmek için için şiddete başvurmuşlardı.

(Fedya, söylenenleri onaylamadığını belli eden bir hareketle başını sağa sola sallar. Berkman onu çilgınca alkışlar. Emma da kararsızlık içinde alkışlamaya başlar.)

MOST: İktidardaki hiçbir grup, konumundan isteyerek vazgeçmemiştir. Her şartta güce başvurmak -ya da güce başvurma tehdidini savurmak- gereklidir. Sosyalistler, iktidara talip olurlarken, devlet şiddetin başlıca uygulayıcısı ve kışkırtıcısı olduğuna göre, şiddetten nefret ettiklerini nasıl ileri sürebilirler? Yoksa savaş diye bir şeyi hiç duymamışlar mıdır? Eğer devletin düşmanlarını öldürürseniz kahraman olursunuz. Fakat devlete *karşı* şiddet kullanırsanız, adınız katile, caniye çıkar. Anarşistler 'iyi' şiddet ve 'kötü' şiddet olduğuna inanmazlar. Biz *her türlü* şiddetten, her türlü baskıdan tiksiniyoruz. Ama baskıdan azade bir toplum yaratmadan önce, devleti kontrollerinde bulunduranlar -ve bizatihi devletin kendisi- tasfiye edilmelidir. Bazen de fiilen şiddete başvurulur.

(Bir adam ayağa fırlar.)

ADAM (Most'a bağıarak): Budalaca konuşuyorsun! İnsan, doğası gereği saldırgan bir hayvandır. İdarenin kısıtlamalarını kaldırırsanız kaosa varırsınız, uyuma değil.

BERKMAN: Burjuva ideolojisi bu!

ADAM: Sosyalizm, hayatın katı gerçeklerine dayanır. Sosyalizm, gerçekçiliktir. Anarşizm, ütopyacılıktır.

(Emma, yerinden neredeyse gayri iradi bir hareketle fırlayarak, konuşmaya başlar.)

EMMA: Tutucu kafalar için, 'pratik' bir şema mevcutlar içinden bir model demektir! Ama 'gerçekçilik'in *doruğu*, henüz var olmayanı, henüz denenmemiş olanı tasavvur etmektir! *Has* gerçekçi, henüz bilinmeyen şey adına 'tarihsel zorunluluğu' reddeder.

(Müthiş alkışlar. Emma, sanki trans halindeymiş de kendine gelirmiş gibi afallamıştır. Aniden, ne yapacağını bilemez halde sendeler. Berkman onun sandalyesini tutar.)

(Toplantı dağılırken, konuşmasını kutlamak için Emma'nın etrafında bir kalabalık toplanır. Most sözü alır.)

MOST: Bu enteresan genç kadın da kim?

EMMA: Dr. Most, özür dilerim. Benim kastım...

MOST: Özür dilemek mi? Konuşmanız çok güzel ve etkileyiciydi. Sence de öyle değil mi, Berkman?

BERKMAN: Louise Michel dirilip geldi sanki.

EMMA: O da kim?

MOST: Kim mi? Paris Komünü'nün kahramanı. Anlaşılan sizin doğal bir yeteneğiniz var, eğitimden gelmiyor.

EMMA: Ne yazık ki gerektiği kadar çok okuyamadım.

FEDYA: Çernişevski hariç; onu okumuşsun.

MOST: Daha fazla okumalısınız. Almanları. Devrimci şairleri: Freiligrath, Schiller, Heine. Ben size bir liste hazırlarım. Ama hâlâ isminizi bilmiyorum.

EMMA: Emma Goldman. Bu da ablam, Helena.

MOST: Bizim saflarımızda çok az kadın var. Onlar da toplantılara erkek bulmaya geliyorlar. Sonra efsanedeki, sirenlerin tuzağa düşürdüğü gemiciler gibi ikisi birden toz oluyorlar. Kadınlığın devrimci şevki beni hiçbir zaman etkilemedi.

BERKMAN: Emma, Rusya'dan geliyor.

MOST (alaycı): Ah evet, ateşli Rusya. Göreceğiz. (*Emma'ya*) Sizde hatip yeteneği var. Çarpıcı bir haslet. Mutlaka değerlendirilmeli.

EMMA: Ama ben daha önce hiç bir topluluk önünde konuşmadım. Nasıl yapacağımı da bilmiyordum.

BERKMAN: Yapmacık tevazuya gerek yok, Emma. Yol-
daşlar arasında bu yalnızca zaman kaybı olur.

MOST: Yarın daha fazla konuşuruz. Benim gazeteye gitmem gerekiyor. Öyle görünüyor ki, benden başka kimse tek satır yazamıyor. Siz nerede kalıyorsunuz, Bayan Goldman?

EMMA: Şey, Helena'yla ben...

FEDYA: Bizde kalıyorlar.

(Emma hayretle ona bakar.)

FEDYA: Niçin olmasın? Yoldaşlar paylaşır, unuttun mu söylediğini? Bizim tam bir çatı katımız var ve benle Saşa ve -kavga etmediğimiz zaman- Anya'dan başka hiç kimse yok.

MOST: Yarın akşam *Die Freiheit*'a gelin, Bayan Goldman. Sizi Terrace Garden'a götürüyüm, Louise Michel'le ilgili biraz daha konuşuruz.

EMMA: Sağolun, Dr. Most.

MOST: Saat dokuzda diyelim. İyi akşamlar herkese.
(Most çıkar)

HELENA: Emma, harika bu!

EMMA: İnanamıyorum!

BERKMAN: Dikkatli olmalısın, Emma. Most senden hoşlandı.

EMMA: Saşı, o ancak benim babam olabilir! Hem bende ne bulabilir ki, bir fabrika kızı, eğitimsiz biri.

BERKMAN: Hiçbir devrimcinin şahsi hayat sürmeye hakkı yoktur.

FEDYA (*Berkman'a dönerek*): Buna kim inanır; *sen* Johann Most'u, başlıca 'eylem' teorisyenini eleştiriyorsun?!

BERKMAN (*boğuk bir sesle*): Eve gitme vakti.

FEDYA: Benimle gel, Emma. Sen de, Helena.

HELENA: Hayır, hayır. Ben halamla kalacağım. Ben tutucu bir ailedenim.

EMMA: Bilmiyorum, Fedya, düşündün mü...

FEDYA: Düşünmek? Neyi düşüneceğim? Bir konuşma daha mı yapacaksın yoksa, burjuva ahlâkı üzerine?

EMMA: Saşı. *Sen* mi davet ediyorsun beni?

BERKMAN: Davet edildiniz. (*öfkesini bastırarak*) Seni uyarıyorum, Fedya, benimle oynamaya kalkma. Ben senin gibi keyfe keder bu işlerle uğraşan bir devrimci değilim. Ben hayatımı Dava'ya adadım. Evet, Emma bizimle kalabilir. Çünkü o bizim ilkelerimizi umursuyor.

FEDYA (*alaycı*): Ben de Dava'yı düşünüyordum. Bu zor şehirde Dr. Most'un gelecek vaat eden konuşmacısına bir sığınak sunmak için.

BERKMAN: Most'tan konuşmayalım artık.

(Berkman hiddetle çıkar. Emma ve Helena kucaklaşırlarken sahne değişir. Buford gemisi [1919]. Bir muhafız Emma'yı sarsarak uyandırmaya çalışır.)

MUHAFİZ: Hey! Kalk!

EMMA: Ne... ne oluyor?

MUHAFİZ: Yaşıyor musun?

EMMA: Bir sorun mu var? Nerdeyim ben? N'oldu?

MUHAFİZ: Okyanusun ortasındasın, burada. Hiçbir yerde, yani...

EMMA *(artık tamamen uyanmış olarak)*: Burası çok iyi bildiğim bir yer...

MUHAFİZ: Hı?

EMMA *(onu rahatlatmaya çalışarak)*: Aldırma, delikanlı... Bu siyasal bir mesele. Şimdi anlat bana, resmi talimatlara boşverdiğine göre, bu cehennem olası yerde ne arıyorsun, kimsin *sen*?

MUHAFİZ: ABD ordusunun bir eriyim. Sana bakmak için emir aldım.

EMMA: Beni uyutmamak için mi emir aldın sen de?

MUHAFİZ: On iki saattir deliksiz uyuyorsun.

EMMA: *Ne?* Ben hayatımda o kadar uzun uyumadım.

MUHAFİZ: Vicdanın rahatsız etmiş olmalı.

EMMA: ABD ordusu üç gündür uyumamıza izin vermediği için desek.

MUHAFİZ: Seninle ilgili her şeyi anlattılar bana. Sen bir teröristsin. *Ve* bir eski mahkûm.

EMMA: Sana öğretilenlerin *hepsi* yanlış. Ben sadece geçen hafta hapisteydim...

MUHAFİZ: Bolşilere [Bolşeviklere] yardım etmekten...

EMMA: *Mother Earth'*de anayasa taslağına karşı bir makalem yayınlandığı için.

MUHAFİZ: Senin lakabın 'Toprak Ana' mı?

EMMA (*gülerek*): Bu, yıllarca yönetip çıkardığım bir derginin adı. Başkan Wilson dergiyi vatan hainliğiyle suçlayıp yasaklayana kadar.

(*Emma yataktan kalkar ve kabin kapısına yönelir.*)

MUHAFİZ: Nereye gittiğini sanıyorsun?

EMMA: Tuvalete. Bir itirazın mı var?

MUHAFİZ: Bensiz gidemezsin.

EMMA: Güzel. Yeni deneyimler tatmaktan memnun olurum, onları paylaşma fırsatı bulmaktan da.

(Sahne değişir. Terrace Garden, 1886. Most ve Emma bir masada oturup, hararetli bir konuşmaya dalmışlardır.)

EMMA (şarap şişesindeki etiketi okuyarak): "Liebfraumilch. Ne sevimli bir isim –'kadın aşkının sütü'.

MOST: Şarap, şiirdir. Kadının aşkı nihayetinde düzyazıdır.

EMMA: Ben hiç şarap tadı bilmem. Babam izin vermezdi.

MOST: Peki, aşkı tattın mı hiç? Baban onu da mı yasakladı?

EMMA: Babamı dinlememeyi öğrendim ben.

(Most güler, sonra kadehini kaldırır.)

MOST: Şerefe, benim genç, saf kadınıml!

EMMA (sert bir hareketle ayağa kalkarak): Benim ailemde biz erken olgunlaşırız.

MOST (kahkahalar atarak): Çok iyi! Benim olgun, istekli yoldaşıma! (İçerler.) Saflarımızda istekli insanlara çok ihtiyaç var. İstekli dostluklara da.

EMMA: Binlerce kişi size hayran.

MOST: Evet, *mein Kind**, bana hayrandırlar, ama sevmezler. İnsan binlerce kişinin arasında çok yalnız olabilir. Bu duyguyu bilir misin?

(*Emma sıkılmıştır.*)

MOST: Bu ipeksi sarı saç ve mavi gözleri kimden aldın? Yahudi olduğunu söylemiştin.

EMMA: Domuz pazarından, babam öyle derdi.

(*Most tekrar güler.*)

MOST: Yıllardır böyle keyifli bir akşam geçirmedi. Çok hazırcevapsın, küçük kız.

EMMA: Lütfen, bana böyle hitap etmeyin. Ben çocuk değilim, genç bir kadını.

MOST: Gerçekten de bir kadınsın sen, Emma. Sana böyle hitap edebilir miyim?

EMMA: Evet, bu hoşuma gider.

MOST: Güzel. Sen de bana Johann diyebilirsin. Şimdi, Emma. Senin için aklımda ne var, biliyor musun?

EMMA (*neşesiz yere bakarak*): Konuşma yapmak.

MOST (*sabırsız*): Evet, konuşma yapmak –ama daha sonra, daha sonra. Sen daha çok okuduktan ve ben sana

*) (Alm.) çocuğum. (ç.n.)

toplumsal mücadeleyi, Marx'ın hatalarını, Bakun'un'ün üstünlüklerini anlattıktan sonra. Şimdiyse, Emma, *şimdi* senin için düşündüğüm, müzik ve tiyatro. Metropolitan'da *Carmen*, Yiddish Art'ta Schiller'in oyunları!

(Emma heyecandan neredeyse yerinden sıçrayacak gibi olur.)

EMMA: Oh, Johann, ben hayatımda sadece bir kere opera-ya gittim. Königsberg'de on yaşımdayken öğretmenim beni *Trovatore*'ye götürmüştü. Ne kadar ağlamıştım! (neşeli hareketlerle kendi kendisiyle alay eder) "O, *teuere Mutter*, O *teuere Mutter*."

(İkisi de kahkahadan kırılırlar.)

MOST: Sen sahne için doğmuşsun, benim küçük *Blondkopf*um*. Schiller'in *hepsini* görmelisin: *Wilhelm Tell*'i, *Die Rauber*'i, *Fiesco*'yu, *hepsini*. (Bir sır vermiş gibi fısıldar.) Kimse sana Johann Most'un, tehlikeli anarşistin, bu dünyada aktör olmaktan daha çok hiçbir şey istemediğini anlatmadı mı? Gençken aktörlük benim tutkumdu, hem de saplantı derecesinde. Her kuruşumu bilet almaya sakladım. Her zaman da Schiller'e. Schiller'i oynamayı öyle istedim ki. Aah...

EMMA: Öyleyse oyna, Johann. Herkes yapmak istediği şeyle uğraşmalı.

*) (Alm.) mavi gözlü. (ç.n.)

MOST: Bir kere denedim. Tiyatro yönetmeni bana soytarı olabileceğimi, ama asla aktör olamayacağımı söyledi... eh, anlarsın... yüzüm... Kesinlikle bir jön yüzü değil...

(Emma içten etkilenmiş olarak, elini Most'un koluna koyar.)

MOST *(canlanarak)*: Belki inanmayabilirsin Emma, ama, gençken bayağı yakışıklıydım ben. *(Kendi yanağına dokunur.)* Sonra tuhaf bir enfeksiyon kaptım. Bir de kötü cerraha denk geldim. *(gülür)*

(Fonda Strauss çalmaya başlar.)

MOST: Ah... Çingene Baron bu!

EMMA: Oh, dans edelim, Johann! Dans edebilir miyiz?

MOST: Sanırım nasıl dans edildiğini hatırlayabilirim.

(Dans pistine yönelirler. Bir masanın yanından geçerken, Most iki genç adamla selamlaşır. Most'la Emma dansa başlarlar. Most'un hareketleri beceriksizce, kabadır; Emma sıkılganlığını atmış, pervasızdır. Az sonra o iki genç adam ayağa kalkar ve kızgın hareketlerle Most'la Emma'yı birbirlerinden ayırırlar.)

GENÇ ADAM: Dr. Most, bu onur kırıcı hareket size yakışmıyor, gülünç oluyorsunuz. Dava'mıza zarar veriyor.

EMMA: İsteddiğini yapmak – Dava budur!

MOST: Sakin ol, Emma.

GENÇ ADAM: İnsanlar size bakıyor.

EMMA: Siz araya girdiğiniz için bakıyorlar. Anarşistlerden kendi işlerine bakmaları beklenir –sadece kendi işlerine.

GENÇ ADAM: Bunu başka bir zaman tartışırız.

EMMA (*sesini yükselterek*): Ben harekete rahibe olayım diye katılmadım.

GENÇ ADAM: Açık yerlerde dans etmek yakışık almaz.

(*Müzik susar.*)

EMMA: Dans edemeyeceksem bu benim devrimim değildir!

MOST (*huzursuz bir halde*): Gel, Emma. İş çıkırından çıkıyor.

(*Most, Emma'nın önüne geçerek dönüp yürür. Emma genç adama bağırır.*)

EMMA: Hareket bir manastır değildir!

GENÇ ADAM: Gösteriş bu! Kendini beğenmişlik!

(*Emma ayakkabısını çıkarıp genç adama fırlatır. Sahne değişir. Çatı katındaki daire. Emma, Berkman'a bağırılmaktadır.*)

EMMA: Bana kimse ne yapmam gerektiğini ve ne zaman nasıl davranacağımı söyleyemez! Ne sen ne de başkası!

BERKMAN: Most'un parayı çarçur etmeye hakkı yok. Hepimiz Terrace Garden'da yiyip içmek isteriz. Dikkatli olmak zorundasın.

EMMA: Ben bir sürü şeye dikkat ediyorum.

BERKMAN (*suratı ekşimiş*): Kesinlikle. Ama önceliklerin yok. Sana göre, haz ve devrim eşit değerde.

EMMA: Ben insanlığımı yaşamak için anarşist oldum, inkâr etmek için değil.

BERKMAN: Duygusallık. Sen çocuksun, Emma. Hiçbir şey anlamıyorsun.

EMMA: Duygusallığa kapılmak ile sahici duygular arasındaki farkı bilirim.

BERKMAN (*sanki kendi kendine konuşurmuş gibi*): Edelsadt meselesinde de bunu savunmuştum ben.

EMMA: Seni duyamıyorum!

BERKMAN: *Edelstadt!* Bir anarşist. Bir şair. Onunla aynı odayı paylaşmıştım. İki yıl önce veremden öldü.

EMMA: Şimdi bunun ne alakası var...

BERKMAN (*öfkeyle sözünü keserek*): Onu bir sanatoryuma götürmek için hareketin kasasından para almak istiyorlardı. Ben kabul etmedim. (*Dağılmış bir ruh haline girer.*) Harekete ait hiçbir fon özel amaçlara harcanmamalı. Most da hesabını kitabını bilmek zorunda. Devrimci ahlâk bunu gerektirir... (*hıçkırmaya başlar*) O öldü... Edelstadt öldü! Onunla aynı odayı paylaşmıştım.

(*Emma sarılarak onu rahatlatmaya çalışır.*)

EMMA: Oh, Saşa. Ne korkunç! Saşa... Saşa...

(*Emma ona sarılmaya çalışır, fakat Berkman ondan ki-
barca uzaklaşır.*)

BERKMAN (*sakin bir ses tonuyla*): Önemli değil. Bunlar şahsi meseleler.

EMMA: Saşa, sen ya canavarsın, ya da kahraman.

BERKMAN: Ben bir aracım. Başka bir şey değil.

EMMA: Araçların duyguları olmaz.

BERKMAN: Duygularımı kontrol etmeyi öğrendim ben.

EMMA: Sen hiç âşık oldun mu, Saşa?

BERKMAN: Evet.

EMMA: Sonra ne oldu?

BERKMAN: O evlenmek istedi.

EMMA: Ne kadar aptalca davranmış.

(*Berkman şaşırmıştır.*)

EMMA: Ben evlendim.

BERKMAN: Olamaz.

EMMA: Fabrikada yanımdaki makinede çalışıyordu. İyi konuşuyor, çok okuyordu. Babam her zaman (*gölerek*), "Fazla enerjik olursan orospu olursun," derdi. Ben de evlendim. Bir yıl bile sürmedi ama. İktidarsızdı. Ona yakınlık gösterme hatasına düşmüştüm. O da kumara dadandı. Sonra da ondan ayrıldım.

BERKMAN: Aşığın olamayacağı için rahatsızlık duydıydın mı hiç?

EMMA: Elbette duydum. Sen olsan duymaz mısın?

BERKMAN: Hiç bir erkekle birlikte oldun mu?

EMMA: St. Petersburg'da tanıdığım bir oğlan, büyük otellerden birinde çalışıyordu. Beni odaları gezmeye çıkardı. Sonra da odalardan birinde beni kavradı ve elbise mi yırtarak üstümden çıkardı.

BERKMAN: Ne kadar korkunç.

EMMA: Ben de onun kadar istekliydim. Beni şok eden tek şey, bir erkek ile bir kadın arasında ne kadar vahşi bir temas olabileceğini anlamaktı.

BERKMAN: Utanç verici... Utanç verici...

EMMA (*güler*): Güzel bir odaydı. O da epeyce yakışıklı. Ama evlilik? Bir daha asla. Eğer bir adamı seversem, kendimi ona hahamsız ve yarasız veririm. Aşk gelip geçince de iznini sormadan bırakırım. (*duraklar*) Saşa... Ben sana çekici geliyor muyum?

BERKMAN: Elbette.

EMMA: Buna sevindim. Ben de sana karşı aynı duyguları hissediyorum çünkü.

(Emma, Berkman'a yaklaşır ve sevgiyle kollarını ona dolar. Berkman uzaklaşır.)

BERKMAN: Emma, sana yalvarıyorum. Kimseye bağlanmayı göze alamam ben.

EMMA: *Ben bağıllık istemiyorum ki. Özgürce verir, özgürce alırım. Farklı insanlar bende farklı özellikler bulurlar.*

BERKMAN: Birçok adamın seni paylaşmasına izin verisin yani?

EMMA (*kızgın*): Ne aptalca bir söz!

BERKMAN (*dalgın bir edayla*): Herkes istediğini yapmakta özgür.

EMMA: Ben kendimi Johann'a verirsem ne hissedersin?

BERKMAN (*ne kadar alt üst olduğunu gizlemeye çalışarak*):
Sana demin söyledim, herkes davranışlarında özgürdür. Sana çekici geliyorsa onunla yat o zaman.

EMMA: Fiziksel olarak gelmiyor. Ama onun şefkate ihtiyacı var. Başkalarına çok şey veriyor.

BERKMAN (*alaycı*): Görev çağırıyor, öyle mi?

EMMA: Johann'a karşılık veririm. Onun kederine, müşfikliğine.

BERKMAN: Ben aşk diye buna demem.

EMMA: Ben de zaten öyle bir şey demedim.

BERKMAN: Seni heyecandırmayan bir adamla yatamazsın.

EMMA: Demin onun beni *heyecanlandırıldığını* söyledim sana.

BERKMAN: Fiziksel olarak demek istiyorum.

EMMA: Bu *senin* aşk fikrin.

BERKMAN (*kızgın*): Zırvalıyorsun. Senin için sadece bedensel haz önemli, değil mi, gerisi hikâye! Genç bir adamla sen onu istediğin için, yaşlı bir adamla o seni istediği için yatıyorsun!

EMMA (*soğuk*): Bu işte çok fazla mantık arıyorsun sen.

BERKMAN: Hayattan anlam çıkarmayı severim!

EMMA: Sen hayata anlam eklemeyi seviyorsun.

(Berkman, kızgınlığı artarak, ileri geri yürümeye başlar.)

BERKMAN: Most'la yatmaya niyetli misin? Bana doğrudan cevap ver!

EMMA: Ben duygularımı planlamam.

BERKMAN: Keşke daha iyi bir planın olsa. Fakat Most'un planları olduğundan emin olabilirsin. O seni ayartmaya çalışıyor, aptal!

EMMA: O beni ayartmak zorunda değil. Bana duygularını dürüstçe söylesin yeter, karşılık verebilirim. Söylüyor da. Teorilerinin ardına gizlemiyor duygularını.

(Berkman patlar. Emma'nın üstüne atlar ve onun elbiselerini yırtmaya koyulur. Kanepeye devrilirler. Berkman Emma'nın elbisesini tamamen yırtınca onu tutkuyla öpmeye koyulur. Tekrarlayıp durur.)

BERKMAN: Dorogaya... dorogaya...*

(Sahne değişir. Die Freiheit'ın bürosu. Most ve Emma. Büyükçe bir New York Eyaleti haritasını inceliyorlardır.)

*) Canım... Canım... (ç.n.)

MOST: Kanatlarını denemen için en iyi yer Binghamton. Şehirde aktif bir yoldaşlar grubu var. Dost dinleyicilerin olacak. Ondan sonra Plattsburgh, Oswego, Syracuse, Utica...

EMMA: Johann, gerçekten başarabileceğim *kanısında* mısın? Ölesiye korkuyorum. Ne hakkında konuşacağımı bile bilmiyorum.

MOST: Aptallığı bırak. Hepimiz defalarca geçtik bu yoldan. Sekiz saatlik işgünü hareketine karşı koyacaksın, çünkü bu talep kabul edilse bile gerçek bir kazanım olmaz. İşçilerin, bizim amacımızın kapitalizmde reform yapmak değil, kapitalizmi yıkmak olduğunu anlamalarını sağlamalıyız.

EMMA: Peki ama, bir kadını dinlerler mi?

MOST: Emma Goldman'ı dinleyeceklerdir. Ben ona karşı koyamıyorsam bunu onlar nasıl başarabilir ki? (*Onu kucaklar.*) Sen beni yeniden hayata döndürdün, Emma. Sanırdım ki... 'böyle' şeyler benden geçmiş. Fakat benim *Blondkopf* um, mavi gözlüm, beni tekrar gençleştirdi. Sen benim eşim olacaksın, benim sesim. Seni kendime istiyorum.

(*Emma bu son sözü duyunca gerilir. Sahne değişirken yüzündeki gerilim kahrkahaya dönüşür. Emma'nın belinden yukarısı çıplaktır. Fedya'ya poz vermektedir.*)

EMMA: Fedya, sırtım beni öldürüyor. Sana poz vermeyi kabul ettim, ama bütün gün de böyle duramam.

FEDYA: Konsantre olamıyorum.

EMMA: Gül resimleri yapmalısın. Onlar daha az erotik.

FEDYA: Sen utanması olmayan bir kadınsın.

EMMA: Ben yorgun bir kadınıım. *(Ayağa kalkmaya başlar.)*
Ve hâlâ valizimi hazırlamadım. Tren iki saat içinde kalacak.

(Emma giyinmeye koyulur.)

EMMA: O kadar heyecanlıyım ki. Bunun olacağına inanmıyorum.

(Fedya ona doğru bir-iki adım atar.)

FEDYA: Harika bir vücudun var, Emma. Topraktan yaratılmış sanki.

EMMA: Bir köylü vücudu. Sanatçılarınsa her şeyleri narin olurmuş.

FEDYA: Belki ben bir sanatçı olmadığımdan.

(Kanepeye geri döner. Emma paravanın arkasında giyinmeye devam eder.)

EMMA: Helena, Rochester'a kadar benimle gelecek. Herhalde orada öteki kız kardeşim Lena'yla kalır.

Rochester'da iş bulmanın daha kolay olduğunu söylüyorlar ve...

(Gözü Fedya'ya takılınca cümlenin ortasında susar; Fedya, başını yastığa gömmüş, hıçkırıyor.)

EMMA: Fedya, Tanrım, ne oldu gene!

(Emma hemen yanına gider ve kolunu Fedya'ya dolar.)

EMMA: Fedya, ne oldu, söylesene!

FEDYA: Mücadele etmeye çalıştım, Emma, Saşa yüzünden. Onun seni ne kadar çok sevdiğini biliyorum.

EMMA: Ben Saşa'yı seviyorum. Tutkuyla –Saşa kadar tutkulu. Fakat bunun bizimle ne ilgisi var? Sen sanıyor musun ki benim duygularım tek bir sözle kuruyacak kadar zayıftır? *(güler)* Yalnızca burjuvalar, insanın bir seferinde tek bir kişiyi sevebileceğini düşünürler.

FEDYA *(kafası karışmış)*: Ama... Ama, fiziksel olarak... şey...

EMMA: Duygular varsa gerisi gelir. Bir sürü duygu var, onları ifade etmenin de bir sürü yolu. Bu duygular birbirleriyle çatışmaz, sadece daha geniş bir tatmin sağlarlar.

FEDYA: Saşa kuduracak. O seni asla paylaşmaz.

(Emma'nın yüzüne bir öfke perdesi iner.)

EMMA: Sen, Saşa, Johann –hepiniz aynı sözcükleri kullanıyorsunuz! Hiç kimse beni ‘paylaşmıyor’. Sadece ben birinin çağrısına karşılık veriyorum. Eğer sen benim kendimi verişimi kısıtlamaya kalkarsan, hiçbir duygu uyandıramazsın bende. Kaldı ki, Saşa konusunda yanılıyorsun. O anlayacaktır. Hem zaten ortada aldatma diye bir şey yok.

FEDYA (*sakince*): Emma, sen harika bir insansın.

(Emma ona yanaşır ve onu kucaklar. Sahne değişir. Emma ile Berkman aynı noktada durmaktadırlar.)

BERKMAN: Ben senin sevme özgürlüğüne inanıyorum. Evet, ben kıskancım. Yetişme tarzımın bir parçası bu. Bundan nefret ediyorum ve bunun hakkından geleceğim. Fedya arkadaşım ve yoldaşım olmasaydı daha fena kıskanırdım. Seni sadece bir kadın olarak düşünseydim de. Fakat sen benim gözümde bundan çok daha fazla anlam taşıyorsun. Sen bir mücadeleci ve devrimcisin.

EMMA: Saşa, seni tanıdığımdan daha eğlenceli bir adam-sın sen. Çılgınca bir dünyada iki akli başında romantik.

(Birbirlerine sarılırlar.)

BERKMAN: Şimdi acele edelim! Yoksa Binghamton, yeni Perovskaya’ mızı asla göremeyecek!

BERKMAN: Neredeyse unutmuştum. (*Ona bir gül uzatır.*) Aşkımın bir nişanesi olarak, Duşenka. Uğur getirsin!

EMMA (*sevinçle eğlenerek*): Ne müsriflik!

(Sahne değişir. Emma bir kürsüde konuşma yapmaktadır. Dinleyicileri bir avuç insandır. Onlardan biri de Helena'dır.)

EMMA: Anarşizm, bağımsız bireyin felsefesidir. Ayrıca, bir toplumsal uyum teorisidir.

(Dinleyiciler sıkılmıştır. Emma, soyutlamalarıyla dinleyicilerin ilgisini kaybettiği için Helena  zg nd r.)

EMMA: Birey ile toplumsal içgüdü arasında, kalp ile akciğerler arasında olduğundan daha fazla çatışma yoktur. Bugün, iktidar sahiplerinin ihtiyaçları, kalabalıkların ihtiyaçlarının üstüne konuyor. Anarşizm, kalabalıkların *gerçek* ihtiyaçlarının karşılanması için gönüllü birlik kurma imk nlarını zorluyor... Geldiğiniz için hepinize teşekkür ederim.

(Dinleyicilerden zoraki alkışlar. Emma şaşkın bir halde platfordmdan iner. Sahnede Emma ile Helena kalmıştır.)

HELENA: Emma, sevgili kız kardeşim, konuşmada söylediklerinin hepsi doğru. Ve  nemli. Fakat şunu düşünmeden edemiyorum: 'Söylediği şeylerin içinde Emma nerede?'

EMMA: Ben fikirlerimden ayrı bir yerde değilim.

HELENA: Evet, ama fikirlerinden daha fazla bir şeysin. *Kendi hayatın hakkında, bir kadın olmak hakkında konuşmalıs n. Babamla konuştuğunda yaptığın gibi.*

EMMA: Oysa sen, düşüncelerimi babama söylemeyim diye âdeta yalvarırdın bana.

HELENA: O zamanlar senin adına korkuyordum. (güler) Şimdi de onlar adına korkuyorum!

EMMA: Johann benim sekiz saatlik işgünü sorununa yoğunlaşmamı istiyor.

HELENA: Her kadının hayatına bir baba yeter.

EMMA: Helena, sen de özgür kadın oluyorsun!

HELENA: Bakalım, elveda deme cesaretini nasıl bulacağım.

(Kucaklaşırlar.)

EMMA: Uzun sürmez, sevgili kardeşim.

HELENA: Aklından çıkarma: *Kendi hayatın. Nasıl yaşanacağını* bilecek çok az kişiden birisin sen. Şimdi bunu anlat!

(Sahneye, kürsüdeki Emma gelir.)

EMMA: Kadınlar için ev hapisane, evlilik de lanettir. Bunu size kendi deneyimlerimden yola çıkarak anlatıyorum. Evlilik kadınların bağımsızlığını elinden alır, toplumsal bilincini, hayal dünyasını felç eder. (yüksek sesli yuhalamalar) Kadınlar şimdi oy hakkı için mücadele ediyorlar. Tabii ki oy hakkına sahip olmalılar. Fakat gerçek

kurtuluş, bunun çok ötesindedir. En hayati hak, sevmek ve sevilme hakkıdır. Ve sevgi, bağlı olmakla bağdaşmaz. Cinsler arasındaki ilişkiye doğru bir bakış, fetheden ile fethedilenin varlıklarını kabullenmez; tek bir büyük gerçek vardır: insanın benliğinin daha fazla zenginleşmesi, derinleşmesi ve iyileşmesi için kendini sınırlamadan vermek. Bu, tek başına, boşluğu doldurabilir... *(yüksek sesli yuhalamalar)* Danalar gibi böğürmeyin, insan gibi sesinizi çıkarın!

(Islıklar. Dinleyicilerden bir kısmı öfke içinde ayaklarını yere vurur. Bir adam ayağa fırlar.)

ADAM: Biz buraya Toplumsal Sorun'u tartışmaya geldik, madam, serbest aşk methiyesi dinlemeye değil.

EMMA: Benim söylemeye çalıştığım, beyefendi, kadınların toplumun bir parçası olduğu –ya da olması gerektiğidir. Biz kendimize melek ya da orospu muamelesi yapılmasından bıktık. *Yeryüzüne* gelmiş, insan muamelesi görmek istiyoruz. Kadınlar ne zaman erkekler kadar kararlılıkla kendilerini düşünmeyi, erkekler gibi hayata atılıp bedelini ödemeyi öğrenirler, o zaman kurtuluşlarını sağlarlar. Hem böylece *erkeklerin* de özgürleşmesini sağlayacaklardır.

(Dinleyiciler içinden ikinci bir erkek ayağa kalkar.)

İKİNCİ ADAM: Sizin fikirlerinizin varacağı yer, her köşe başında birer kerhane kurulması olur.

EMMA: Özgürce verilen sevgi, kerhaneleri boşaltır. Ayrıca, beyfendi, geleceğin erkekleri size benzeyecekse kerhaneler zaten boş kalır.

(Dinleyicilerden kahkahalar.)

ÜÇÜNÇÜ ADAM: Ben de kadınlar ve erkekler için aynı standartları savunuyorum. Fakat sizden *farklı* olarak, kendini kaptırmaktan değil, kendini kontrol etmekten yanayım. Ben kırk yaşındayım, bayan, ve bâkir olduğumu herkesin önünde söylemekten gurur duyuyorum.

EMMA: Beyfendi, size bir doktora görünmenizi salık vermekten başka bir şey gelmez elimden.

(Dinleyicilerde homurtular.)

DÖRDÜNCÜ ADAM: Sen özgürce veriyor musun?

EMMA: Beyfendi, doğrusu bir eşiniz varsa ona acıyorum. Kızlarınız varsa da onları evlatlık vermenizi tavsiye ederim...

(Sahne değişir. Başka bir kürsüdeki Emma, konuşmasının ortasındadır. Dinleyiciler öncekinden daha kalabalıktır.)

EMMA: ...Biz olmak istediğimiz kadar özgür olacağız. Siz kendi haklarınızla ortaya çıkma cesaretini göstermedikçe bir avuç zengin sizi soymaya devam edecek. Zen-

ginlerin sarayları önünde gösteriler yapın: İş talep edin. Size iş vermezlerse ekmek isteyin. İkisini de reddederlerse ekmeği alın. Bu sizin doğal hakkınızdır!

(Gür alkışlar. Öfkeli yuhalamalar. Dinleyiciler arasından yaşlı bir adam ayağa kalkar. Çökmüş ve zayıf bir hali vardır.)

YAŞLI ADAM (*nazikçe*): Ben de birkaç cümle edebilir miyim, sevgili genç bayan?

EMMA: Tabii. Burası açık bir forum.

YAŞLI ADAM: Kapitalizm karşısındaki sabırsızlığınızı anlıyorum. Kendi sabırsızlığımı da hatırlayabiliyorum. Sizin yeni dünyanız hoşuma gitti, genç bayan. Sanırım, anarşist rüya en güzel rüya. Fakat biz ihtiyarlar ne yapacağız? Yeni dünyayı görecek vaktimiz yok. Devrim uğruna mücadele edip durmak yerine birkaç reform kapmaya çalışmakla yetinmek neden yanlış olsun? Ömrüm sona ermeden sekiz saatlik işgününün kabul edildiğini görebilmeyi isterim. Belki birkaç saat daha fazla okumak ya da bir parkta yürümek için. Biraz daha rahatlamak istemem sizce yanlış mı?

(Dinleyicilerden alkışlar.)

EMMA (*ne diyeceğini bilemez halde, alt üst olmuş olarak*): Ben... Benim demek istediğim sadece... sekiz saatlik işgünü hareketinin devrimci enerjilerimizi boşa harca-

maması gerektiğidir. Fakat ben... ben sizin söylediklerinizi de anlıyorum... Söylediklerinizi sempatiyle karşılıyorum...

(Sahne değişir. Most'un bürosu. Most, masada duran gazetelerin başlıklarına göz atmaktadır. Gazeteleri hızla masaya çarpar, sonra Emma'ya döner.)

MOST: Bu konuşmada benim sesim yok!

EMMA: Ben kendiminkini keşfettim. Beni dinlemelerini istiyorsam bu sesle konuşmam gerekiyor.

MOST: Evet, evet, seni gözyaşlarına boğan o yoksul yaşlı işçi hikâyesini biliyorum. Yaşlı adamlara üzölmek güzel bir tutum, fakat onların ihtiyaçları geleceğın ihtiyaçlarının yerine konamaz.

EMMA: Niçin iki cephede birden çarpışmayalım: Hem uzun vadeli anarşist toplum için, hem de işçilerin koşullarının kısa vadeli iyileştirilmesi için...

MOST *(alaycı bir gülüşle):* Hmm... Almanya'daki Sosyal Demokratlar da böyle söylüyorlardı. Hatırlarsan, tatlım, bir zamanlar Reichstag'daydım ben. 'İşçilere yardımcı olacak yasalar'la ilgili bütün dümenleri bilirim. Yasalar işçilere yardım etmez. Onları satın alır. Zincirin geri kalanı onları daha sıkı kavrasın diye bir halkayı çözüp bırakır. Süreç içinde de kitleler yöneticilerinin kendileriyle *ilgilendiğine* inanma noktasına gelirler. Şu hataya düşme: Değişimin önündeki en büyük engeli oluş-

turan mevcut düzene inanmak, sıradan insanlara yakışıır. Sen de bu inancı körüklemiş oluyorsun.

EMMA (*zorlanarak*): Ben... papağan gibi hareket edemem... Ne hissediyorsam onu söylemeliyim.

MOST: Gençlerin çoğu gibi sen de duyguyla düşünceyi karıştırıyorsun. Daha fazla şey bilince daha farklı duygular hissedersin. (*Gazeteyi tekrar masaya çarpar.*) Bu senin sesin değil. Berkman'ın sesi! O kibirli Rus Yahudisi –o, hayat hakkında ne bilir ki?

EMMA (*hiddetli*): Ben de bir Rus Yahudisiyim! Bu suç mu?!

MOST (*uzlaşmacı bir ses tonuna kayarak*): *Liebschen, liebschen*, canım, senin önünde büyük bir kadın, bir önder olma fırsatı duruyor. Sadece bir süreliğine sana yol gösterenlere güven. Sana ne kadar çok ihtiyacım olduğunu, seni ne kadar çok önemseydiğimi biliyorsun. Aynı anda iki davaya birden hizmet edemeyeceğini anlamayı sağlamam gerekiyor. Ya da iki erkeğe...

EMMA (*ondan uzakta sert ve kızgın bir ifadeyle*): Ya da üç erkeğe... Belki de dört... Ya da kafamın istediği kadar çok erkeğe! Ve hiçbirine *hizmet etmeden*!

MOST: Ne budalaca düşüncelerin var. Çocuk gibisin, çok şey isteyen huysuz bir çocuk gibi

EMMA: Demek istediğin şey şu: Erkekler kadar çok şey istiyorum ben de!

*(Aniden dışarı çıkar. Sahne değişir. Çatı katındaki daire. Emma bir ceket dikmektedir. Berkman içeri girer, dur-
gundur.)*

EMMA: Şansın yaver gitmiyor, ha?

BERKMAN: Hiç. Gündelikçileri bile işten çıkartıyorlar.

(Emma, diktiği ceket katlar.)

EMMA: Hepimizin durumu düzelecek, Saşenka. Bayan Korngold bu ceket için bana on dolar ödemeye söz verdi. Ben de...

(Fedya telaşla odaya dalar.)

FEDYA: Emma! Saşa! Haberleri duydunuz mu?

EMMA: Ne olmuş?

FEDYA: Homestead fabrikasında U.S. Steel grevcileri ile Pinkerton canileri arasında neredeyse muharebe çıktı! Beş-altı işçi öldürüldü! Aralarından biri küçük bir oğlan. Onlarca da yaralı var. Sıkıyönetim ilan edildi.

(Ötekiler Fedya'ya doğru atılırlar.)

EMMA: Fedya –*neler diyorsun?* Ne zaman oldu bunlar?

FEDYA: Dün akşam. Frick, grevi kırsınlar diye Pinkerton detektiflerini tuttu. Fakat işçiler haber almışlar. Pinkertonları püskürttüler, sonra da nehir boyunca suya akıtıl-

muş mazotu yaktılar. Pinkertonlar silahlarını bıraktılar
–teslim oldular!

*(Emma'nın şaşkınlıktan ağzı açık kalmıştır. Odanın
içinde dans etmeye koyulur. Berkman ölüm sessizliğine
gömülmüştür.)*

EMMA: İşçiler uyanıyor! Uyanıyorlar!

FEDYA: Frick bir grevle değil, isyanla başa çıkmaya çalıştığını söylüyor. Hareketi ezmeye yemin etmiş. Bu bir savaş ilanı.

BERKMAN *(sakin, kararlı bir ses tonuyla)*: Bekleyiş bitti. Nihayet.

(Berkman ceketini kapıp çıkmaya davranır.)

EMMA: Saşa –nereye gidiyorsun?

BERKMAN: Most'u görmeliyim.

EMMA: *Most mu?* Niçin Most?

BERKMAN: An geldi. Doğru an nihayet geldi. Frick'in ölümü bütün dünyada yankı uyandıracak...

EMMA: Saşa...

BERKMAN: Dünyanın her köşesindeki bütün sömürücü-lerin kalplerine dehşet salacak. İşçi sınıfının öcünü alabileceğini kanıtlayacak.

FEDYA: Saşı, beni dinle. Most, senin kendini ateşe atmandan daha çok hiçbir şeyden keyiflenmez.

BERKMAN: Eylem bizi kendimiz kılar. Eylem bizi insan yapacak.

EMMA: Bırak Most yapsın o zaman!

BERKMAN: Kimse bu onuru benden alamaz.

FEDYA: Saşı, *lütfe*n dinle beni. Homestead işçilerine yardım eli uzatmanın daha iyi yolları var.

EMMA: Öldürölmüş olanların aileleri için para toplayabiliriz. Ve...

BERKMAN (*buz kesmiş halde*): Sonra da seni başka sekiz saatlik işgünü konuşmaları yapman için yeni bir geziye çıkarabiliriz. Kelimelerden gına geldi.

(*Sessizlik.*)

EMMA: Öyleyse bırak, ben de seninle geleyim. Yanında olursam, kaçman daha kolay olur.

BERKMAN: Benim kaçmak gibi bir derdim yok, bunu anlayamıyor musunuz? Mahkeme beni ölüme mahkûm edecek. Fakat *siz* sağ kalmalısınız. Eylemimin anlamını dünyaya anlatmalı, eylemimin kişi olarak Frick'i değil, adaletsizliğin sembolü olarak Frick'i hedef aldığını bil-

melerini sağlamalısınız. Hepimiz Dava'ya en iyi donanımlı olduğumuz alanlarda hizmet etmek zorundayız. Benim işim, eylem gerçekleştirmek. Sizinkiyse onu açıklamak.

EMMA: Benim 'iş'im in ne olduğuna kimse karar veremez.

BERKMAN: Sen pratikte devrime hazır değilsin. Gerçekten yardımcı olmak istiyorsan... Pittsburgh'a gitmek on dört dolara mal olur. Frick'in bürosuna girebilmek için yeni bir takım elbiseye ihtiyacım var. Bir de revolvere. Bu parayı nasıl toplayabileceğimize kafa yorsan...

FEDYA: *Bu delilik!*

BERKMAN: İlerleme birkaç kişiye bağlı. Yalnızca o birkaç kişi, neye ihtiyaç olduğunu görebilir. Biz başkalarının gözlerini açıyoruz.

FEDYA: Şimdi kendini Kurtarıcı sanıyor olmalısın!

BERKMAN: Sen yardım etmezsen öyle olacak.

FEDYA: Amerika'daki işçiler kendi İsa'larını *haça geriyorlar!*

EMMA: Ben işçilerin *anlayacağına* inanıyorum. Frick'in ve U.S. Steel'in düşman olduğunu biliyorlar –zaten bilme-leri gereken de sadece bu.

FEDYA: Zırvalık! Grevcilerin İskoçya’da Andrew Carnegie’yle gönderdikleri telgrafı duydunuz: “Nazik beyefendi, bize ne yapmayı dilediğinizi anlatın, biz uyacağız.” Ugh! Sana söyleyeyim, önce işçiler size katil diyecek. Sana bir kurtarıcı gözıyla değil, katil gözıyla bakacaklar. ‘Eyleminin’ bütün getireceği, insanları anarşizmin şiddetle eş anlamlı olduğuna inandırmak olacak –düşmanlarımızın yıllardır yerleştirmeye çalıştıkları izlenimin aynısı. Sen Frick’i öldürdüğünü sana bilirsin, oysa onunla birlikte anarşizmi de öldürecek-sin. (*Emma’ya dönerek*) Onu durdurabilir misin? Yoksa sen de mi onun düşüncelerini onaylıyorsun?

EMMA: Bilmiyorum. Saşa, bırak seninle geleyim.

FEDYA: Emma, Emma! – Bu bir liseli kız macerası değil!

EMMA (öfkeli): Buna nasıl cüret edersin?! Nasıl bana aptal bir kadınmışım gibi davranmaya cüret edersin –sen, Fedya, seni anladığımı sanmıştım... Benim siyasal kararlarım hormonlarımın bir fonksiyonu değil.

BERKMAN (sakince): Karar bizim adımıza verildi. Sadece iki kişi beraber Pittsburgh’a gidecek kadar paramız yok.

EMMA: Ben gerekli parayı bulacağım.

BERKMAN: Gecenin bu vakti nereye gidiyorsun?

EMMA: Onu daha sonra söylerim sana.

FEDYA: Üzgünüm, Emma... Çok üzgünüm...

(Emma daireden çıkmaya hazırlanırken, sahne değişir. Sokak. Emma bir kapı aralığında sinirli sinirli durmaktadır. Üstünde ucuz siyah çoraplar ve yüksek ökçeli ayakkabılar vardır. Kapı aralığından çıkar ve sokaktan aşağı yavaşça yürümeye başlar. Başka bir kapı aralığında durur. Sakinleşmek için şakaklarına masaj yapar. Bir erkeğin sesi kulaklarında patlar.)

ADAM: Hey, kadın, işte misin değil misin?

(Emma irkilip kafasını kaldırır; ürkmüş bir halde şişman, sarhoş bir adamın yüzüne bakar. Mırıldanır.)

EMMA: Hayır... hayır...

(Dikkat çekici biçimde giyinmiş iki başka kız, ağır ağır yürürlerken Emma'yı görürler. Kızlardan biri Emma'ya seslenir.)

KIZ: Kötü bir gece, tatlım.

(Emma kapı aralığından ok gibi fırlar, neredeyse koşarak sokağın aşağısına gider. Köşede kendini toplar ve tekrar aynı kapı aralığına gelir. Yaklaşık altmış yaşında, beyaz saçlı, uzun boylu, kibar görünümlü bir adam gelir ve Emma'yı süzer. Adam ona doğru gelirken Emma tekrar koşup kaçmamak için taş kesilmişçesine yerinde durur.)

ADAM (kibarca): Benimle bir kadeh içer miydiniz, bayan?

(Emma başıyla 'evet' işareti yapar. Adam kolunu uzatır ve birlikte sokağın aşağısına doğru yürürler. Tam dönmek üzerelerken sahne değişir. Bir bar. Bir masada oturuyorlardır. Emma belli etmeden korsesini düzeltmeye çalışmaktadır.)

ADAM: Biraz sıkıntılı görünüyorsun.

EMMA: Yo, yo, iyiyim.

ADAM: Daha önce hiç korse giymedin mi?

EMMA: Elbette giydim. Sadece burası oldukça havasız.

ADAM: İstediğin zaman çıkabiliriz.

EMMA: Bir bira daha içsem iyi olur. Boğazım kurudu.

(Adam garsona işaret edip bira ister.)

ADAM: Çok yürüdün. Seni ileri geri giderken seyrettim.

İlginç bir tekniğin var. Kızların çoğu bir erkek onlara yaklaştığında yavaşlarlar. Sense adımlarını iki kat hızlandırıyorsun.

(Emma kahkaha atmak ile gözyaşı dökmek arasında bocalar gibidir. Adam elini Emma'nın koluna bastırır.)

ADAM: Daha ilk işin, öyle değil mi?

EMMA: Hayır... gerçekten.

MAN: Pek yalancı birine de benzemiyorsun hem.

EMMA: Benimle çıkmanız gerekiyor.

ADAM (*eğlenen bir edayla*): Gerekiyor mu? Bana ne vaat ediyorsun ki?

EMMA: Bu akşam on beş dolar *bulmalıyım*.

MAN: Sana ne olacağını söyleyeyim. (*Elini cüzdanına atar..*) Burada on dolar var, gece boyunca diyelim.

EMMA: Yani, bana sadece on dolar mı *vereceksiniz*?

ADAM: Niçin olmasın? Bu korse sana bayağı paraya mal olmuş olmalı.

EMMA: Onu ödünç aldım.

ADAM: Yanılmış olabilirim, ama içimden bir ses senin sokak kadını olmak için yaratılmadığını söylüyor.

EMMA: Hiç kimse sokak kadını olsun diye 'yaratılmaz'. Binlerce genç kız ekonomik zorunluluktan dolayı bunu yapıyor, kapitalizmin dehşeti...

ADAM: Kes, kes, bu palavralara gerek yok. Ciddi tartışmalardan sıkılıyorum ben. Sen çok tatlı bir çocuksun, farkındasıdır bunun.

EMMA: Geçen ay yirmi üçüme girdim.

ADAM: Mmm. Tamam, pekâlâ, sende yaşlı kadınları hatırlatan bir hava var. Fakat yaşlı insanlar aptal olurlar. Bana bak: Ben altmış bir yaşındayım ve hep aptalca şeyler yapıyorum. Şimdi şu on doları al, doğru eve...

(Emma adamı alnından öperken sahne değişir. Çatı katındaki daire.)

FEDYA *(gülerek)*: Pekâlâ, adamı kim suçlayabilir? Seks ile kapitalizm üstüne bir nutuk birbirine uymaz. Most haklı: Sen kürsüde konuşmak için yaratılmışsın.

BERKMAN *(kızgın bir yüzle)*: Emma'nın yaptığını ucuzlatıyorsun. Sen sığ bir adamsın, Fedya.

FEDYA *(hayal kırıklığına uğramış bir halde)*: Affet beni, Emma. Ben anlamıyorum... Anlamıyorum... Bütün bunlar... Köşeye gidip yiyecek bir şeyler alacağım... Belki bunu yapabilirim...

(Fedya çıkar. Emma ağlamaya başlar. Berkman kolunun beline dolar. Birlikte kanepede otururlar. Loş ışıklar.)

EMMA: Ama sen benim canımdan bir parçasın. Böyle... dayanamam...

BERKMAN: Dayanmak zorundasın. Ya hiç mahkemeye çıkma imkânı olmasaydı? Amacımı dünyaya anlatacak kimse de olmazdı.

EMMA: Saşa, bu kadar katı olamazsın.

BERKMAN: Görev ağırdır. Başarmak zorundayız.

EMMA: Seni bir daha asla göremeyeceğim.

BERKMAN: Sonuna dek benimle birlikte olacaksın. İnsanlığı düşünmeliyiz.

EMMAN: Ama insanlık... biz değil miyiz?

(Berkman sessiz kalır.)

EMMA: Öyle değil mi, insanlık biz değil miyiz, sevgilim?

BERKMAN: St. Petersburg'da on yaşımıdayken, "Dünyada bir tane namuslu insan kalsa bile Mesih yeryüzüne gelecektir," diyen hahamı dinlerdim. Bana çok güzel bir vaat gibi görünüyordu, gerçekleşmesi çok kolay.

EMMA: Hahamlar bizi uyarırdı: "Hiç kimse Kurtarıcı'nın adımlarını hızlandıracak kudrete sahip değildir." Onlara her zaman itaat etmeleri salık verilmiştir. Zaten bu yüzden hiçbir şey değişmiyor ya...

(Berkman sevinçlidir. Emma'yı kucaklar.)

BERKMAN: Sen beni anlarsın, sevgilim. Yeni bir umuda ihtiyacımız var. *(Emma'yı hafifçe öper ve gitmek üzere ayağa kalkar; ışıklar solar.)* Vakit geldi.

EMMA: Oh hayır, Saşa... Saşenka!..

BERKMAN (*nazikçe*): Sus... sakın ol... (*Onu tekrar öper, sonra uzaklaşır. Emma tek başına ağlayarak oturur.*)

EMMA: Saşenka... Saşenka...

(*Sahne değişir. Frick'in bürosu. Odanın bir tarafındaki bir kitap rafıyla uğraşan bir marangoz görülür. Memur içeri girer.*)

MEMUR: Özür dilerim, Bay Frick. Dışarıda New York dedektif ajansından gelen bir adam var. Dün de buradaydı, ama siz meşguldünüz.

FRICK: Ne istiyormuş?

MEMUR: Efendim, onu görseniz daha iyi olmaz mı? *Times*'da yazan söylentilere...

FRICK: ...söylentilere kulak asan insanlar, hayatlarını gölge kovalamakla geçirirler. Onu gönder gitsin.

MEMUR: Peki, efendim.

(*Memur yerine döner.*)

MEMUR (*Berkman'a*): Bay Frick sizinle görüşemeyecek.

BERKMAN: Beni görmek istemiyor mu?

MEMUR: İstemiyor.

BERKMAN: Yani, şimdi beni göremez mi?

MEMUR: Sizinle hiç görüşmeyecek. Sizden alacağı bilgilerle ilgilenmiyor. İyi günler, Bay Berkman.

(Memur, masasına oturur. Berkman bir an tereddüt eder, sonra Memur'un yanından geçip Frick'in bürosuna dalar.)

FRICK: Bunun anlamı ne? Sen de kimsin?

BERKMAN: Sen Henry Clay Frick misin?

FRICK: Evet, benim. Ya siz kimsiniz, beyefendi?

(Berkman revolverini çıkarır.)

BERKMAN: Ben Alexander Berkman'ım. Homestead'de katlettiğin işçilerin öcünü almak için buradayım.

(Berkman ateş eder. Yaralanan Frick tiz bir çığlık koparır ve koltuğunun kolçağına yığılır. Berkman revolverini kaldırıp tekrar ateş etmek ister, fakat Memur hızla dalarak büroya girer.)

FRICK: Adam öldürüyorlar! Yardım edin! Cinayet!

MEMUR (Marangoz'a): Yakala onu! Yakala onu! Kafasına çekiçle vur! Vur ona!

(Marangoz Berkman'ı durdurmaya çalışırken, Memur Frick'e doğru atılır. Berkman büyük bir gayretle kurtulur, Frick'in üstüne atılır, Memur'u kenara iter, bir bıçak çeker ve bıçağı Frick'in uyluğuna saplar. Berkman

ikinci bir darbe indirmek için kolunu kaldırırken Marangoz ona arkadan çekiçle vurur. Berkman yere düşer. O anda iki başka adam, biri tulum giymiş başka bir işçi, diğeri bir polis, hızla büroya girerler. Yerde inleyen Frick elini kaldırıp, zorlukla konuşur.)

FRICK: Onu öldürmeyin. Öldürmeyin onu... İş mahkemeye bırakın... Onu öldürmeyin.

(Frick tekrar koltuğunun kenarına yığılır. Memur ile İkinci İşçi, Frick'i bir kanepeye taşırlar. Polis ile Marangoz, Berkman'ı tutarlar.)

BERKMAN: Gözlüklerim... Gözlüklerimi kaybettim...

POLİS: Kafan yerinde durduğu için şanslısın.

MARANGOZ: Katil!

BERKMAN (*Marangoz'a*): Ama... sen... sen bir emekçisin...

POLİS: Sen kimsin? Senin adın ne?

MEMUR: Onun adı Berkman. Alexander Berkman. New York'lu bir dedektif olduğunu söyledi.

POLİS: Gerçek adın ne senin?

MEMUR: Ben doktor çağırayım. (*çıkarak*)

BERKMAN: Benim adım Alexander Berkman.

POLİS: Çok geçmeden öğreniriz doğrusunu.

FRICK (*zayıf bir sesle*): Onun başını kaldırın... Kafasını kaldırın... Yüzünü görmek istiyorum...

BERKMAN: Şimdi başaramadıysam da, Frick, benim yerime başkaları tamamlayacaktır bu işi.

POLİS (*İkinci İşçi'ye*): Hadi, yardım et bana.

(Polis ile İkinci İşçi, Berkman'ı sürüklemeye başlarlar. Loş ışıklar.)

FRICK: Kanun... Onun işini kanuna bırakın... Kanun işlemeli.

(Sahne değişir. Berkman'ın hücresi. Ayakkabısına gizlediği bir kapsülü çıkarır, onu yatağının kenarına koyar, sonra tekrar uzanır ve bir not yazmaya başlar.)

BERKMAN: "Sevgilim Emma. Yoldaş, nihayet seninleyim. İnsanlara bir ideal uğruna en çok sevdiğim şeylerden nasıl vazgeçtiğimi anlat."

(Kapısında gürültü olur. Berkman kapsülü alır ve onu yutmaya çalışır. Fakat gardiyanlar içeri atılırlar, çenesini zorla açıp kapsülü ağzından çıkarırlar.)

GARDİYAN (*kapsülü inceleyerek*): Bir dinamit kartuşu.

(Berkman'ı ite kaka duvara dayarlar.)

GARDİYAN: Devleti aldatacağını sanıyordun ha? (*Onu tekrar tartaklar.*) Senin için başka planlarımız var. Katiller bu kadar kolay kurtulamaz.

(Gardiyan ona o kadar sert vurur ki Berkman yere düşer. Sahne değişir. Sachs'ın Yeri. Bir toplantı yapılmaktadır. Çok sayıda insan vardır ve her kafadan bir ses çıkmaktadır. Emma ile Fedya, kalabalığın ortasında otur-maktadırlar; üçü yan yanadır. Most konuşur.)

MOST: ...Tekrar tekrar söylediğim gibi, herhangi bir yardımda bulunmadan önce Berkman'ın eyleminin sonuçları üzerine kafa yorup tartışacak zamana ihtiyacımız var. Artık açıkça görülüyor ki, hayatına kastedilmesi sayesinde halk Frick'e müthiş bir sempati duymaya başladı, o da bunu elinden geldiğince kendi çıkarına kullanıyor; grevle alakalı gördüğü bütün işçileri işten atıyor, sendikalı işçileri işe almaya yanaşmıyor... Frick bu eylemi, sendikal hareketi ezmeye yarayan büyük bir fırsata çevirdi... Bugün, Berkman'ın yargılanacağı gün, olayların bu kadar tatsız bir seyir izlemesi üzerine görüşlerimi bildirmeyi seçtim. Gerçekten, toplantımız sona ermeden önce mahkemenin vereceği hükmü öğrenmiş oluruz. *Die Freiheit* çalışanları telgraf çekmeye hazır, karar gelir gelmez sözcüğü sözcüğüne aktaracaklar bize...

(Emma yerinden kalkmaya çalışırsa da Fedya onu engeller.)

MOST: Berkman'a en yakın insanların bugün bizimle olduğunu söylemek istiyorum. Onlardan biri, Bayan Emma Goldman, birçok gazete tarafından suç ortağı olmakla suçlandı.

EMMA (*ayağa fırlayarak*): Bu onuru tek başıma kendime mal edemem. Gazeteler senin de ismini yazdılar, Johann Most, başka herkesten daha fazla, uzun süredir 'eylem'in zorunluluğunu anlatıp savunan bir kişi olarak.

(*Most sarsılmamış görünerek, tepki vermemeye çalışır.*)

MOST: Tamamen doğru, Bayan Goldman. Gazeteler benim ismimi de yazdılar. Sık sık. Ve bu sebeple de, bugünkü konumumu berraklığa kavuşturmak istiyorum. Eğer Bayan Goldman konuşmama devam etmeme izin verirse.

(*Emma cevap vermek üzeredir, fakat Fedya onu nazikçe sandalyesinin arkasına doğru iter.*)

MOST: ...Londra'da sürgünde yaşarken, biliyorsunuz, Çar II. Aleksander'a yapılan suikastı açıkça övmüştüm. Bu hareketimden dolayı da on sekiz ay angaryaya mahkûm edildim. Dostlarım bana kaçmamı tavsiye ettiler. Bense reddettim. Mahkûmiyetimi seve seve çektim.

(*Emma, Most'un son sözleri üzerine rahatlamış görünür. Onun yanında oturanlar ona yatıştırıcı sözler söylerler.*)

MOST: Her 'eylem' kendi değerli yanlarıyla, ayrı ayrı değerlendirilmelidir. (*duraklar*) Şimdi Alexander Berkman'a gelelim. (*duraklar*) Onun Frick'in ajanlarından biri olduğu yönündeki söylentiler çoğaldı.

(*Kalabalık içinden bağırırlar.*)

BİRİNCİ SES: Utanç verici!

İKİNCİ SES: İftira!

(Most insanları sakinleştirmek için elini kaldırır.)

MOST: Ben, kendi payıma, bu tür iddialara bir nebze olsun itibar etmiş değilim. O kadar yakın mesafeden Berkman'ın Frick'i öldürememesi tuhaf görünse bile.

(Topluluktan kızgın bağırışlar.)

MOST: Fakat Berkman'ın silah kullanmayı pek bilmediğini de öğrendim daha sonra, Rusya'daki pikniklerde birkaç el ateş etmekten fazla pratiği yokmuş.

(Kalabalıktan bazıları gülerken, bazıları da yuh çeker. Emma tekrar ayağa fırlar.)

EMMA: Seni uyarıyorum, Johann Most! Ben Saşa'nın onurunu savunmak için buradayım, bu seni çiğneyip geçmek anlamına gelse bile!

MOST: Bayan Goldman histeriye kapıldı. Böyle krizler geçirecekse devam etmenin faydası yok.

(Most hemen yerine oturur. Kalabalıktan çelişkili bağırışlar.)

SES: Kadını dışarı atın!

İKİNCİ SES: Öne çıksın!

ÜÇÜNCÜ SES: Bırakın konuşsun!

DÖRDÜNCÜ SES: Kovun gitsin!

(Bir adam hızla salona dalar ve Most'a yönelir. Yanına gelince kulağına bir şey fısıldar. Most kalkar ve ellerini kaldırıp herkesi sakinleştirir.)

MOST: Beni dinleyin! Bana bakın!

(Kalabalık sakinleşir.)

MOST: Berkman'ın duruşmasından haber geldi! Sakin olun, lütfen! Berkman'dan haber geldi!

(Emma dehşete düşmüş bir yüz ifadesiyle ona bakar. Fedya onu tutar ve ikisi birlikte kalabalığın önüne çıkarlar.)

MOST: Şimdi telgrafla haber geldi. Yargılama bitmiş. Hâkim Berkman'a savunma yapma hakkı tanımamış.

SES: Karar! Karar ne?!

MOST: Kasten adam öldürmeye çalışmaktan normalde yedi yıl hapis verilir. Berkman yirmi iki yıla mahkûm edilmiş.

(Kalabalıkta kargaşa çıkar. Emma, sertçe Fedya'yı iter ve Most'a yönelir. Yanaklarından yaş akmaktadır. Söyledikleri zorlukla işitilir:)

EMMA: ...mezara gömmek bu... onu diri diri mezara gömmek... Tatmin oldun mu, Johann Most? Tatmin oldun mu, küçük baba? O yirmi bir yaşında. Yirmi bir yaşında. Benim Saşa'm bir mezara gönderilirken, Frick yaşıyor. Sen de yaşıyorsun. (*Most'un yanına gelir.*) Sen, bizim öğretmenimiz, babamız. Sen, bize eylemi öğreten. Halkı özgürleştirecek soylu eylem nutukları atan. Sen -bir hainsin, her şeye, herkese ihanet ettin...

(Emma elini ceketinden çıkarır. Bir kamçı tutmaktadır. Kimse onu durduramadan Most'un yüzüne, boynuna kamçıyı indirir, bir yandan da Most'a "Hain!" diye bağırılmaktadır. Kamçı kırılır. Emma, parçalarını, başını korumaya çalışarak, sinmiş bir halde yerde yatan Most'a doğru atar.)

(Fedya, Emma'ya yetişir ve onu zorla engeller. Emma, Fedya'nın kollarına yığılır.)

(Sahne değişir. Park. Emma ile Fedya bir bankta oturmaktadırlar.)

FEDYA: Seni arkadaşlara götüreceğim. Birkaç gün saklayabilirler. Polis seni arayacaktır.

EMMA: Hayır, Fedya. Kimseyi tehlikeye atamam. Ben iyiyim. Bir oda bulurum.

FEDYA: Bir süreliğine New York'tan gitmelisin.

EMMA: Bakarım.

FEDYA: Hiç olmazsa Saşa sağ. Onu kurtarmaya çalışabiliriz. Protestolara sen önderlik etmelisin. Saşa'nın eyleminin sebeplerini açıklayarak bütün ülkeyi dolaşabilirsin.

EMMA (*onu yanağından öperek*): Üstelik bütün bunları, onun eylemine karşı olduğun halde söylüyorsun.

FEDYA: Bundan Saşa sorumlu değil.

EMMA (*hayret etmiş halde*): Saşa ne yaptığını çok iyi biliyordu. Ona bunu söyleyemezsin. O sorumlu değilse, kim sorumlu?

FEDYA: Hiç kimse... olaylar...

EMMA: Bu hoşuma gitmedi.

FEDYA: Kimsenin hoşuna gitmez.

EMMA: Buna inanmıyorum hem. Ben yaptığım bir şeyden dolayı sorumlu tutulmak isterim.

FEDYA: Most'a saldırmaktan dolayı da mı?

EMMA: Ben ona saldırdım.

FEDYA: O sırada ne yaptığını biliyor muydun?

EMMA: Ona vurmakta olduğumu biliyordum. Kesebilirdim... belki.

FEDYA: Niçin durmadın?

EMMA: Bunu hak etti. Bize... ve kendine ihanet etti.

FEDYA: Oysa onun sarkmış çenesine acırdın sen.

EMMA: Bana âşık olmasaydı.

FEDYA: Sen de genç ve çekici bir kadın olmasaydın, Emma, olmasaydın.

EMMA: Çok yorgunum. Aklımı karıştırıyorsun.

(Fedya kalkar, kolunu Emma'ya dolar.)

FEDYA: Gel, eve gidelim. Yarından itibaren Saşa'nın özgürlüğü için mücadele etmeye başlayacağız.

EMMA: Onun eylemi boşuna değildi, Frick hâlâ yaşıyor olsa bile. Saşa bütün dünyanın dikkatini halkın ıstıraplarına çekti.

FEDYA: İşte bu. Aklın karışmıyor artık.

(Emma başını onaylamayarak sallar.)

EMMA: Artık hiçbir şey basit olmayacak.

FEDYA: Zaten değildi ki. Hadi, Emma. Yarın yapacak çok işimiz olacak.

EMMA: Fedya, Saşa'nın hayatta kalabileceğini düşünüyor musun gerçekten? Güneşten ve ışıktan mahrum, gürbüz bir genç ağaç. Nasıl yaşayabilir?

(Emma ağlamaya başlar. Fedya Emma'nın başını kendi omzuna koyarken sahne değişir. Buford gemisi [1919]. Muhafız kafasını onun kabinine uzatırken Emma ranzasında uzanmaktadır.)

MUHAFİZ: Burada işler sarpa sarıyor. Dalgalar çok azgın. Kabine su girecek olursa kapının altına hasırları tıka. Kusman gelirse tuvalete koşacak zamanın olsun. Birkaç saatte hepsi geçer.

EMMA: Uyarın için sağ ol. Gemi sallanınca midem kalkıyor.

MUHAFİZ: En azından iştahını keser. Yiyecek diye diye sizlanmayı bırakırsın.

EMMA (gülerek): Aferin, genç adam –hep ümit ışıǰı arıyorsun. Yolculuk çok fazla sürmez zaten, değil mi?

MUHAFİZ: Acelen ne? Moskova'daki yoldaşlarına kavuşmaya can mı atıyorsun? Bahse girerim, senin onuruna büyük bir yürüyüş planlıyorlardır.

EMMA: Biz nereye gidiyoruz ki?

MUHAFİZ: Şimdi doğru gittiğın yer yemek odası. Akşam yemeğı vakti.

EMMA: Oh hayır... teşekkür ederim...

MUHAFİZ: Bozulmuş bir mideye haşlanmış patatesten daha iyi gelen bir şey yoktur. O yürüyüşe kadar gücünü korumalısın...

EMMA: Kim bilir, herhalde haklısın. Deneyeceğim. Anlıyorum, küskün bir kalpten öğütler.

(Emma güler, Muhafız bocalıyor gibidir.)

EMMA: Fakat yumuşatacak bir kalp, bundan eminim. Gel, yeni arkadaşım, birlikte yıldızların altında yemek yiyelim.

MUHAFİZ: Ama dışarıda fırtına var!

EMMA: Takma kafayı o kadar gerçeklere! Bu, şiirin ölümü –ve de hayallerin. Gel, kol kola yıldızların parladığı geceye çıkalım.

(Emma kollarını onun boynuna dolamaya çalışırsa da Muhafız onu iter. Emma, Muhafız'ın bu davranışına omuz silker ve onun önünde, kabinden çıkar... IŞIKLAR KARARIR.)

BİRİNCİ PERDENİN SONU

2. PERDE

(Buford [birinci perde, ilk sahne: 1919]. Siluet halinde: Muhafız, Emma'nın kabininin önünde ileri geri yürümektedir. Zaman zaman yorgunlukla yere oturur ve gözlerini kapatır: Emma ranzasında hareketsiz yatmaktadır.)

BERKMAN (dış ses): En Sevgili Kız: Bugün beni buraya kapattıkları günden beri bir ay yeni doldu... Herhalde çatı katındaki daireye geri dönmeme akıllılığını gösterdin. Polis kesinlikle altını üstüne getirecektir orasının. Seni suç ortağı olarak arayacaklardır... Bana gelince,

ben ne olacağını bilmiyorum. Pek aldırıldığım da yok... Kişilerin hayatı mahvolrsa bile insanlık sonunda bundan kârlı çıkar. Bu bilinçle teselli bulmalıyız... Beni teselli eden başka şey, senin aziz mektupların... Onları okuyup hayaller kuruyorum... Satırları sindire sindire okuyorum... Demir parmaklıklar gözümde siliniyor, duvarlar yıkılıyor... Tekrar seninle, parlak ayışığının altında yürüyorum, senin dokunuşun ve varlığıyla saatler su gibi akıp gidiyor.

(Emma'nın yaklaştığını gören Muhafız hemen ayağa sıçrar ve ona öfkeli bakışlar atarak tekrar yürümeye koyulur.)

EMMA: Çok yorulmuş olmalısın.

MUHAFİZ: Görevimin bilincindeyim.

EMMA: Evet, çok dürüst birine benziyorsun sen. Fakat neden biraz oturmuyorsun? Denize atlamayacağıma söz veririm sana.

MUHAFİZ: Senin hakkındaki her şeyi biliyorum.

(Emma kabinden bir tabure çıkarır ve onu Muhafız'ın önüne koyar.)

EMMA: Bakınca cinler tepeme çıkıyor. Otur. Seni seyretmeye devam edeceğim.

MUHAFİZ: Çavuş her an gelebilir.

EMMA: Küpeştede durup etrafı gözetleyeceğim. Alexander Berkman'ın bir yeri havaya uçurduğunu görürsem de bunu bilen ilk kişi sen olursun.

(Muhafız oturur.)

EMMA: Alman sularında gidiyoruz, değil mi?

MUHAFİZ: Bunu nasıl bildin?

EMMA: Kaptan, cankurtaran sandallarını günlerdir hazır tutuyor. Önce bize dayanıksız bir sandal verirler, sonra da mayın alanlarına doğru sürerler. Birkaç yüz anarşistin havaya uçtuğunu görmeye can atmalarını anlayabiliyorum, fakat Amerikan hükümetinin kendi askerlerinin hayatına biraz saygısı vardır herhalde.

MUHAFİZ *(diş bilercesine)*: Bazıları homurdanıp duruyor.

EMMA: Buna şaşırmadım. Zaten söylenti ve dedikodu, gemide ya da hapishanede vakit geçirmenin en iyi yollarından biridir. Günler o kadar uzun ki. *(Muhafıza gülümser.)*

MUHAFİZ: Arkadaşın hapishaneye gittikten sonra polis seni de tutuklamadı mı?

EMMA: Oh, beni defalarca tutukladılar. Ama hemen değil. Onlara göre çok akıllıydım. Tramvaylarda uyuyor, arkadaşlarımda saklanıyordum; bir süreliğine bir randevuevinde bir oda tuttum. Hayat zordu. Saşa'yı korkunç özledim...

MUHAFİZ: Randevuevi mi?! Orada pek uyuyamamış olmalısın.

EMMA (gölerek): Kolay değildi tabii, delikanlı! Garip garip adamlar odama girmeye çalışıyorlardı. Fakat kızlar beni korudular. Dikiş işlerini de bana verdiler. Böylece yiyeceğe ve kiraya yetecek parayı kazanabildim. Onların sırdaşı oldum... Yavaşça, zamanla, saklanmaktan vazgeçtim...

(Sahne değişir. Bir konuşma kürsüsü. Emma.)

EMMA: Başkan McKinley'in İspanya'ya karşı savaşı doğrudan şeker pazarıyla ilgilidir, başka bir şeyle değil. Hükümet, destek isteyerek sizin vatanseverliğinizle oynuyor. Peki ama, vatanseverlik nedir? Batıl inanç. Dinden daha vahşi bir batıl inanç. Din en azından insanın doğal fenomenleri açıklayamamasından kaynaklanır. Vatanseverlikse, yapay olarak yaratılmış ve yalanlar üzerine kurulmuştur...

BERKMAN (dış ses): Vatansever hapishane müdürü, bize İspanya'yla ilgili haberleri okuyor. Hapishane müdürü tekdüze bir sesle soylu zaferlerimiz hakkında hikâye okurken, karmakarışık yemekhanede yüz kişi hupur yemeklerini yiyorlar. Hapishanede birçok değişiklik oluyor. Mumlar yavaş yavaş yerini elektriğe bırakıyor. Parlak ışık gözlerimi köreltiyor.

(Sahne değişir. Polis şefi James O'Neil'in bürosu. Emma sorgulanmaktadır.)

O'NEIL: Sizi uzun zamandır bekliyorduk, Bayan Goldman. Samimi olmak gerekirse, buraya sedyeyle geleceğinizi düşünmüştüm.

EMMA: Sizi hayal kırıklığına uğrattığım için üzgünüm.

O'NEIL: Burada akıllıca davranırsanız kendinizi temize çıkarmak açısından mükemmel bir fırsat olur.

EMMA: Aleyhime yöneltilen suçlamalar nelerdir?

O'NEIL: İsyana teşvik.

EMMA: Ne saçmalık! Ben savaşa karşı konuşma yaptığım için tutuklandım.

O'NEIL: Söylediğim gibi: isyana teşvik. Fakat bunu tartışmayalım, Bayan Goldman. Sizinle daha olumlu bir konuşma yapmayı tercih ederim ben. Gerçekten de size bir teklif yapmaya, hem de cömert bir teklifte bulunmaya hazırım. Burada, New York'ta yaşamanızdan memnun olabiliriz, eğer...

EMMA: ...eğer şimdi sizin istediklerinizi yapar, sonra da yoldaşlarımdan faaliyetlerini...

O'NEIL: ...hayır, hayır, ayrıntılı şeyler değil... Sizden tek bir resmi rapor beklemiyoruz, hayır...

EMMA: Beni eğlendiriyorsunuz, Bay O'Neil. Benim hakkımda bu kadar çok şey bilirken, beni nasıl bu kadar az anlayabiliyorsunuz, tuhaf doğrusu.

O'NEIL: Sizin raporlarınız son derece gizli tutulacak. O raporların sizden geldiğini hiç kimse bilmeyecek...

EMMA: ...ne kadar *cesur* bir teklifte bulunuyorsunuz?! Sizin ve sizin gibilerin adına iki taraflı çalışmaktansa hayatım boyunca hapisanede kalmayı yeğlerim!

O'NEIL: Bunu çok kolay ayarlayabiliriz, Bayan Goldman! Anlaşılan, en çok istediğiniz şey bu.

(Muhafızlar Emma'yı tutarlar. Emma mücadele eder. Sahne değişir. Hücre. Emma bir kadın gardiyanın sorunlarına muhatap olmaktadır.)

KADIN GARDİYAN: Bize karşı dürüst davranırsan, Şartlı Tahliye Kurulu mahkûmiyetini on bir aya indirebilir. Bu sana kalmış.

EMMA: Ne kadar cömertçe! Fikrimi dile getirdiğim için sadece on bir aycık.

KADIN GARDİYAN *(sözünü keserek)*: Bir hastalığın mı var?

EMMA: Anladığım kastettiğiniz şeyse banyo yapabilirim.

KADIN GARDİYAN: Ne demek istediğimi anlamıyormuş gibi yapma. Buraya gelen kadınların çoğunun zührevi hastalığı vardır.

EMMA: 'Saygın' kişilerin de. Hem erdemden öte, şans önemli.

KADIN GARDİYAN: Dinin ne?

EMMA: Ben ateistim.

KADIN GARDİYAN: Burada ateizm yasak. Düzenli olarak dini vazifelerini yerine getirmelisin.

EMMA: Öyle bir şey yapmam ben!

(Kadın gardiyan masada duran bir İncil'i alır ve Emma'ya uzatır.)

KADIN GARDİYAN: Pekâlâ. Öyleyse bu İncil, seni epeyce meşgul eder.

(Emma kitaba bakar, sonra onu kadın gardiyanın ayaklarına fırlatır.)

EMMA: Benim bir insanın kitabına ihtiyacım var.

KADIN GARDİYAN (öfke kusarcasına): Tanrı'ya hareket ediyorsun! Sen cehennemde yanacaksın!!

EMMA: Ben gittiğim her yerde yanarım, bayan. Bu ilkesel bir mesele.

BERKMAN (dış ses): Bu duvarların 'dışındaki' hayatın hatıraları sefaletimi koyulaştırıyor... Geceleri yüzünü, elinin dokunuşunu hayal ederek tutkulu bir arzuyla uyaniyorum...

EMMA: Sevgili Saşa, kendi mahkûmiyetime gelince, burada olduğuma üzgün değilim. Her asi bir süreliğine hapse

gönderilse ne kadar iyi olur; hapishaneleri var eden şeylere karşı nefretini tazeler... Sevgilim, kendini salmamalı-sın. Hareketin senin yaşamana ihtiyacı var, benim ihtiya-cım var...

BERKMAN (*dış ses*): Yaşama azmim neye yarar ki? Neden bir görevmiş gibi hayatı sürdürüyim ki?.. Düşman kuvvetlerin elinde olmasaydım, tereddüt etmeden engelle-ri aşardım...

EMMA: Hayır, hayır, sevgili Saşa, böyle düşünceleri aklın-dan kovmalısın. Sana yakışmıyor. Senin eylemin bir gökgürültüsü kadar kaçınılmazdı... Sağır kulakların bi-le duyabileceği gürlükte bir sesle, ya da umutsuzca bir eylemle...

(Sahne değişir -Emma'nın hücresi- Ed Brady yürümektedir.)

EMMA: Bay Brady! Bu ne sürpriz!

BRADY: Beni hatırlıyorsunuz... Buna çok sevindim.

EMMA: Elbette sizi hatırlıyorum... Konuşmamı yapar-ken beni tutuklamalarını engellemeye çalışmıştınız. Çok cesurca bir hareketti!... Tekrar ancak burada kar-şılaşmamız ne üzücü. (*güler*) Bu hapishane üniforma-sı size hiç olmamış.

BRADY: Bence sen iyi görünüyorsun. (*etrafına bakınarak*) Burası bir eve benziyor. Ben hapishanede on yıl kaldım.

EMMA: Ne için?

BRADY: İllegal anarşist yayın çıkarmaktan. Avusturya'da.

EMMA: On yıl ha! Nasıl dayandınız?

BRADY: Henüz otuz yaşındaydım. Sen -ya da arkadaşın Berkman- kadar genç değildim. Yaşlıyken daha kolay. Çok okudum.

EMMA: *Keşke* ben de okuyabilseydim! Kitap getirtmeme izin vermiyorlar. Gardiyana kalsa, zaten bütün bilgiler İncil'de var. Dahası, beni hep meşgul tutuyorlar, Bay Brady.

BRADY: 'Bay Brady' çok resmi duruyor, özellikle sizin ağzınızda. Bana Ed diyemez misin?

EMMA: Tabii ki derim. (*güler*) Senli benli olmak ne kadar güzel!

BRADY: Seni rahat bırakmadıklarına eminim. Mahkûm emeği oldukça kârlı bir sektördür.

EMMA: Bırakın bunları da bana kendinizi anlatın.

BRADY: Pekâlâ, bakalım. Fransızca öğrenmeye çalışıyorum. Yemek pişirmeyi severim. Çekingen olduğum söylenir. Seksin can veren bir güç olduğunu düşünürüm. Bir Macar arkadaşımın kereste deposunda çalışıyorum. Ve...

EMMA: Ve?

BRADY: Ve hapishaneden çıkınca seninle evleneceğim.

(Emma gülmekten yerlere yatar.)

EMMA: Bense şöyle diyeceğinizi sanmıştım: 'Ve ben de anarşistim.'

BRADY: Öyleyim.

EMMA: Ve evlenmek istiyorsun?

BRADY: Herkesin zaafı vardır.

(Emma tekrar güler. Kadın gardiyan kapıda görünür.)

KADIN GARDİYAN: Vakit doldu!

EMMA: Senden hoşlandım, Ed. Ve yanılıyorlar –sen çekingenden değilsin!

(Brady eğilip Emma'nın elini öper. Sahne değişir. Boş bir oda. Emma ve Brady heyecanla yürürlerken, Berkman'ı [dış sesle] duyarız.)

BERKMAN (*dış ses*): Faydalı işler yaptıkça moralim düzeliyor. Hapishane müdürü beni 'kaçıklar'ın başına dikti –yerleştirdikleri bölüm, güya delilere mahsus. Onların tayını azaltıldı –ne mısır ekmegi, ne peynir ne de patates; sadece ekme ve kahve. Benim işimin bir parçası, bu zavalcılıkları beslemek. Hapishane müdürüne bu

insanların ne kadar aç olduğunu anlatmaya çalışıyorum. "Saçma," diye cevap veriyor bana, "delilerin mideleri 'fazla doldurulmamalı'..."

EMMA: Beni hapishanede sadece birkaç ay tuttular, ama kötü yiyecekler ve havasızlık yapacağını yaptı. Doktor bana tüberküloz başlangıcı teşhisini koyup, yatmamı tavsiye etti. Sana geçen mektubumda bahsettiğim Ed Brady, bana çok güzel baktı ve çabucak toparlandım. Hastayken Strindberg ile Ibsen'in hepsini okudum, bana esin verdiler. Çıkacağım gezi için "Bir Ahlâki Güç Olarak Modern Drama" adlı yeni bir konuşma metni kaleme alıyorum.

BERKMAN (*dış ses*): ...Kendimi tekrar dışarıda, özgürce dolaşıyormuş gibi hissetmek ne kadar harika. Bana kendin ve bu adam -Ed Brady- hakkında doğruyu söylediğin için teşekkür ederim. Dünyaya *her* bakımdan yeniden katılmaya yerden göğe kadar hakkın var. İkinizin birlikte bir daire tutacak olmanıza da sevindim. Seni yalnızca anlamakla kalmıyor, bütün kalbimle onaylıyorum...

(Sahneye, heyecanla yürüyen Emma ile Brady gelirler.)

EMMA: Dört tam oda! Küçük olan benim olabilir. Dikişlerimin çoğunu burada dikerim.

BRADY: Senin çalışma odan.

EMMA: Çalışma ve uyuma. Kendimin bir odası olmalı, Ed. Bunu anlamaya çalış.

BRADY: Ama anlamıyorum. Beni sevdiğini söylüyorsun.

EMMA: Tabii ki seviyorum, Ed. Gerçekten.

BRADY: Ama o zaman niye?

EMMA: Benim asla mahremiyetim olmadı. Küçük bir kızken bile. Hapishanede bile kendimle bir an için kalamadım... hiç...

BRADY (*onu kollarına alarak*): Emma, senin için bir yuva kurmak istiyorum. Bizim için.

EMMA: Ben de istiyorum, Ed. Bunu biliyorsun.

BRADY: Ama ben seni onun *içinde* istiyorum. Dava adına konuşmalar, Saşa'nın şartlı salıverilmesi için protesto toplantıları... Şöhretin arttıkça seni daha az göreceğim...

EMMA: Ne diyorsun, Ed? Bütün vaktimi evde geçirirsem daha fazla mı mutlu olursun?

BRADY: Bana kızma, ama sevgilim, senin bu yapınla, bu duygularınla anne olmayı düşünmelisin.

EMMA (*aniden öfkelenerek*): Erkekler kendilerini bir ideal olarak yüceltir ve baba olurlar. Kadınların seçim yapma-

ları gerekir! Evet, ben seçtim. Bir çocuğum olsun *istiyo- rum*; bazen de umutsuzca. Fakat tek bir insana gömülüp bütün insanlıktan vazgeçemem.

BRADY: Benim için de mi? Seni başka bir şeyle ya da başka biriyle paylaşmaktan nefret ediyorum.

EMMA: Ne kadar klişe bir laf.

BRADY: Her erkek aynı duyguları hisseder.

EMMA: Hemen her erkek. Ama Saşa değil.

BRADY: Saşa zaten hep aramızda. Hep beni Saşa'yla ölçüyorsun! Saşa'nın acıları, Saşa'nın mahkûmiyeti, Saşa'nın fedakârlığı, Saşa'nın –Saşa sende *saplantı* haline gelmiş!

EMMA (*sözünü keser, öfkeden kudurmuştur*): ...Saşa bir saplantı değil. Saşa bir *gerçek*.

BRADY: Senin pek kıymetli Saşa'n!

EMMA (*gözleri alev alev*): Saşa hapishanede kilit altında, ama bizim aşkımızı anlıyor. Sense özgürsün –bize bir hapishane inşa etme yolunu seçiyorsun. Sen beni karın olarak istiyorsun. Benimse yaptığım şeylere inanan birine ihtiyacım var. (*es*) Birlikte bu eve taşınmak hata olur.

BRADY: Bunu düşünüyor olamazsın.

EMMA: Arkadaşken yollarımızı ayıralım, Ed. Zaten gezi-
ye çıkacağım... Ayrılmak için en kolay zaman...

BRADY: Alkışlar! Şan şeref! Projektör ışığı! Senin tek
umursadığın bunlar!

EMMA: Sen eskiye takılıp kalmışsın. Zaten orada kal.
Ama benim orada seninle durabileceğimi hiç aklına ge-
tirme. Kalbimin senin yüzünden paramparça olması
anlamına gelse bile özgür kalacağım ben.

*(Sahne değişir. Konuşma kürsüsündeki Emma; üstünde
durduğu platform, çeşitli konuşmalarını göstererek dur-
madan döner. Kürsüdeki sözleri, dış ses olarak Berk-
man'ın araya girişleriyle kesilir.)*

EMMA: Benim Ibsen'i coşkuyla okumam, doğrudan, se-
nin kontrolüne girmeyi ve senin dediklerinle hareket
etmeyi reddetmemden kaynaklanıyor... *The Doll's Ho-
use'* da Nora kocasıyla konuşurken her şeyi açıklar: "Sa-
na oyunlar kurarak yaşadım." Nora altın kafesinden
uçtuğunda kadınların ağızlarının kapalı, rahimlerinin
açık tutulmaması gerektiğini kanıtlıyor...

BERKMAN (*dış ses*): ...o sadece bir küçük serçeydi, ama
artık bana çok şey ifade etmeye başladı. Bir gün, hücre-
min üstündeki yüksek pencerede görüldü. Onu he-
men himayeme aldım ve evcilleştirdim... Beslenmek ve
şefkat görmek için her gün bana gelecek...

EMMA: Eğer insanın doğasını insanın tarihine bakarak çı-
karmaya kalkarsan, bu, aslanların 'doğa'sını bir hayva-

nat bahçesinde kafese kapatılmış aslanları inceledikten sonra tartışmaya benzer...

BERKMAN (*dış ses*): ...Daha dün, serçe aniden koridora sıçradı. Gardiyan sanki Bolşevikler çıkartma yapmış gibi tepki gösterdi. Küçük kuşa okkalı bir tekme savurdu. Zavallı hayvan hemen yana yuvarlandı, anında can verdi. Bağırmağa başladım. Hapishane müdürü bana deli gömleği giydirdi.

EMMA: ...Bütün kafesler ardına dek açılana, hepimiz bütün kısıtlamalardan, geleneksel sofuluklardan, fantastik doğalarımızı keşfetmekten kurtulana kadar insanların nelere kabiliyetleri olduğunu nasıl bilebiliriz?..

BERKMAN (*dış ses*): Beni kollarımdan yatağa bağladılar, ayaklarımı zincirlediler... Sekiz gün o şekilde tuttular; bokumda çürüyerek, hareket bile edemedim...

EMMA: ...Toplum kendi sonsuz tahakküm ve teslimiyet döngüsüne, emir ve itaat zincirine, yönetenler ve yönetilenler mekanizmasına tabidir. Anarşizm bu zincirlerin kırılmasını ister, böylece insanlığın esaretten kurtulacağına inanır.

(Bir gazete satıcısı oğlan koşarak sahneye girer.)

GAZETE SATICISI (*dış ses*): Ekspres haber! Ekspres haber! Başkan McKinley vuruldu! Ekspres! Ekspres! Okuyun! Başka McKinley'e Buffalo'daki sergi salonunda iki defa ateş edildi.

(Sahne değişir. Polis merkezi. Czolgosz sorguya çekilmektedir. Czolgosz çok ağır bir şekilde dövüldüğünü ortaya koyan izleri gösterir. Korkmuş ve sinmiş haldedir. Bozuk bir İngilizce'yle konuşur.)

POLİS MEMURU: Başkanı öldürmeye yemin ettin, değil mi? Hey –*sen!* Kafanı kaldır! Başkanı öldürmeye yemin ettin, değil mi?

CZOLGOSZ: Hayır.

POLİS: Daha yüksek sesle!

CZOLGOSZ: Ben üstüme düşen görevi yerine getirdim. Yakalanacağımı biliyordum.

POLİS: Emma Goldman'ın Los Angeles'taki konuşmasını dinledin mi?

CZOLGOSZ: Evet.

POLİS: Onun, bütün egemenler yeryüzünden silinip temizlenirse bunun iyi bir şey olacağını söylediğini söyledun, değil mi?

CZOLGOSZ: Evet.

(İkinci bir polis gelip onu yakasından kavrar.)

POLİS: Dinle, Czolgosz, onun konuşması kayıtlı. Yalan söylersen neler olacağını biliyorsun.

CZOLGOSZ: O başkana dair özel bir şey söylemedi. O hükümete inanmadığını söyledi. Bütün hükümetlerin kötü olduğunu söyledi.

POLİS: Hükümeti temsil edenlerin yok edilmesi gerektiğini de, doğru mu?

CZOLGOSZ: Hayır, bunu söylemedi.

POLİS: O, başkanı öldürme fikrini kafana ne zaman soktu? Los Angeles'ta mı?

CZOLGOSZ: Bu benim fikrim. *Benim*. Başka hiç kimse-
nin değil.

POLİS: Niçin o kadını koruyorsun, Czolgosz!! Elektrikli sandalyeye gidecek olan sensin. O sana zaten serseri ve çatlak kafalı herifin teki diyor.

CZOLGOSZ (*gücenmiş bir yüz ifadesiyle*): Bunun önemi yok. Benim eylemimi o gerçekleştirmede. Bu benim fikrimdi. *Benim* eylemim. Amerikan halkı adına yaptım.

(*Sahne değişir. Emma'nın dairesi. İyi giyimli Fedya, Emma'nın yanındadır.*)

FEDYA: Şehirden gitmek zorundasın, Emma. Bu işe senin adını da bulaştıracakları kesin. İstedığın yerde kalmanı ayarlayabilirim. Para sorun değil...

EMMA: Ama Fedya, tanrı aşkına, *niçin*? Ben Buffalo'da değildim. O zavallı çocuğun adını da, Choogosh muy-

du Chowgosh muydu, daha önce hiç duymadım. İsmi-
ni bile doğru düzgün telaffuz edemiyorum.

FEDYA: Czolgosz. Leon Czolgosz. Emma, seni tekrar içe-
ri tıkmaktan başka hiçbir şey onları mutluluktan hava-
ya uçuramaz. Czolgosz bir anarşist olduğunu ilan etti.
Bu da onlara yetiyor.

EMMA: Amerikan basını dürüst davranmayabilir, fakat
yoktan bir haber de var edemezler.

FEDYA: Emma, bak. (*Gazeteden okur:*) BAŞKAN MCKIN-
LEY'E SUİKAST TEŞEBBÜSÜ. BİR ANARŞİST KEN-
DİSİNİ EMMA GOLDMAN'IN AZMETTİRDİĞİNİ
İTİRAF ETTİ. KADIN ANARŞİST VE DİĞER ZANLI-
LAR ARANIYOR.

FEDYA: Şimdiden onlarca yoldaşı topladılar bile. Yetkili-
ler Emma Goldman bulunana dek hepsinin içeride tu-
tulacağını söylediler.

EMMA: Öyleyse hemen kendimi göstermeliyim. Ortada
en ufak bir kanıt yok. Bir saate kalmaz, temize çıkarım.

FEDYA: Emma, Emma, inatçılığı bırak. Czolgosz, Los An-
geles'ta konuşurken seni dinlediğini kabul ediyor. Ga-
zeteler şimdiden bu ifadeyi, onu senin azmettirdiğin
şeklinde lanse etmeye başladılar bile. Bu da seni asma-
larına yeter.

EMMA: Abartıyorsun.

FEDYA: Emma, *bir kez olsun* söz dinle! Sana yalvarıyorum. Her şey Haymarket'tan sonraki gibi. Eğer oraya gidersen asla sağ gelemezsin. Arkadaşlarımız seni bu gece saklar. Yarın da Kanada'ya gidişini ayarlarız.

EMMA: Hayır, kesinlikle olmaz. Eğer kaçarsam Czolgosz'un başına gelebilecekleri düşünüyor musun?

FEDYA: McKinley sağ kalırsa Czolgosz'a bir şey olmaz.

EMMA: 'Bir şey olmaz' mı? Ah, Fedya, Saşa'yı düşün de konuş. Kaç yıldır içeride!

FEDYA: Czolgosz'la Saşa'yı yeniden yaşıyorsun. Bütün mesele de bu zaten! Niçin Czolgosz'a deli gözüyle bakıldığını kabullenmek istemiyorsun?

EMMA: Her zamanki gibi, en kolay açıklama bu. Gel şimdi, mektuplarımla belgelerimi imha etmeme yardımcı ol. Başka hiç kimseyi bu işe bulaştıramasınlar.

FEDYA: Sen inanılmaz bir kadınsın!

EMMA: Fakat seni seven bir kadın. *(gülerek)* O yüzden benim isteklerime uymaya *mecbursun*.

(Emma'nın belgelerini toplayıp yakmaya koyulurlarken, sahne değişir. Polis şefi O'Neil'in bürosu. Emma eli kelepçeli olarak getirilir.)

O'NEIL: Sizi tekrar görmek ne güzel, Bayan Goldman!

(Muhafız ite kaka Emma'yı O'Neil'in masasının önündeki bir sandalyeye oturtur.)

EMMA: Bu defaki suçlamanız ne?

O'NEIL: Başkan McKinley'in hayatına kastetmeye suç ortaklığı. Elektrikli sandalye sana çok yakın, Goldman.

EMMA: Czolgosz dedikleri o zavallı delikanlıyla daha önce ne konuşmuşluğum, ne de onu görmüşlüğüm var.

O'NEIL: Seni Czolgosz'la birlikte gören şahitlerimiz var! Duydun mu beni, kendi gözleriyle görmüşler!

EMMA: Arada bayağı bir mesafe yok mu, Bay O'Neil, McKinley'e suikast yapılırken ben St. Louis'teydim.

O'NEIL: Ne dersen de, âşışın, Czolgosz, başkanı *senin* etkinde kalıp vurduğunu itiraf etti.

EMMA *(hayretler içinde)*: Benim âşışım mı! Beyefendi! O zavallı, cılız oğlanın resmini bile gazetede gördüm. Hayır, hayır. Hem, nasıl denir, o benim 'tipim' değil. Czolgosz'un benim adımla bu işe karıştırdığına da kesinlikle inanmıyorum. O kadar samimi bir yüz böyle bir namussuzluk yapmaz.

O'NEIL: Bütün ülke seni katil olarak görüyor.

EMMA: Suç, çoğunluk oyunu ile belirlenmez.

O'NEIL: İnkâr etmekte ısrarcı davranırsan, sadece suçluluğunu kanıtlamış olursun.

EMMA: Ah, keşke doğru olsaydı.

(O'Neil, Emma'nın götürülmesini işaret eder.)

O'NEIL: Hücrene geri götürülüyorsun. Sorgulamaya sabah, dinç kafayla devam edeceğiz.

EMMA: Bu olayın bana kalacağı da hiç aklıma gelmemişti...

BERKMAN (*dış ses*): Sevgili Kız: Özel Af Komisyonu benim davamı ele almaya bile gerek görmedi. Kalan süremin tamamını yatmam gerekecek. Bu arada, en iyi arkadaşımı kaybettim. Russell, zavallı çocuk, menenjitte öldü. Doktorlar onun numara yaptığını düşünüyorlardı. Beni görmek için, ona bakmam için dilekçe vermişti. Fakat hapis-hane müdürü aldırış bile etmedi... Onu kaybedince delirmenin eşiğine geldim. Dayanma gücüm azalıyor. Ama tahammül etmeye çalışıyorum... sadece beş yıl daha...

(Sahne değişir: Muhabirlerin etrafını sardığı Emma, hapishane kapısının dışındadır.)

EMMA: Beyler, beyler bayanlar, lütfen! Nihayet temiz hava alma fırsatı buldum, bu sefer siz beni boğacaksınız!

BİRİNCİ MUHABİR: Siz habersiniz, Bay Goldman! Bizim işimiz de bu haberi yapmak... Hapishane dışında ne kadar kalacağınızı düşünüyorsunuz?

EMMA: Bu bana bağılı değıl.

İKİNCİ MUHABİR: Czolgosz'u savunmaya devam edecek misiniz?

EMMA: Ben onun eylemini hiçbir zaman savunmadım. Sadece açıklamaya çalıştım.

BİRİNCİ MUHABİR: Açıklaması basit; oğlan deli.

EMMA: Onu, her insanı *delirtecek* kadar dövüp işkence etmişler.

İKİNCİ MUHABİR: Hearst'ün sadece kendi gazetesine röportaj vermeniz için size 25 bin dolar teklif ettiğı doğru mu?

EMMA: Evet. (*gülümseyerek*) Size söyleyebileceğimden daha fazlasını.

BİRİNCİ MUHABİR: O parayı alacak mısınız?

EMMA: Sonraki... Siz sanırım Kongre'ye adaylığını koyup koymayacağımı merak ediyorsunuz. Baylar, her soru cevaplanmayı hak etmiyor.

BİRİNCİ MUHABİR: Başkana düşman mısınız?

EMMA: McKinley, Wall Street'in kuklasıdır. Filipinler'in ilhak edilmesi de bunu kanıtlıyor. Fakat ona karşı kişisel düşmanlık beslemek? Hayır, tabii ki. Başkan istese şu haliyle ona bakmayı da seve seve kabul ederim.

BİRİNCİ MUHABİR: Siz bir bilmece gibisiniz, Emma Goldman. Czolgosz'a sempati duyuyorsunuz, fakat onun öldürmeye çalıştığı adama da bakabileceğinizi söylüyorsunuz.

EMMA: Muhabirlerden insanın karmaşık yapısını anlamaları beklenir.

İKİNCİ MUHABİR: Şimdi telgrafla bildirdiler! Başkan McKinley ölmüş!

ÜÇÜNCÜ MUHABİR: Buna ne diyeceksiniz, Bayan Goldman?

EMMA: Bugün başkaları da öldü, üstelik onların çoğu yoksuldu ve sefalet içindeydiler. Niçin McKinley'in ölümüne başkalarının ölümünden daha fazla üzüleyim ki? Benim şefkat duygularım her zaman canlılar içindir; ölülerin zaten buna ihtiyacı yok.

(Üçüncü muhabir koşturmaya başlar. Biri onu geri çağırır.)

DÖRDÜNCÜ MUHABİR: Sanırım siz kafayı yemişsiniz, Bayan Goldman. Ama lanet olsun ki her zaman sansasyon yaratmayı başarıyorsunuz!

(Sahne değişir. Bir evin içindeki Fedya'yla Emma. İkisi de çok heyecanlıdır.)

FEDYA: Dokuz canlı kedi gibisin, Emma; altı katlı bir binadan aşağı atlıyorsun da gene ayaklarının üstüne dü-

şüyorsun. *(Ona bir kızarmış ekmek uzatır.)* Emma Goldman'ı kollayan tanrılara!

EMMA: Her zaman daha tuhaf kılıklara bürünüyorlar. *(Gülerler.)* Ama şimdi, Czolgosz için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız. Eğer bir kampanya başlatmazsak onun ağzını açmasına bile izin vermezler ve Saşa gibi yargılamadan doğruca hapse gönderirler. Kitlese bir toplantı düzenlemeliyiz.

FEDYA *(başını üzgünce sallayarak)*: Emma, durumun farkında değilsin sen. Bazen aptalca şeyler düşünüyorsun. Belli ki şehirde nasıl bir panik havası estiğini gördüğün falan yok. Ne New York'ta bir salon kiralamak mümkün şimdi, ne de Czolgosz adına konuşmak.

EMMA *(kızgınca)*: Bu onun eylemini övme meselesi değil. Lanetlenen bir insana sempatiimizi duyurma çabası.

FEDYA: Hiç kimse böyle bir tavır almaz şimdi.

EMMA: Bakalım, görürüz.

(Sahne değişir. Emma kürsüdedir. Dinleyiciler bir avuç insandır.)

EMMA: ...Son on yılda siyasal şiddetin doğruluğuna karşı ciddi şüpheler beslediğim doğrudur. Fakat ben, şiddet eylemlerinin mevcut koşullarda kaçınılmaz olduğundan da aynı derecede *eminim*. Şiddetle uygulanan

her siyasal eylemin arkasında bastırılamaz, son derece duyarlı bir ruh yattığından da aynı derecede eminim.

(Sahne değişir. Czolgosz sanık kürsüsündedir. Rengi solgundur, bir deri bir kemik kalmıştır, başı sarıdır, yüzü şişmiştir. Kocaman, dalgın dalgın bakan gözleri, umutsuzca bir dost yüzü arayarak mahkeme salonunda dolaşmaktadır. Hiç kimseyi göremeyince de gözlerini yere devirmiştir. Emma'nın sesi gelir.)

EMMA (dış ses): Büyük insanlık sefaleti karşısında çoğumuzun yapacağı gibi, bu tür insanlar ömürlerini kayıtsızlıkla sürdüremezler. Onların zulme yatkınlığı, nihayetinde kendini zulümde, ezilen ruhlarının nişanesi olan şiddet eyleminde bulacaktır ifadesini.

(Sahne değişir. Czolgosz elektrikli sandalyeye bağlanmaktadır. Yüzüne siyah bir maske geçirilir. Eli şarteli indirmeye hazır olan cellat, emri beklemektedir.)

EMMA (dış ses): Toplumumuzun egemenleri şiddete başvurdukları sürece, şiddetin onlara karşı da kullanılması beklenebilir. Binlerce Filipinliyi katleden McKinley, çelenklerle uğurlanıyor. O McKinley'i öldüren Czolgosz'sa elektrikli sandalyede can veriyor.

(Hapishane müdürü Czolgosz'a doğru bir adım atar). Hapishane müdürü Czolgosz'un kulağına son sözünü sorarcasına bir şeyler fısıldayınca maskenin altından mırıltı halinde ses gelir. Hapishane müdürü kulağını Czolgosz'un dudaklarının olduğu yere yaklaştırır.)

CZOLGOSZ: ... Benim eyleyimimdi. Yalnızca benim. Amerikan halkı adına yaptım.

(Hapishane müdürü geri adım atar ve şalteri indirmeyi bekleyen cellada işaret verir. Cızırtılı bir ses. Czolgosz'un vücudu titrer.)

Sahne değişir. Buford gemisi. Dış ses olarak Berkman ile Emma'yı duyarız.)

BERKMAN (*dış ses*): ...Hapishane müdürü bütün ziyaretçilerimi geri çevirdi... Bugünlerde, sadık dostum, seninkiler dışında çok az mektup aldım. Beni hâlâ hayata bağlayan o ipe sarılmamı sağlıyor, yoksa ellerimden kaçıp gidecek... Beni ayakta, diri tutan senin sadakatin, ihtiyar kız, serbest bırakılacağım güne kadar kararlılığımı muhafazamı etmemi sağlayan sen...

EMMA (*dış ses*): Dün gece konuşmamı bitirdiğimde yaklaşık 12 bin kişi beni alkışladı, şapkalarıyla mendillerini çıkarıp salladılar, haykırdılar ve bağırdılar. Yine de onları görmedim desem yeridir. Sadece tek bir yüz, benden çok uzakta fakat o derece yakında olan tek bir ruh gördüm, onun sıcaklığını hissedebildim. Ruhum bütün gece onun varlığına ağıladı durdu. Onun kim olduğunu biliyor musun, tahmin eder misin?

MUHAFİZ: Size kişisel bir soru sorabilir miyim?

EMMA (*halinden memnun bir bakışla*): Beni sıkmaktan mı endişeleniyorsun?

MUHAFİZ (*çekingen*): Şey, sanırım evet... ya da ona benzer bir şey...

EMMA: Öyleyse sor. Nasıl olsa cevap vermeye mecbur değilim.

MUHAFİZ: Peki, siz hep çok meşgul görünüyordunuz, hapishaneye gidip geliyor, o konuşmaları yapıyordunuz... Demek istediğim, hiç başka bir şey yapmadınız mı?

(*Emma anlamışçasına güler.*)

EMMA: Çok hassas bir soru bu, delikanlı. Sana sanki ben hiç eğlenmemişim gibi görünüyor, değil mi? İşin gerçeği, ben senin yaşındayken, şöyle bir düşüneyim, hatta senin iki katı yaşındayken, çok güzel zamanlarım oldu. Güzel vakit geçirmekte hep *ısrarcı* davrandım! Biz anarşistler sevince, *yaşamaya* inanırız. Gördüğün şu yaşlı kadın her zaman kafasının yanında bir *beden* de taşıdığını bilmiştir.

MUHAFİZ: Affedersiniz, Bayan Goldman, aslında *bunu* sormamıştım!

EMMA: Ah, hayır, korkarım şimdi *seni sıktım*. Ben *yalnızca*, 'iyi vakit' geçirmekten bahsederken şal örmeyi ya da çorba pişirmeyi kastetmediğimi anlatıyordum sana. Mesela, bir keresinde bir tiyatro grubunu idare etmiştim!

MUHAFİZ: Gerçekten mi?! Ben hiç tiyatroya gitmedim. Fırsat bulsam gitmek isterim...

EMMA: Seni tiyatroya götürmek benim için zevk olur! Moskova Sanat Tiyatrosu dünyanın en büyük tiyatrosudur.

MUHAFİZ (*gülerek*): Kıyıya çıkabileceğimizi sanmıyorum.

EMMA: Seni eski dostlarım Pavel Orleneff ile Alla Nazimova'nın oyunlarına götürürüm. Bütün bir yaz boyunca onların grubunu idare etmiştim. Ne zamanlardı! (*gülerek*) Tiyatro grubu idare etme deneyimim, elektrik şirketini idare etmekteki deneyimim kadardı –yani, hiç! Ama bir şekilde başaracağımı biliyordum. Başardım da! Grup büyük başarı kazandı ve... (*Emma duraksar.*) ve... (*Emma'nın gözleri yaşarır.*)

MUHAFİZ: Bayan Goldman, ne oldu?! İyi misiniz? Oturun, oturun... Size bir bardak su getireyim...

EMMA: Hayır, hayır, iyiyim ben... İyiyim, arkadaşım... Bana verdikleri o harika hediyeği hatırlayınca duygulandım sadece...

MUHAFİZ: Size bir kürk ceket mi satın aldılar?

EMMA: Ah, ondan çok daha iyisini... çok, çok daha iyisini... Bana dergimi kurmamı sağlayacak parayı verdiler. Hatta ismini de onlar buldular: *Mother Earth* (Toprak Ana). “Bizim Emma,” dediler. (*Gözlerini tekrar siler.*) Onlara o kadar minnettar kaldım ki... Her zaman istediğim bir şeydi, daimi hayalim... kendi dergimin olması...

MUHAFİZ: Başkan Wilson o dergiyi kapatmıştı, doğru mu?

EMMA: Evet... Fakat *Mother Earth* amacına ulaştı, dünyadaki görevini yerine getirdi... Artık başka şeylere yönelmeliyiz... yapılacak yeni işler bulmalıyız. Eğer gözlerimizi açık, kalbimizi sağlam tutarsak, hayat bizi boş bırakmaz.

MUHAFİZ: Siz hiç âşık oldunuz mu, Bayan Goldman? Bunu sorduğum için bağışlayın ama...

EMMA (*dalgın dalgın*): Birkaç defa, sevgili delikanlı... Bir zamanlar, on yıl boyunca bir tutku kasırgasında kayboldum. Bir keresinde de, Bay Berkman'la, ebediyen sürececek aşkı buldum... (*Buford'un ışıkları sönmeye başlar.*) ...derin, yoldaşça paylaşılabılır bir aşk...

(*Emma -ve daha sonra Berkman- dış ses olarak konuşurlarken, ışıklar yavaş yavaş bir demiryolu peronunu aydınlatır.*)

EMMA (*dış ses*): Ancak biz, hayatlarını bir ideale adanlar, kaçınılmaz bir bedel ödüyoruz. Ara sıra kişisel mutluluğu yakaladığımız olsa da, bunlar kalıcı olmuyor. Siyasal çalışmalarımız bizi birbirimizden ayırıyor. Tutkuyla aşka özlem duyan fakat bulunca da onu uzun süre elimizde tutamayan insanlar olarak kalıyoruz...

BERKMAN (*dış ses*): Buna inanabiliyor musun, sevgili kız? Gün neredeyse geldi... *Usul usul git, çarpar kalbim/Ağırdan git, atan kalbim benim/Yaklaş, kanar yaralarım/Gün o gündür/Bunlar da yiten saatler.*

EMMA (dış ses): Saşa nihayet hapisneden serbest bıraktıldı, ama ben artık genç bir kadın değildim... Onun yıllar yıllar önce son defa gördüğü genç kadından o kadar farklıydım ki...

(Işıklar şimdi bir demiryolu platformunu aydınlatır. Emma, Berkman'ı taşıyan trenin durmasını beklemektedir. Bir elinde bir buket çiçek tutar. Diğer eliyse, aziz hayatına sarılırmış gibi bir direğe dolanmıştır. Tren durur. İnsanlar inerler. Sonra da Berkman iner. Üstüne uymayan bir elbise giymiştir, başında da kafasına göre büyük bir hasır şapka vardır. Şaşırmışçasına, hemen hemen felce uğramış gibi bakmaktadır. Kalabalık çekilirken Emma'nın görüş ufku berraklaşır. Berkman, Emma'yı görür ve ona doğru hareket eder. Emma yerinde durmakta, direğe dayanmaya devam etmektedir. Yüzü dehşet içindedir. Berkman kollarını ona dolar. Bir süre birbirlerine sarılı, neredeyse hiç hareket etmeden, hiçbir şey söylemeden öyle kalırlar. Emma gözlemindeki yaşları siler ve sessizce gülleri Berkman'a uzatır. Berkman gülleri yüzüne tutar ve mekanik bir hareketle çiçeğin yapraklarını ısırır. Işıklar kararır..

Sahneye değişir. Emma'nın dairesi.)

EMMA (Berkman'a): Otur, sevgilim, otur.

(Genç bir kadın [Alice] hızla içeri dalar, yüzü heyecandan kıpkırmızıdır.)

ALICE: Oh, tanrıya şükürler olsun! Seni kaybedeceğim diye öyle korkmuştum ki.

EMMA: Saşı, bu Alice. *Mother Earth*'de bizimle birlikte alışıyor.

(*Berkman pek işitilmez bir mırultıyla karşılık verir.*)

ALICE: Coşkuyla onu karşılamayı bekliyorlar! Son dakikada bir terslik çıkabileceğini düşünüyorlardı.

BERKMAN (*üürkmüş halde*): Karşılama mı?

EMMA (*yatıştırıcı bir sesle*): Yalnızca birkaç dost, sevgilim. Sana bir karşılama yapmamız gerektiğinde ısrar ettiler.

ALICE: Ah, Bay Berkman. Bu nasıl bir onur... Siz ve Johann Most her zaman...

EMMA (*sözünü keserek*): Alice, sakin ol tatlım, sakin ol.

BERKMAN (*sayıklıyormuşçasına*): Most öldü. Most öldü.

EMMA: Biliyorsun, yani.

BERKMAN: Anma toplantısında senin bir konuşma yaptığını söylemişlerdi bana.

EMMA: Evet, sevgilim. İlk günlere dair bir borcum olduğunu düşündüm.

BERKMAN (*sakince*): Evet, ilk yıllar... ilk yıllar... Niçin bana bakıyorsun öyle?

ALICE: Hasır şapka modası daha yeni başladı, Bay Berkman. Ah, onlar çok moda, gerçekten. Fakat Şubat'ta bir

melon şapka, koyu renk bir melon şapka daha iyi gidebilir. Şapkanızı alabilir miyim?

BERKMAN: Hayır!

EMMA: Daha rahat olabilir, sevgilim.

BERKMAN: Başım. Saçlarımı kestiler. Son dakikada başımı traş ettiler.

(Sanki dağılacakmış gibi görünür, fakat kendini toparlamayı başarır.)

BERKMAN: İki yüz mahkûm, hapishane müdüründen, diğer bloktaki hücrelere geçip onlarla vedalaşmam talebinde bulundular. Fakat o hayır dedi. Sonra da saçlarımı kestiler.

(Tekrar ağlayabilirmiş gibi bakar. Emma kolunu ona dolar.)

(Sahneye, dairelerinde yalnız olan Emma ile Berkman gelir. Berkman, hasır şapka yerine kafasına tam oturan bir kasket takmaktadır. Ellerini duvar kâğıdına sürer, defalarca okşar.)

BERKMAN: O kadar yumuşak... öyle yumuşak ki...

EMMA: Hadi otur, sevgilim.

(Berkman yavaşça kanepeye, Emma'nın yanına oturur. Yürürken masadan bir biblo alır. Emma'nın yanına oturduktan sonra bibloyu sevmeye ve ona bakmaya devam eder.)

EMMA: Küçük bir oyuncak. Su perisi. Işığa tuttuğunda nasıl parladığına bak. Alice almış onu bana. Çok tatlı bir kız. Ve dergi için çok çalışıyor.

BERKMAN: Diğerleri gibi, pek görmediğim bir yüz. Ya Fedya? O nerede?

EMMA: Onunla epeydir görüşmüyoruz. Fakat durumu iyi. Büyük bir dergiye illüstrasyonlar çiziyor. Sırtını hiç dönmedi o, sevgilim. Sadece yavaş yavaş uzaklaştı. Anlarsın.

BERKMAN: Yeniler çok konuşuyor. Ben artık... o kadar konuşamam. Doğru değil... Hapishanede bıraktıklarım... Vedalaşmama izin vermediler, Emma... Kimseyle vedalaşamadım... İzin vermediler...

(Başını Emma'nın kucağına gömerek hıçkırığa hıçkırığa ağlar. Sahne değişir. Emma'nın dairesi. Birkaç gün sonradır. O, Alice ve onlara yardım eden bir-iki kişi dergiyi hazırlamaktadırlar. Yere çeşitli mizanpajlar yayılmıştır. Berkman onlara hiç karışmadan, kanepeye çökmüştür.)

EMMA *(kapağın maketini Berkman'a tutarak)*: MOTHER EARTH'ün yeni sayısı –ne düşünüyorsun, Saşa? Kapak dikkat çekiyor mu?

BERKMAN *(baştan savma bir tavırla)*: Evet. Başka börek yok mu? Şöyle, kuşbaşı olandan?

EMMA: Ah sevgilim, kahvaltıda iki düzine yedin!

BERKMAN: Onlar yenmek için! Yememi istemiyorduysan niçin yaptın ki?

(Emma çabucak bir posteri indirir.)

EMMA: Sana daha fazlasını pişireceğim. Gözünü doyurana kadar.

BERKMAN (ayağa fırlayarak): Bana annelik yapma. Ben hasta bir çocuk değilim. (Duraksar.) Bu çok saçma. Yapılacak önemli işlerin var senin. Ya da öyle görünüyor. (Çıkmaya davranır.)

EMMA: Saşa, derginin benim için ne kadar büyük bir anlam ifade ettiğini biliyorsun...

BERKMAN: Kelimeler, kelimeler! Kelimelerin devrimle ne ilgisi var? Ibsen üzerine yeni bir küçük deneme, belki. Çok geçmeden sosyete kadınları sizin için çay partileri verecek, 'ileri fikirler'inle onları şoka uğratabilirsin.

EMMA: Senin kadar değişmiş olduğumu sanmıyorum.

BERKMAN: *Sen* Czolgosz'u savundun!

EMMA: Hapishanede olmasaydın sen de savunurdun.

BERKMAN: Ben kesinlikle *savunmazdım!* 'Eylem', son çaredir. Eylem, basit bir kişisel isyan hareketi olarak değil, toplumsal zorunluluğun belirlediği bir yoldur. Czolgosz'un örneğinde toplumsal zorunluluk falan yoktu.

EMMA: Toplumsal zorunluluk yok muydu?! Fabrikalarda ve savaşta milyonlarca insana hayvan muamelesi yapıyor ve sen kalkmış toplumsal zorunluluk yoktu diyorsun?!

BERKMAN: Demokratik zorbalık çok ince yollarla işler –ona bir mermiyle de ulaşamaz. Proleter bilincinden yoksun Amerika Birleşik Devletleri’nde, bireysel siyasal şiddet eylemleri *faydasızdır!*

EMMA (*sakince*): Johann Most da böyle konuşuyordu –*senin* eylemin hakkında.

BERKMAN (*öfkeyle parlayarak*): Czolgosz toplumsal ufku aydınlatmak, karanlığa ışık tutmak için hiçbir şey yapmadı –*hiçbir şey. Hiçbir şey! Benim* eylemim önemliydi! Halkın kavrayış gücünü arttırdı.

EMMA (*hiddetli bir sesle*): İnanılmaz bir adamsın! Sen iyiden anlamaz mısın, her şey kusursuz, her şey saf mı olacak! Ben çalışıyorum, çaba harcıyorum... Tahliye olduğundan beri senden bütün duyduğum, nelerin *yanlış* olduğu: bende, harekette, dünyada! (*Söylediklerinden pişman olmuş bir edayla Berkman’a doğru yürür.*) Lütfen, Saşa, kavga etmeyelim. Daha fazla ne yapılabileceğini kimse bilmiyor. Elimizden gelen neyse onu yapıyoruz.

BERKMAN: Hiçbir şey yapmayın. Sizin için olumlu bir değişiklik olur bu.

(Berkman çıkar, sahne değişir. Bir bar. Birisi orta yaşlı, diğeri genç, iki fahişe onun masasındadır. Üçü de sarhoştur.)

YAŞLI FAHİŞE *(Berkman'a dirsek atarken):* Dinle şimdi sen, bu onlara şiirler yazdı. Biraz saygı gösterelim ha? *(genç fahişeye dönerek)* Onların hepsini oku, tatlım. *(Tekrar Berkman'ı dürter.)* Ah, işte bir tanesi; her zaman yaş akıttırır gözlerimden.

GENÇ FAHİŞE *(çekingen bir ses tonuyla Berkman'a):* Şiir sevdiğinden emin misin?

BERKMAN: Benim *umurumda* değil! Şimdi gidin, beni yalnız bırakın.

YAŞLI FAHİŞE: Ben şiir severim! Oku.

GENÇ FAHİŞE: Güzel annem, geçti günler/bahçemizdeki küçük çiçek demetleri asıldığında/kucağına uzatarak altın renkli başımı/yatardım saf ve mesut kalbimle.

YAŞLI FAHİŞE *(gözü yaşlı):* Böyle mesut anları neden hatırlamayız ki. Kucaklarımız annelerimizin altın saçlarında.

(Berkman sendeleyip uzaklaşır ve sahnenin başka bir tarafında bir kerevete uzanır. Pis bir otel odası. Kapı vurulur. Bir daha vurulur.)

SES: Bayım? Hey, bayım?

BERKMAN: Evet.

SES: İyi misiniz?

BERKMAN: Evet.

SES: İki gündür odanızdan çıkmadınız.

BERKMAN: İki gün değil, yirmi iki yıldır.

SES: Ne diyorsunuz?

(Berkman cevap vermez.)

SES *(uzaklaşırken)*: Pekâlâ, çürümek için çarşambaya kadar vaktin ver. Çarşamba öğlen kira zamanı.

(Işıklar onun üstünde sönerken sahne değişir. Emma'nın dairesi. Emma, Alice'le tartışmaktadır.)

EMMA: İki hafta önce söz verdiğimi biliyorum! Başka birini bulun! Başkasını bulun!

ALICE: Dinlemek istedikleri sensin ama.

EMMA: Bu sefer de dinlemesinler! Yoruldum bütün kelimelerden, yoruldum!

ALICE *(onu rahatlatarak)*: O geri gelecek, Emma. Biliyorum, gelecek.

EMMA *(sakince)*: Niçin gelsin ki? Bir hayat artığının yanında niçin kalsın.

ALICE: Fakat o hâlâ genç bir erkek, kırklarının başında daha!

EMMA: Kendimi kastetmiştim.

(Berkman bitkin, kapıda görünür. Emma onun üstüne atılır ve onu kucaklar. Ağlamaya başlar.)

EMMA (tekrar tekrar): Oh, sevgilim... Sevgilim...

(IŞIKLAR KARARIR)

(Emma'nın dairesi. Berkman yataktadır. Gözlerini açar. Emma'nın silueti onun üstünde görünür.)

EMMA: Uyandın mı, sevgilim?

BERKMAN: Evet, uyandım. Buraya ne zaman geldim?

EMMA: İki gün önce. Çok hastaydın.

BERKMAN: Daha önce neredeydim?

EMMA (kekeleyerek): Sen... Sen... yoktun.

(Emma odadan çıkar ve Alice'ten bir tepsideki büyükçe bir çorba kâsesini alır. Alice ona Berkman'ın yatak odasını açmak üzereyken Emma aniden durur. Alice muzip bir ifadeyle ona bakar.)

ALICE: Bir şey mi oldu?

EMMA: Çorbayı ona sen götür. Sen götür. Evet, evet, sen...

ALICE: Anlamıyorum, Emma.

EMMA (*kendi kendine konuşur gibi*): Aradan geçen yıllar... O onları yaşamadı. Onun ihtiyacı var... Yirmi bir yaşında olmaya ihtiyacı var.

(Alice, elinde çorbayla yatak odasının kapısında kaybolur. Işıklar, odanın dışındaki Emma'yı yalnız gösterir.)

EMMA (*zor duyulur bir sesle*): Sachs'ın Yeri. Sachs'ın Yeri'ne ne olduğunu merak ediyorum...

(Başını elleri arasına alır ve hıçkırmaya başlar. Sahneye Berkman'ın yatağı gelir. Fedya'yla konuşmaktadır.)

FEDYA: Hayat bir sorun. Çözümü, onu çözmeye çalışmakta yatan bir sorun. Biz sadece biraz daha uyum, biraz daha imkân için çaba harcayabiliriz.

BERKMAN: Fakat her şey hatırımda kalanlardan o kadar farklı ki, Fedya. Yoldaşlarımız, hareket... Hiçbiri eskisi gibi değil.

FEDYA: Senin neyi özlediğini biliyorum, sevgili Saşa. Eski günlerde bütün canlılığıyla hissettiğimiz, devrimin eşğinde yaşıyor olduğumuz duygusu. Yarın yeni bir dünya doğacağı duygusu. O duyguyu ben de özlüyorum.

BERKMAN: Her şey yabancı.

FEDYA: Bekle daha. Sadece bir şekil değişikliği olduğunu göreceksin. Avrupa Savaşı'na katılmamız her taraftaki

radikalleri yeniden ayağa kaldırdı. Ben bile yeniden harekete yöneldim. (Güler.)

(Emma odaya girer.)

EMMA: Saşa'ya ninni mi söylüyorsun?

BERKMAN: Hayır, ben tamamen uyanığım.

FEDYA: Geç kaldın. Toplantıya gitmek zorundayım.

BERKMAN: Ne toplantısı?

FEDYA: Anarşi Suçu Yasası'nı protesto etmek için. Bu yasa göre Almanya'yla 'vatansever mücadele'ye karşı çıkan herkes sürgün edilecek.

BERKMAN: Galiba... Ben de gelmek isterim.

(Emma heyecanla ona doğru atılır.)

BERKMAN: Öyle, sevgilim, Alice hasır şapkamın nerede olduğunu biliyor. Bulup bulamayacağını sorarsın ona, değil mi? (Kafasının üstünü yoklar.) Belki de ihtiyacım olmaz. Saçlarım çıkıyor.

(Sahne değişir. Emma bir kürsüye çıkar. Berkman ve Alice, el ele tutuşmuş, oditoryumun ön sırasında oturmaktadır. Fedya da oradadır.)

EMMA: İnsanın öldürme işine aracı olmaya boyun eğip eğmemesi, kendi vicdanına bırakılmalıdır. Bir anarşist, başkalarının kaderini belirlemeye soyunamaz. Fakat si-

zin aranızda bulunan ve askere alınmaya karşı çıkanlara söyleyeceğim, sizin davanızı ve eyleminizi her yerde savunacağımdır. (*Gür alkışlar duyulur.*) Şimdi de size, Askerliğe Karşı Birlik'in önde gelen simalardan birini tanıتما zevkini yaşıyorum: Alexander Berkman.

(Berkman yerinden kalkar ve kürsüye gelir. Emma basamaklardan aşağı iner.)

BERKMAN (*duraksayarak*): Bildiğiniz gibi, ben hapiste yirmi iki yıl geçirdikten sonra yeni tahliye edildim... Kala-balık önünde konuşmaya hâlâ pek alışkın değilim...

(Dinleyicilerden coşkulu, cesaretlendirici alkışlar.)

BERKMAN: Hapishanedeki hayat, ordu hayatına benziyor. İkisi de insanın duygularını yok etmeye göre düzenlenmiş... Fakat duygular da bir şekilde diri kalmaya devam...

(Berkman aniden paniklemiş gibidir. Emma'ya döner. Emma, yanında durmak üzere kürsüye çıkar. Berkman sözlerini sürdürür.)

BERKMAN: Savaş ateşi Avrupa'da yayılıyor. Sosyalist yoldaşlarımızın bir kısmı Müttefikler'in tarafını tutmamız gerektiğini söylüyorlar. Oysa onlar neyin müttefiği? Eski dünyayı, çoğunluğun zararına azınlığın çıkarlarına hizmet eden bir dünyayı korumayı amaçlayan bir ittifak bu. Kendilerinin savaştıkları Prusyalılarla tamamen aynı konumdalar onlar da. Eğer herhangi bir

ülkenin işçileri milliyetçi ateşi her yerdeki halk kitlelerinin çıkarlarının üstüne koyarlarsa uluslararası hareket dibe çakılır. (*Gür alkışlar.*) Bence... evet, şimdi söylemek istediklerim bu kadar.

(Dinleyicilerden kutlamalar. Emma, kürsüde Berkman'ı kucaklar. Sahnenin, Mother Earth'ün bürosunu temsil eden başka bir tarafına geçerler. Alice ve arkadaşları dergiyle meşguldür –daktilo ederler, mizanpaj yaparlar, vb. Emma'yla Berkman onlara katılır. Aniden merdivenlerden gürültülü ayak sesleri duyulur. Başlarında bir federal polis şefi olan dört adam hızla içeri dalarlar.)

POLİS ŞEFİ: Emma Goldman! Alexander Berkman! Tutuklusunuz.

EMMA: Siz de kimsiniz?

POLİS ŞEFİ: Amerika Birleşik Devletleri Polis Şefi Thomas Daley.

EMMA: Yetki belgenizi görmek isterim.

(McCarthy, Mother Earth'ün bir sayısını havaya kaldırır.)

POLİS ŞEFİ: Bu dergide yayınlanan askerliğe karşı çıkma makalesinin yazarı siz misiniz?

EMMA: Belli değil mi, altında imzam var. Dergideki her şeyin bütün sorumluluğu benim! Şimdi yetki belgenizi göreyim.

POLİS ŞEFİ: Ben Amerika Birleşik Devletleri hükümetini temsil ediyorum.

(Adamlarına Emma'yı ve Berkman'ı yakalamaları için işaret eder. Ötekiler masaların altını üstüne getirerek matbaayı devirirler.)

POLİS ŞEFİ: Her şeyi alın; abone listelerini, dosyaları, müsveddeleri –her şeyi.

EMMA: En hain malzemeler, Bay Daley, orada, bakın. *(Raflardaki kitapları gösterir.)* Tolstoy, Thoreau ve George Bernard Shaw'un kitapları.

POLİS ŞEFİ: Onlar sizin yayınevinin çalışanları mı?

EMMA *(gülerek)*: Esin kaynakları, desek. Çalışanları değil.

POLİS ŞEFİ *(polislere)*: O kitapları da alın!

EMMA: Umarım hepimizi birlikte yargılırsınız. Shaw'la tanışmayı her zaman çok istemişimdir.

(Yüksekçe bir kürsüde, bir platformun arkasında bir adam belirir. Sahne, ABD Senato Komisyonu'nun merkezi olmuştur.)

İKİNCİ YARGIÇ: Büyük jüri sizi vatan hainliğiyle suçlayan bir iddianame hazırladı. Kefalet ikiniz için ayrı ayrı yirmi beş bin dolar olarak belirlendi.

BERKMAN: Yirmi beş bin dolar mı? Gazetecilerin Kayzer'den aldığı mı söyledikleri paranın aynısı. Niye bize bu kadar para göndersin ki?

(Bir adam, Fedya, ileri çıkar.)

FEDYA: İki sanığın arkadaşlarının temsilcisi olarak, üç yüz bin dolar değerindeki emlak tahvillerini sunmaya yetki liyim.

İKİNCİ YARGIÇ: Reddedildi. Yalnız nakit kabul edilir. *(Emma'yla Berkman'a dönerek)* Hapishaneye geri gönderileceksiniz. Yargılama beş gün içinde yapılacak, 1919 yılının 27 Haziran'ında.

(Işıklar değişir; herkes başka bir kürsüye bakmaktadır. Sahneye bir mahkeme salonu gelir. Yargıç Robert Mayer'dır. Emma'yla Berkman sanık kürsüsünde ayakta dırlar.)

BERKMAN: Hükümet, bizim içinde olmadığımız bir ey lemden dolayı düzmece kanıtlar sunduğundan, bu pi yeste rol almamaya karar verdik.

YARGIÇ MAYER: Mahkeme sizi savunmak için avukat atayacak.

BERKMAN: Biz avukat istemiyoruz.

YARGIÇ MAYER: Bizim ülkemizde en yoksul insanlara bile hukuki savunma imkânı tanınır.

EMMA: Biz yoksullar arasında değiliz.

BERKMAN: İkimiz de kısa birer açıklama yapmak istiyoruz. Bunun dışında hiçbir şey umurumuzda değil.

YARGIÇ MAYER: *Kısa* birer açıklama yapabilirsiniz.

BERKMAN (*okuyarak*): Bu bir duruşma değil. Bu, bizim fikirlerimizi hedef alan bir engizisyon mahkemesi. Şahsi vicdanlarımızın istila edilmesi. Ben bu oyunda rol almayı kesinlikle reddediyorum.

YARGIÇ MAYER: Bayan Goldman.

EMMA: Benimki de *neredeyse* aynı kısalıkta olacak.

YARGIÇ MAYER: Size başka bir fırsat vermeyeceğim, Bayan Goldman.

EMMA: Yargıç, jüriye, bu ülkede “sadece bu tür fikirlere ‘yasalar dahilinde’ izin verilebileceği”ni söyledi. Kendi devrinde ‘yasalar dahilinde’ sayılan bir insan ideali herhalde tarihte hiç görülmemiştir. Amerika’yı Britanya egemenliğinden kurtarmak için yasaları çiğneyen Thomas Jefferson ile Patrick Henry’nin isimlerini hatırlatmak istiyorum size. Yasanın savunduğu kölelik suçuna meydan okumak için yasaları çiğneyen William Lloyd Garrison, John Brown ve Wendell Phillips’i de. Bu mahkemenin gerçek ve korkunç tehdidi, onların yaptığı gibi bazı şeyleri sorgulamaya cesaret eden bizleri sürgün etmektir. Varlığımın bütün gücüyle...

YARGIÇ MAYER (*sözünü keserek*): ...Söyledikleriniz ne kısa, ne de ikna edici. Bayan Goldman. Süreniz doldu.

(*Işıklar değişirken Yargıç Mayer hükmü okur.*)

YARGIÇ MAYER: Jüri sizi suçlu buldu. Hüküm okunmadan önce sanıkların söylemek istedikleri son bir sözleri var mı?

BERKMAN: Biz evrensel kardeşlik rüyasını gördüğümüz için mahkûm edildik. Sizden bizim nerede yalan söylediğimizi bize açıkça kanıtlamanızı istiyoruz.

YARGIÇ MAYER: Bizim ülkemizde yasalarımızı geçersiz sayanlara ayıracak yerimiz yok. Göçmen Bürosu yetkililerine sizi ülkeden -derhal!- sürmelerini tavsiye edeceğim. Duruşma sona ermiştir!

(*Yargıç, kürsüsünden kalkmaya yeltenir.*)

EMMA: Bir dakika, lütfen. Bize eşyalarımızı toplamak için birkaç gün bile tanınmayacak mı?

YARGIÇ MAYER: Mahkûmlar tekrar Amerika Birleşik Devletleri Emniyet Müdürlüğü'ne götürülecek.

(*Yargıç tekrar çıkmaya yeltenir.*)

EMMA: Birkaç kelime daha, lütfen! (*alaycı bir şekilde başını eğerek*) Hazırlık yapmamız için iki gün daha ülkenizde kalmamıza izin vermediğiniz için size kalpten teşekkür-

kürler, Saygıdeğer Yargıç. Göz yaşartıcı insanlığınız için teşekkürler, efendim.

(Berkman ve Emma ceketleriyle şapkalarını alır, valizlerini sürükler ve onlarla, limana demirli, hareket etmeyi bekleyen Buford'a çıkan tahta iskeleyi temsil eden bir rampaya binerler. Alice yaklaşır ve Berkman'la kucaklaşır.)

ALICE: Nasılsa, sevgilim... Bir yerde yanına gelirim...

(Helena, Emma'yı kucaklamak için atılır.)

EMMA. Oh, tatlım, tatlı kardeşim... Sonunda vakit geldi...

HELENA: Sana elveda diyemem... Seni tekrar ne zaman görebileceğim acaba?

EMMA: Sus, şimdi, sus. Aynı etten, kandanız. Daima birlikte olacağız. Sonrasını kim bilebilir? Başkan Wilson fikrini değiştirip bizden geri dönmemizi isteyebilir. Ayaklar altına alınacak hain kalmayınca vatansever rolünü nasıl oynayabilirler ki?

HELENA: Stella sana bir armağan kutu gönderdi, ayrıca sevgilerini iletmemi ve seni onun için öpmemi istedi. Bunları sana söylememi de sıkı sıkı tembihledi.

EMMA: Kaç yaşına geldi şimdi? On mu?

HELENA: Tam tamına. Teyzesinin adına polisi tersleyecek kadar yaşı var.

EMMA: Bu ne demek?

HELENA: Ah, hiç, hiçbir şey... Böyle bir konuyu konuşacak vaktimiz yok...

EMMA: Helena, neyi kastettiğini söylesene. Benim yüzümden Stella'ya bir şey mi yaptılar? Haydi, haydi, sevgili kardeşim. O kadar az vaktimiz var ki... doğrusunu anlat.

HELENA: Nasıl istersen. Onlar Stella'yı bir gün boyunca karakolda tuttular, onu sorguladılar... senin hakkında.

(Emma öfkeden soluk soluğa kalır.)

EMMA: Hayvanlar! Buna nasıl cesaret ederler! Onu incitmişler mi?

HELENA: Onların her sorusuna cevap vermeyi reddetmiş. Bütün söylediği, Emma Teyze'sini çok sevdiği, muhtaç durumdaki insanlara yardımcı olmaya çalıştığı için teyzesiyle iftihar ettiği olmuş.

EMMA: Tatlı, canım Stella... İkiniz hayatımda olduğunuz için ne kadar şanslıyım. Başınıza dert açtığım için de üzgünüm.

HELENA: Sen bizim en değerli hazinemizsin, bizim gururumuz, neşemizsin. Herkese karşı seninle övünüyoruz... *(Hıçkırmaya başlar.)* Ah, seni nasıl özleyeceğim, sevgili kardeşim... Lütfen, çabuk geri dön... *(Aceleyle uzaklaşır.)*

EMMA (*Helena'nın peşinden seslenerek*): ...elveda, sevgili kardeşim. Uzun sürmeyecek... Söz veriyorum...

(Emma Goldman ve Alexander Berkman ahşap iskeleye gelince etrafları hemen bir grup muhabirle sarılır. İskenin önünde bir kargaşa olur.)

BİRİNCİ MUHABİR: Yapmak istediğiniz son bir açıklama var mı, Bayan Goldman? Ya sizin, Bay Berkman?

EMMA (*iskeleye bakarak*): Geminin bizsiz hareket etmesini istemezsiniz, değil mi?

BİRİNCİ MUHABİR: Alaycılığınızdan bir şey kaybetmemişsiniz.

EMMA: Hiç gitmez o duygu.

İKİNCİ MUHABİR: Nereye gittiğinizi biliyor musunuz?

EMMA: Bunu kimse söylemiyor bize.

MUHABİR: Bu yolun sonu, değil mi Emma Goldman?

EMMA: Hayır. Sadece başka bir başlangıç.

ADAM: Yaşasın devrim!

(Arkasından, bir tahta iskele uzatılır ve mahkûmlar valizleriyle iskelede yürürler.)

EMMA (*dış ses*): 20 Ocak 1919. Sevgili Helena: Sana *Bu-ford'*daki tahminen son gecemizde yazıyorum. Nihayet

bize Finlandiya’da karaya çıkacağımızı, üç günlük ta-
yın verileceğini ve oradan kilitli vagonlarla Rus sınırı-
na sevk edileceğimizi söylediler. Bunca yıl sonra *Ma-
tuşka Russiya’yı* tekrar göreceğim için kalbim küt küt
atıyor. Tekrar, yurdumdayım; yine, yurtsuz bir göçme-
nim... Saşa, Rusya’yı sonunda eski efendilerinden kur-
tulmuş halde göreceğimizi söylüyor... İşçilerin yoktan
var ettikleri, yarattıkları yeni bir dünya... Ah, nasıl
umutluyum, Helena, nasıl umutluyum...

*(Sahne değişir. Moskova Emma ve Berkman istasyona ge-
lince valizlerini bırakırlar.)*

*Sahne değişir. Emma ve Berkman’ın dairesi. Bill Haywo-
od, onların dairesindedir.)*

EMMA: Kabuller, Bill, kabullerden gına geldi! Onların üs-
tüne eski bir dostla, Amerikalı bir dostla birlikte olmak
ne güzel!

HAYWOOD: Amerikalı mı? Arkaya bakıyorsun!

BERKMAN: Kelimelerle anlatılamayacak denli esin verici.
Buna kim inanırdı. Yüzyıllarca süren baskıdan sonra: *Dev
kitlelerin* kendi özgürlükleri için kendiliğinden bir kopuş.
Amerika’dan suçlu damgası vurularak gönderildikten
sonra, burada kardeşler olarak karşılanmak ne mutluluk!

EMMA: Biz seni sınırda bekledik. Radyogramımızı alma-
dın mı? Her üç saniyede bir askerler suratlarımıza ışık
tutuyorlar, pasaportlarımızı soruyorlardı. Ah, hele yol-

daki bazı insanları görseydin, Bill! Yüzleri ne kadar solgun, ne kadar kederliydi! Gizli polisten bahsedildiğine bile tanık olduk. Böyle bir şey nasıl olabilir, Bill? Halk devrim *yaptı*, halk mutlaka...

HAYWOOD (*sözünü keserek*): ...Emma, Emma! Görüyorum ki bir nebze olsun değişmemişsin. Hâlâ eski baş belasısın!

BERKMAN (*Haywood'a*): Sözlerini kendine sakla. Biz zaten bunları bin defa dinledik. Emma anlaşılan, pratikteki devrimin teorideki devrimle aynı olmadığını kavrayamıyor.

HAYWOOD: Emma, sabırlı ol. Hayatında bir defa olsun, sabırlı ol. Rusya düşmanlarla sarılmış durumda. Senin koşullara dair en ufak bir fikrin yok: Müttefik ablukası, müdahale, karşı-devrimci komplocular. Yeni dünyayı bir günde yaratamazsın.

EMMA: Fakat bir günde yıkabilirsin. Hapse atılan siyasal tutukluları, konuşma özgürlüğünün tanınmadığını bile duydum...

HAYWOOD (*sözünü keserek ve daha az sevecen bir ses tonuyla*): ...Emma, sana karşı katı olacağım. Siz anarşistler her zaman devrimin romantikleriydiniz. Sen, devrimin getireceği korkunç maliyeti, düşmanlarımızın onu yıkmadaki kararlılığının boyutlarını hiçbir zaman anlamak istemedin. Ateşe ve kılıca karşı sadece idealle dövüşemezsin.

EMMA: Sevgili Bill, başka bir şekilde de dövüşemezsin –hayır, idealini kaybetmeden bu mümkün değil. *(Berkman’a dönerek)* Yaşadıklarımızdan öğrendiğimiz bir ders olduğunu, ne yazık ki araçların amaçlar haline geldiğini bildiğimizi sanıyordum.

BERKMAN *(öfkeli)*: Böyle duygusallıkları bir daha dinlemek istemiyorum! Günlerdir Rus topraklarındasın ve şimdiden, kendi emredici tarzınla, kıtanın haritasını çıkardın! Bizim işimiz, burjuva ilkesinden her sapmaya küçük itirazlarda bulunmak değil, kendimizi faydalı kılmak! Artık böyle sözler duymak istemiyorum, anlaşıldı mı?

HAYWOOD *(sakince)*: Saşa haklı, Emma. Hayatın boyunca binbir zahmetle doğurduğun bebek sonunda dünyaya geldi. Henüz mükemmel cümleler kuramıyor diye hemen azarlamaya kalkma onu!

EMMA *(usulca)*: Haklısın herhalde. Birçok iyi insan da buna inanıyor... Çalışmalıyım. Çok çalışmalıyım. Ve bekleyip...

(Sahne değişir. Berkman ve Emma, Eğitim Komiseri Lunaçarski’yle görüşmektedirler. Konuşma sırasında sahneyi uzunlamasına ve genişlemesine dolaşırlar –sanki bu konuşma devasa bir devlet binasının koridorlarından geçiyorlarmış izlenimini uyandıracak şekilde durmadan merdivenlerden inip çıkarlar, odadan odaya geçerler.)

LUNAÇARSKI: Amerika Birleşik Devletleri’nden geldiğiniz için bize değerli yardımlarda bulunabilirsiniz. Biz

Amerikan eğitim sistemini Sovyet Rusya'nın her tarafında uygulamaya sokuyoruz.

EMMA (*hayretler içinde*): Fakat o sistemin modası çoktan geçti. Devrimci Rusya'ya model olması mümkün değil!

LUNAÇARSKİ: Disiplin sorununa büyük değer verdiğimizizi anlamalısınız. Çocukların çoğu kusurlu; yüzyıllardır yanlış tedavi edilmekten dolayı. Disiplin olmadan cehaleti asla ortadan kaldıramayız.

(Lunaçarski sözlerine devam ederken Emma hayal kırıklığına uğramış görünür, Berkman da huzursuzdur.)

LUNAÇARSKİ (*onlara aldırmadan*): Fakat yeni fikirleri dinlemeye de ihtiyacımız var. Belki bir konferans düzenleyebiliriz. Özel bir konferans. Size bildiririz.

(Odadan çıkar. Sahne değişir. Emma, bir Sovyet doktorunun yanındadır.)

DOKTOR: Görevimiz çok büyük. Tıbbi malzeme yokluğu, hastanelerin sefil durumu. Her şey boğucu...

EMMA: Ben eğitilmiş bir hemşireyim. Elimden geleni yaparım.

DOKTOR: Bir yoldaştan neyi bekliyorsam o kadar yardım görmek isterim. Bana sizin Amerika'daki komünist harekete büyük katkılar yaptığınızı anlattılar.

EMMA: Anarşist hareket, diyelim.

DOKTOR: Oh, evet. Fakat gerçekte ikisi arasında fark yok.

EMMA: Her açıdan fark var. Devlet komünizminin baskısının, anarşist komünizmin gönüllü işbirliğiyle hiçbir ilişkisi yoktur. Yine de bu, benim bir hemşire olarak faydalı olmamı engellemez.

DOKTOR (*soğukça*): Sovyet Rusya'da çalışmak isteyen herkese kapımız açıktır. Gerçek bir devrimci olduğu sürece.

EMMA: Ben devrimi son nefesime dek savunacağım. Tabii bu, devlet diktatörlüğünü savunmakla aynı şey değil.

DOKTOR: Çalışma başvurunuz bazı kanallardan geçmek zorunda. Size cevap vermemiz birkaç ay sürebilir.

EMMA: Fakat siz acil ihtiyaç olduğunu söylemiştiniz!

DOKTOR: Sizinle temasa geçeceğiz.

(*Doktor çıkar.*)

(*Sahne ve ışıklar değişir. Berkman'la Emma odalarında oturmaktadırlar. Berkman ona bir müsvedde gösterir.*)

BERKMAN: Bu yazı Lenin'in. Radek benden onu tercüme etmemi istedi.

EMMA: Bu önemli bir görev, Saşenka. Memnun olmalısın.

BERKMAN: Bense reddettim.

EMMA: Niçin?

BERKMAN: Yazı, 'solun çocukluk hastalığı' tanımlamasıyla, onları karşı-devrimciler olarak görerek anarşistlere saldırıyor. Radek'e, ancak ona bir önsöz ekleme izin verilirse tercüme edeceğimi söyledim. Radek de, "Lenin'in yazısına önsöz konmaz," cevabını verdi.

(Ayak sesleri duyulur. Emma kalkar ve bir Sovyet yetkilisini -Üçüncü Enternasyonal'in başkanı Zinovyev'i takip eder.)

EMMA: ...Fakat niçin bu kadar çok insan açlıktan kırılıyor?

ZİNOVYEV: Açlığın sebebi Müttefik ablukası.

EMMA: Fakat sevgili yoldaş, bu yüzden şehirdekiler donmak zorunda mı? Petrograd'ın her tarafı orman değil mi?

ZİNOVYEV: Abluka ulaşım yollarını da harabeye çevirdi.

EMMA: Ama insanlara izin verilirse, onlar baltalar ve iplerle ormana gidip, kullanabilecekleri kadar odunu evlerine getirebilirler. Soğuktan dolayı sefalet kol geziyor.

ZİNOVYEV: Devrimci disiplini bozmak olur bu.

EMMA: Nüfus 1,5 milyondan 400 bine indi.

ZİNOVYEV: Ablukadan dolayı. Ve içerideki düşmanlardan. Bütün iktidar partide toplanmalı, yoksa devrimin düşmanlarıyla savaşma ihtimalimiz ortadan kalkar.

(IŞIKLAR SÖNER.)

(Emma, kaldıkları odada Berkman'ın yanına gelir.)

EMMA: Gizli polisten daha kötü! Kovuşturmalar, her yerde ıstırap. Bürokrasi, merkezileşme! Devrime ihanet ettiler, Saşa! Niçin anlamıyorsun bunu?!

BERKMAN: Senin ölçün, bireylerin kaderi. Dev bir kalkışmayı birkaç toz zerreciğiyle ölçemezsin.

EMMA: Soyut zırvalıklar bunlar! Bireylerin hayatı önemli değilse, devrimci ahlâka ihanet edilmiştir, bence.

BERKMAN: Halkı cahil olan ilkel bir ülkede devrim, katı tedbirler olmadan ayakta kalmaz.

EMMA: Halka *rağmen* mi?

BERKMAN: Sen abartıyorsun. Her zamanki gibi. Devrim ile rejimi birbirinden ayrı tutmak zorundasın. Şu anda apayrı dünyalar olduklarının ve giderek aradaki mesafenin açıldığının ben de farkındayım. Ama Devrim'in kendisi korunmalı. Rejimi mahkûm ederek düşmanlarımıza bahane veremeyiz.

EMMA: Fakat rejim Devrim'i öldürüyor. Devrimi kurtarmak için bir şans varsa, o da, devrimi ele geçirip onu yanlış yöne götüren insanları mahkûm etmemiz. (*Aniden durur, aklına bir fikir gelmiştir.*) Balabanoff... Angelica Balabanoff'u görelim. O bize gerçekleri anlatır.

(Sahnenin başka bir tarafına geçerler; zayıf, orta yaşlı bir kadın, üzgün gözlerle ve elinde bir çay tepsisi tutarak sahneye girmiştir.)

EMMA: Lütfen, Bayan Balabanoff, size yardım edeyim.

BALABANOFF: Bana Angelica de. Sizi iyi karşılayamadığım için üzgünüm. Gelmeden önce niçin bu kadar çok beklediniz? Söylesenize.

BERKMAN: Çok meşgul olduğunuzu biliyorduk.

BALABANOFF: Meşguldüm. Artık Enternasyonal'in sekreteri değilim, epeyce oldu.

EMMA: Görevinizden alınma sebebinizin partinin merkezileşmesine muhalefet etmeniz olduğunu söylüyorlar.

BALABANOFF: Söylentiler bazen doğru olabilir.

EMMA: O zaman benimle aynı fikirdesin, Angelica! Bürokratik zehir Devrim'i öldürüyor!

BALABANOFF: Bir şeyler yiyin, lütfen. Alexander? Halk yiyecek ekmek bulamazken böyle lüks şeylere sahip ol-

duğum için suçluluk duyuyorum. Ne var ki, onları dostlarım getiriyor. Hem nasılsa midemde kalmazlar. Belki de o kadar günah değildir.

(Emma'nın gözleri sulanır.)

BALABANOFF: Sevgili, Emma, ben ne dedim ki? Hasta mısın, tatlım? Ne yaptım ben?

(Emma onu kucaklar, beline dek inen saçlarını okşar.)

EMMA: Hayır, hayır... sadece... sen çok nazıksın, Angelica. Çok fazla şok yaşadık... Bütün bunlar... bir kâbus gibi...

BERKMAN: Hapishanede çok sayıda anarşistin bulunduğu doğru mu?

BALABANOFF: Evet, doğru.

EMMA: Bu tür olayları engellemenin hiç yolu yok mu?

BALABANOFF: Rusya içinde yok. Gizli polis. Devrim tehlikede olduğu sürece de ülke dışında hiç kimse bir protesto eylemi yapmayı düşünmez.

EMMA: Ben düşünürüm. Çünkü Devrim'in baş düşmanı Lenin, onun partisi ve devleti.

BALABANOFF: Belki de baş düşman hayatın kendisi –en ince ruhları, en iyi niyetleri tuzla buz eden kaya.

EMMA: Bunu kabul edemem! Bağışla beni, Angelica, fakat onda zeki insanlara bir rol düşmüyorsa 'hayat' dediğin nedir ki? 'Hayat' denen esrarengiz bir güç her şeyi sıfıra indirebiliyorsa uğraşıp durmanın faydası ne?

(Sessizlik.)

BALABANOFF: Lenin'le görüşmelisin. *(alaycı bir tavırla)* Hayatın gerekliliklerinin tam olarak nasıl karşılanacağını o biliyor.

BERKMAN: Sen ve Lenin hâlâ temas halinde misiniz?

BALABANOFF: Ben çaresiz -ve dost- bir kadını. Senin için bir görüşme ayarlarım.

(Sahne değişimi. Yanlarına silahlı bir muhafız gelir. Muhafız, Emma'yla Berkman'ın önüne geçer. Kilit açma sesleri ve anahtar şakırtıları duyulurken bir asker 'Goldman ve Berkman' isimlerini bağıırır. İsimler tekrar tekrar söylenir. Üst katta muhafız, asansörün kilidini açma ve kilitleme sürecini tekrarlar.)

(Kocaman, geniş bir kabul salonuna girerlerken başka bir muhafız 'Yoldaş Goldman ve Berkman' diye bağırmaktadır. Genç bir adam ortaya çıkar ve onları sessizce büyük, süslü, oymalı bir kapıya doğru götürür. Kapı içerdiden açılır.)

(Lenin görünür, büyükçe bir masanın arkasındadır, delici bakışlı gözleri, içeri girerlerken Emma'yla Berkman'ın üstünde toplanır. Masadaki ve odadaki her şey mutlak bir titizlikle düzenlenmiştir.)

LENİN: Ah, Yoldaş Goldman ve Yoldaş Berkman. Angelica bana sizin Amerika'daki yargılanmanızın ve konuşmaların çevirisini gönderdi. Elinize geçen fırsatı harika bir şekilde kullandınız. Eğer mahkemeler başarıyla bir foruma çevrilebiliyorsa, hapse girmeye değer.

EMMA ve BERKMAN: Sağolun.

LENİN: Amerika'da toplumsal devrimin ne zaman gerçekleşeceğini tahmin edebiliriz?

(Emma hayretle ona bakar.)

LENİN: Yakın gelecekte mi? İşçi hareketi ne durumda? Burjuva ideolojisine mi yataklık ediyor, yoksa sendikacı Gompers ve hempalarının kuyruğuna mı takılıyor? Sıradan işçilerin tutumu ne?

BERKMAN: Şu anda Amerika'da toplumsal devrim ufukta görünmüyor. Hatta durum yirmi yıl öncekinden de beter. Savaş, onu yedeğine alıp parçalayarak, radikal hareketten çok şey götürdü. Pek çok durumda da, bize yaptıkları gibi, hükümet doğrudan baskıya ve sürgüne başvurdu.

(Lenin tekrar broşürü havada sallar.)

LENİN: Amerika'da kalamamanız ne yazık. Orada mücadeleci insanlara çok ihtiyaç var.

EMMA: Bizim tercihimiz değildi. Bizi sürgüne gönderdiler.

LENİN: Sovyetler Birliği'ne hoş geldiniz. Siz, Berkman, nasıl bir örgütçü olmalısınız; çelikten! Pek çok anarşist bizde önemli görevleri üstlendi. Bizimle işbirliği yapmak isteyenlere kapımız sonuna kadar açık.

EMMA: Anarşist yoldaşlarımızdan bu kadar övgüyle söz edilmesi beni gururlandırdı, Yoldaş Lenin. Fakat niçin Sovyet hapishanelerinde bir sürü anarşist yatıyor? Onları kendi gözlerimizle gördük.

LENİN: Saçmalık! Devrim aleyhindeki böyle propagandalara nasıl inanabilirsiniz?! Biz *haydutları* hapishanede tutuyoruz, Mahno'nun takipçilerini, sadece haydutları.

EMMA: Ama öğrendik ki, anarşistlerin düşüncelerini ifade etme hakları yok, meğer ki hapse atılma riskini göze alsınlar.

LENİN: Devrim her cepheden düşmanlarının saldırısı altında. İfade özgürlüğü konusunda gevezelik etmek düşmanlarımıza cephe verecektir. Siz Devrim için nasıl bir çalışma içinde olmak istiyorsunuz?

BERKMAN: Moskova Anarşist Konferansı...

EMMA (*araya girerek*): ...gizlice toplanmak zorunda kalan...

BERKMAN: ...bizden birtakım önerileri size iletmemizi istedi. Onlar, hapisteki yoldaşlarımızın haydut olmadıklarını vurguluyorlar. Sovyetlerin anarşizmi tanınması çağrısında bulunuyorlar.

LENİN (*belgeyi eline alıp baştan savma bir hareketle*): Parti Yürütme Komitesi'nin gelecek toplantısında bunu gündeme getireceğim. (*sert bir ses tonuyla*) Yine de böyle ıvır zıvır konuların devrimci enerjileri sömürmesine izin verilmeyecek. Şimdi: Siz Devrim için nasıl bir çalışma içinde olmak istiyorsunuz?

EMMA: Yoldaş, biz Amerika'da karşıtlarımızın bile siyasal hakları olması için mücadele ettik. Dolayısıyla, burada aynı hakların yoldaşlarımıza tanınmaması eften püften bir mesele değildir. Ben, kendi payıma, düşüncüyü kovuşturan bir rejimle işbirliği yapamam.

LENİN: Bir ölüm-kalım mücadelesi verdiğimizizi anlamış görünmüyorsunuz, Bayan Goldman. Mücadele içinde küçük etkenlerin büyük sorunların önüne geçmesine göz yumulamaz. Sovyetler Birliği bir dünya devriminin kıvılcımını tutuşturdu. Ona yardımcı olacak bir şeyler *yapın*. Devrimci dinamizminizi yeniden kazanmanızın en iyi yolu bu olur. Hemen çalışmaya koyulun.

(Onları büroya getiren asker ansızın yeniden görünür ve kapıya kadar götürür.)

LENİN: Bana bir taslak, bir plan gönderin. Ertelemeyin.

(Emma ve Berkman hemen dışarı çıkartılırlar. Sahne değişir. Moskova'da bir sokak. Emma, Berkman'a en taze haberleri aktarmaktadır.)

EMMA: ...Lev Tçorny'nin yaşlı annesi, oğlunun hayatı kurtulsun diye yalvararak her gün hapishane kapısında. Gizli polis ona oğlunun idam edilmeyeceği konusunda teminat veriyor. Gerçekten de sözlerini tuttular. Fakat, teknik olarak. Tçorny'yi tamamen öldürmediler de insafli davranıp işkenceden ağır ağır ölmeye bıraktılar... Bizim sevgili Fanya Barun'umuz, her tarafından hayat ve sevgi fışkıran harika Fanya'mız. *(Göz yaşlarını tutmaya çalışır.)* Son nefesine kadar mücadele etti. Komünist devletin şövalyeleri, onu kafasından vurdukları yere kadar Fanya'yı sürüklemişler.

BERKMAN *(sakinçe):* Buna inanmak istemiyordum. Bunu yapabileceklerini düşünmüyordum –Sovyet hükümeti kendi insanlarını öldürüyor. Devrimi gerçekleştiren insanları...

(Birbirlerine sarılırlar. Emma ağlamaya başlar.)

EMMA: Rusya'dan gitmeliyiz, Saşenka.

BERKMAN: Elimizden bir şey gelseydi de yapabilseydik...

EMMA: Burada her köşe başı ölüm, kan ve ihanet. Sesini duyurma umudu olmadan. Başka yerde olursak belki dünyanın öteki ülkelerindeki insanları uyarabiliriz.

BERKMAN: Ben gitmeye hazırım, sevgilim. Hazırım.

(Sahne değişir. Şapkalarını alır ve bir kürsüye yönelirler.)

EMMA (dış ses): Ah o dumanlı hülya, ah o ateşli inanış! Ah o yeniden doğuş hülyası, hayattan kovulan nefret ve hınç, kurtulmuş insanlık hülyası... Bitti; her şey, hülyalar soldu, inanç tükendi, ah kalbim taş kesildi.

(Sahne değişir. Işıklar Emma'nın halka açık bir konuşma yaptığını gösterir.)

EMMA: Devrim bir diktatörlüğe dönüştü, Çar günlerindeki kadar kötü bir diktatörlüğe. Terör, kitleleri ve entelektüelleri susturdu. Sesini duyurmak isteyen çok az kişi de gizli polisin kirli döşemelerinde kurşuna dizildi. *(Ağlamaya başlar.)* Döktüğüm gözyaşları için özrüm yok. Dünyanın şimdiye dek tanıdığı en sevgili ruhlar için dökülüyor onlar. İngiltere'ye de bunları size anlatmaya geldim zaten.

(Sahne değişir. Bir karşılama sırası oluşmuştur.. Herkes Emma'nın ve Berkman'ın yanına giderken biri isimlerini seslenir.)

ELLIS: Dr. Havelock Ellis. Ben Rusya'nın olayları kendi bildiği gibi çözmesi gerektiği kanısındayım. Her toplumsal durum bir derecede onu önceleyen koşullardan etkilenir. Eskisi zalim bir ülkeyse, ondan sonra gelen tamamen iyi olamaz.

RUSSELL: Ben Bertrand Russell. Anlattıklarınız beni ikna etti, Bay Goldman, işlenen zalimlikler en azından diğer tarafların yönetimindeki kadar büyük. Her türlü yönetim şeklinin ortadan kaldırılması hülyasının bizim ömrümüz içinde gerçekleşme şansı yok... Bu yüzden ben, Rusya'da makul bir yönetim değişikliği gerektiğini ileri süren hiçbir hareketle beraber olmaya yanaşmam.

EMMA: Siz kaleminizi Çar'ın siyasal kurbanları namına kullanmakta hiçbir zaman tereddüt etmediniz, Bay Russell. Sovyet devleti cinayet işlerken niçin miskin miskin oturmamız gereksin?

(Anonstaki ses giderek 'gerçeküstü' bir etkiyle yankılanır: Profesör Harold Lasky... Bay H.G. Wells... Emma'yla Berkman sahnenin etrafında dolaşırlar. Her adımda yollarına çıkan birileri tarafından durdurulurlarken, aşağıdaki konuşmalar duyulur):

BİRİNCİ SES: 1921, Fransa. Geçmişteki dostluğumuza saygıdan, birbirimizi bir daha hiç görmesek daha iyi olacak. Seni kötü düşünmek istemiyorum.

İKİNCİ SES: 1923, Almanya. Anlaşılan sizin farkına varmadığınız şey, Bayan Goldman, Bolşeviklerin bütün Rusya'nın güvenini kazandıkları için Rusya'da dizginleri elde tuttukları.

ÜÇÜNCÜ SES: 1925, İsveç. Sizin Rusya'nın günahlarını vurgulamanız, her türlü kazanımı yok sayıyor. Eğer

daha az bencilce düşünürseniz, enerjinizi şikayetler ve sızlanmalarla tüketmek yerine, gerekli olan şeyleri seve seve yaparak İşçi Cumhuriyeti'ne hizmet edebilirsiniz.

DÖRDÜNCÜ SES: 1929, İngiltere. Bolşevik hükümetin aleyhinde konuşmalar yapıp yazılar yazarak, uluslararası proletaryaya ihanet ettiniz ve dünyanın dört bir köşesindeki gerici güçlerin cephanesini güçlendirdiniz.

(Sürgün, sürekli gezginlik, başını koyacak bir yer bulamama duygusu.)

BEŞİNCİ SES: 1930, Saint-Tropez.

(Sahne değişir. Berkman ve Emma rengi solmuş eşyalar arasında çalışırken, Berkman uzunca bir müsveddeyi gösterir.)

BERKMAN: Satırı şöyle değiştirdim: "Kölelik köleliktir. Bu bakımdan, adının kolektif bir toplum mu yoksa kapitalist bir toplum mu olduğu umurumda değil. Tek farklılık, efendiler değişiyor."

EMMA: Evet, Saşa, bu çok daha iyi. Sen, yazarsın. Ben bu metni sensiz bitiremezdim.

(Berkman dev bir müsveddeler yığınınına doğru yönelir.)

BERKMAN: Aslında daha da azaltmak isterim! Bin sayfa! Emma, bu çok uzun!

EMMA: Hayatım dolu dolu geçti. Kitap da öyle olmalı. Hayır, ihtiyar dost, kısaltmak yok.

BERKMAN (*babacan bir tavırla*): Aşklarından bir-ikisini çıkarabilirsin.

EMMA: Daha neler! Hatta, umarım kitap matbaaya gitmeden birkaç tane daha eklerim. Ben henüz altmış bir yaşındayım, ihtiyar dost! Mesela o bana göz süzüp duran genç balıkçı...

BERKMAN: O senin paranın peşinde.

(*Gülerler.*)

EMMA: Galiba bizi milyoner sanıyor. Burada, lüks içindeki Saint-Tropez'de yaşıyoruz diye. Yerden göğe kadar haklısın. Onun niyetini tekrar değerlendirmeliyim. Zaten benimle yalnızca Fransızca konuşarak bütün şansını kaybediyor.

BERKMAN: Bence kitabının adını *Hayatımı Yaşarken* koymalısın. Hayatını yaşayan çok az kişiden birisin çünkü, ihtiyar kız.

EMMA: Geçmiş zaman kullanma! Daha önümüzde çok zaman var.

BERKMAN: Emma, aşkım, biz iki yurtsuz ihtiyarız, kirayı ödeyen birkaç sadık dostla bir kır evinde yaşıyoruz.

EMMA: Bugün gelen, Sacco ile Vanzetti'yi savunan uluslararası komiteye katılmamızı isteyen mektuba ne diyorsun?

BERKMAN (*üzgün bir ses tonuyla*): Emma, Emma... Sevgilim, artık ayağımızı basacak bir yerimiz yok bizim; mücadeleleri sürdürenlerle dayanışma gösterme şansımız da pek yok.

EMMA: Şans dediğin, yaratılır. Faşizm belası Avrupa'nın her tarafına yayılırken, iki dişsiz kaplan hâlâ hırlayacak güce sahiptir.

BERKMAN: Soytarılara.

EMMA! Harika! Son zamanlarda hiç bu kadar gülmemiştik.

(*Kıkırdarlar. Sonra, sessizlik.*)

BERKMAN: Keşke kitap hiç bitmese. Senin bütün zamanını aldı. Hayat bir aptallığa dönüştü... Alice'in ölümünden beri bir türlü...

EMMA (*hınzırca bir bakışla*): Alexander Berkman, ben senin her tarafını gördüm. Ama hiç görmediğim -olduğuna da inanmadığım- bir yanın, kendine acıman. İkimiz de emekli olacak değiliz. Hayatımız başladığı gibi sona erecek: mücadele ederek.

(*Emma, Berkman'ın yanına gelir ve onu öper.*)

BERKMAN: Buna şüphe yok, sevgili Emma, hiç şüphe yok. Fakat alışkanlıklarımı kaybettim ben sanki.

(Emma kaygılı gövünür. Berkman'ın eline hafiften vurur.)

EMMA (*usulca*): Hatta yeniden Amerika'yı dolaşabiliriz. John Dewey, Dreiser, Mencken –oraya geri dönelim diye uğraşan harika insanlar.

BERKMAN: Onların istedikleri sensin, ihtiyar kız... sen...

EMMA: Gittiğimiz her yerde yabancılik duygusunu üstünden atamıyorum. Bir devrimcinin tek bir yerin toprağında kök salmasını istemek utanılabilir bir durum. Yine de sadece Amerika, benim kalbimdeki ülke; bana ötekilerden daha az ıstırap veren ülke. Niçin böyle Savaş, niçin?

BERKMAN: Çünkü orası da senin gibi, Emma: Gerekli enerji verilir ve girişimde bulunulursa her şeyin mümkün olduğuna inanan bir ülke. Senin mizacın tam Amerikalı –geleceğe hep iyimserlikle bakıyor.

EMMA: Evet, herhalde doğrusu bu, ihtiyar dost... Yolumuzu kendimizin seçebileceğine, daha az acı veren bir dünyayı gerçekleştirebileceğimize duyulan inanç...

(Berkman derin bir iç çeker ve ayağa kalkar.)

BERKMAN: Halbuki ben su katılmaz Rus'un tekiyim... bir kötümser... kaderci...

EMMA: Ne?! Frick'e saldırı düzenleyen, işçileri uyandırıp sefil durumlarının farkına varmaları için onca yıl hapishanede yatan sen mi?!

BERKMAN: Onları uyandırmaya *çalışan*, diyelim. Fakat hâlâ uyuyorlar... Anlaşılan sonsuza kadar uyuyacaklar... (*Ayağa kalkar, karanlığa doğru sahneyi çaprazlama arşınlar.*) Kendim uyumayı o kadar özlemişken. Yorgunum, çok... (*Sahnedен çıkar.*)

EMMA (*telaşla birkaç adım atarak ve kendi kendine yüksek sesle konuşarak*): Bu hoşuma gitmiyor... Hiç gitmiyor...

(*Bir tabanca sesi yankılanır. Sahne değişir. Berkman odada arkaya yığılır. Kendini vurmuştur, düştüğü yer kan gölü olur. Emma ona doğru atılır ve onu kollarının arasına alır.*)

EMMA (*kendini kaybetmiş, perişan bir halde*): Saşa... Saşenka... Oh, hayır... Hayır, sevgilim...

BERKMAN (*acı bir gülüşle*): Galiba beceremedim, ihtiyar kız... Gene beceremedim... Johann Most haklıymış: Bu Ruslar düzgün ateş edemiyorlar...

EMMA: Niçin böyle bir şey yaptın?.. Niçin?.. Niçin?.. (*Berkman kollarının arasında, kucağındadır.*)

BERKMAN: Toz olma zamanı, ihtiyar kız... Kimseye faydam dokunmadan yaşayamam... Şu bağımlı halimle... Senin hâlâ verecek çok şeyin var... Devam et, ihtiyar kız... devam et...

(Berkman ölürken, ışıklar onun üstünde söner ve sahne değişir. Kumsalda yürüyen Emma ile Helena. Helena yere eğilip deniz kabuklarına bakar.)

HELENA: Emma, gel de bak!

(Emma, Helena'nın yanına gelir.)

HELENA: Hiç bu kadar koyu bir mor gördün mü sen?! St. Petersburg yakınındaki Kexholm gibi.

EMMA: Çok sevimli, değil mi?

(O sahneden, onlara doğru gelen bir adam görünür. Adam [Augustine Souchy] koşmaya başlar. Emma'yla Helena'nın onun gelip kendilerine meraklı bir bakış fırlattığını görürler. Adam nefes nefese yanlarına varır.)

SOUCHY: Bayan Goldman? Biriniz Bayan Goldman mısınız?

EMMA: Evet, benim.

SOUCHY: Oh, tanrıya şükürler olsun! Saint-Tropez'den gitmişsinizdir diye o kadar çok korktum ki. Kasabadaki insanlar sizi haftalardır görmediklerini söylediler.

EMMA: Bu, ablam Helena.

(Souchy eğilerek selam verir.)

SOUCHY: Evet, elbette. Bağışlayın beni. Sizi biraz korkuttum galiba. Fakat bana mesajı şahsen iletmemi söylediler, ben de gitmiş olmanızdan korktum.

EMMA: Hele bir soluklan.

SOUCHY: Teşekkür ederim, tabii. *(Derin bir soluk alır.)* İzin verin, kendimi tanıtayım. Ben Augustine Souchy, Anar-ko-Sendikalist Komite'nin sekreteri.

EMMA *(şaşırmış halde)*: Barcelona'dan mı?

SOUCHY: Aynen.

EMMA *(onu kucaklayarak)*: Benim sevgili Souchy'im, ne şeref! Ama ben... ben çok şaşırdım!..

SOUCHY: Size bir davet getirdim. *(Emma'ya bir mektup uzatır.)* Resmi bir davet.

EMMA *(neredeyse ağlayacak gibi)*: Sevgili Souchy'im, Tanrı aşkına ne diyor burada?! Harfleri okuyamıyorum! Ellerimi bile düzgün tutamıyorum!

SOUCHY *(mektubu okuyarak)*: "Franco dönemindeki askeri şefler anarşist komünleri ezmeye kararlı. Katalonya'da da biz direnmeye kararlıyız. İnsanlar her

yerde barikatları kurdular. Yoldaşlar sizin de gelmenizi istiyorlar. Barcelona’da on bin işçi sizi karşılamayı bekliyor. Bizzat Durruti’nin kendisi benden size şunları söylememi istedi: ‘Emma Goldman, gelmelisin. Her yerde uğruna mücadele ettiğin ideal, burada, Katalonya’da capcanlı hayata geçti –efendisiz, uyum içinde yaşayan bir halk var burada. Bize gel. Senin kuvvetine ihtiyacımız var.’”

(Emma, gözyaşları içinde, Souchy’yi kucaklar. Üç siluet alelacele uzaklaşır.)

(Roller bütün oyunculara dağıtılarak):

BİRİNCİ SES: Emma Goldman hayatının son yıllarını İspanya’da Franco’ya karşı mücadele etmeye adadı.

İKİNCİ SES: 1940’da kalp krizinden öldü.

ÜÇÜNCÜ SES: Amerika Birleşik Devletleri Göçmen ve Vatandaşlık Dairesi, ölü sürgüne ülkeye yeniden girme izni verdi; o, Chicago’daki Waldeim Mezarlığı’na, Haymarket’teki yoldaşlarının mezarlarının yakınına gömüldü.

DÖRDÜNCÜ SES: Emma İspanya’dayken bir gün, anarşist bir eğitim deneyimini görmek üzere Pireneler’e çıktı.

BEŞİNCİ SES: Emma, koloninin ismini koyu harflerle belirten dev bir bayrakla selamlandı: MON NOU: YENİ DÜNYA.

ALTINCI SES: Altında şu sözler yazıyordu: Çocuklar, yeni dünyadır. Ve bütün hayalperestler çocuktur.

(Bir geminin penceresinden gelen parlak ışık dışında sahne kararır. Emma ışığa doğru atılır. Oyunun başındaki genç kadındır.)

GENÇ EMMA: Helena! Helena! Görebiliyorum. Karayı görebiliyorum. Çabuk gel!

(Helena ışıktaki görünür.)

GENÇ EMMA: Sevgili kardeşim. Geldik işte! Nihayet Amerika'dayız! Rüyamız gerçekleşti!

HELENA *(geminin penceresinden bakarak):* Ne kadar sevimli görünüyor! Güneşte nasıl kıvılcımlar saçıyor! Hiç yeşil olacağını düşünmüş müydün?

EMMA: Ah, evet –her şey yeşil!

OYUNUN SONU

MARTIN DUBERMAN

TOPRAK ANA-EMMA

'Kızıl Emma': anarşist, kadın hakları savunucusu, feminist, serbest aşk timsali, "Mother Earth" dergisinin yaratıcısı, sürgün, Yahudi, Lenin'in sıkı eleştircisi, ömrü boyunca her türlü otoriteye ve tahakküme başkaldıran...

Emma Goldman: "Zenginlerin sarayları önünde gösteriler yapın. İş talep edin. Size iş vermezlerse ekmek isteyin. İkisini de reddederlerse ekmeği alın. Bu sizin doğal hakkınızdır!" diyerek kapitalizmin zayıf karnını işaret eden...

Toprak Ana: "Dans edemeyeceksem bu benim devrimim değildir" şıarısıyla kendi devrindeki ve sonraki kuşakların kadınların özgürleşmesine ışık tutan...

'KIZIL EMMA' GOLDMAN: On beşinde Çarlık Rusyası'nda, on sekizinden sürgün edildiği tarihe kadar otuz beş yıl boyunca Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1917 Rus Devrimi'nin ertesinde Sovyetler ülkesinde, 1936'da İspanya'da hep devrimci, hep militan, hep anarşist, hep feminist...

agora kitaplığı • 121

ISBN 9944-916-33-1

9 789944 916332

tiyatro • 3

10 YTL

www.agorakitapligi.com